

T.C. BAŞBAKANLIK • DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

**DOKUZUNCU
KALKINMA
PLANI** **2007
2013**

**KİMYA SANAYİİ
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU**

**GÜBRE - TARIM İLAÇLARI
ÇALIŞMA GRUBU RAPORU**

ANKARA 2008

T.C. BAŞBAKANLIK • DÈVLET PLANLAMA TEŞKİLATI
YAYIN NO: DPT: 2775 - ÖİK: 704

**DOKUZUNCU 2007
KALKINMA 2013
PLANI**

**KİMYA SANAYİİ
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU**

**GÜBRE - TARIM İLAÇLARI
ÇALIŞMA GRUBU RAPORU**

ANKARA 2008

ISBN 978-975 – 19 – 4355-2 (basılı nüsha)

Bu Çalışma Devlet Planlama Teşkilatının görüşlerini yansıtmez. Sorumluluğu yazarına aittir. Yayın ve referans olarak kullanılması Devlet Planlama Teşkilatının iznini gerektirmez; İnternet adresi belirtilerek yayın ve referans olarak kullanılabilir. Bu e-kitap, <http://ekutup.dpt.gov.tr/> adresindedir.

Bu yayın 500 adet basılmıştır. Elektronik olarak, 1 adet pdf dosyası üretilmiştir

ÖNSÖZ

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Türkiye Büyük Millet Meclisi since 28 Haziran 2006 tarihinde kabul edilmiştir.

Plan, küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, bireyler, kurumlar ve uluslar için fırsat ve risklerin arttığı bir dönemde Türkiye'nin kalkınma çabalarını bütüncül bir çerçeveye kavuşturan temel bir strateji dokümanıdır.

Toplumun tamamını ilgilendiren kalkınma planları, gerek hazırlık gerekse uygulama aşamasında, ilgili tüm kesimlerin katkısını ve sahiplenmesini gerektirmektedir.

Kalkınma planlaması alanında ülkemizin katılımcı ve demokratik bir planlama deneyimi bulunmaktadır. Özel İhtisas Komisyonları, bu deneyim içinde kurumsallaşmış bir katılımcılık mekanizması olarak ön plana çıkmaktadır. Kamu, özel kesim, üniversite ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan Özel İhtisas Komisyonları, 2007-2013 döneminin kapsayan Dokuzuncu Plan hazırlıklarında da son derece önemli bir işlev görmüştür. Bu bağlamda, 5 Temmuz 2005 tarihinde 2005/18 sayılı Baş-bakanlık Genelgesiyle başlatılan çalışmalar çerçevesinde geniş bir konu yel-pazesini kapsayacak biçimde toplam 57 Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmuş, alt komisyonlarla birlikte bu sayı 66'ya ulaşmıştır. Bu komisyonlarda toplam 2252 katılımcı görev yapmıştır. Komisyonların oluşturulmasında ise ülkemizin kalkınma gündemini yakından ilgilendiren temel konular belirleyici olmuştur.

Özel İhtisas Komisyonlarında yapılan tartışmalar ve üretilen fikirler, planların hazırlanmasına ışık tutmakta ve plan metnine yansımaktadır. Ayrıca, bu kapsamda ortaya çıkan raporlar birer referans doküman olarak, çeşitli alt ölçekli planlama, politika geliştirme ve araştırma ihtiyaçlarına da cevap vermektedir. Bu anlamda, Özel İhtisas Komisyonu raporları sadece plana katkıda bulunmamakta, müstakil olarak da basılan ve çeşitli kesimlerin istifadesine sunulan birer kaynak niteliği taşımaktadır.

Sahip oldukları birikimi katılımcı bir ortamda toplumun genel yararı için özveriyle paylaşan Komisyon üyelerinin, ülkemizin kalkınma sürecine önemli katkılar verdikleri inancıyla, emeği geçen herkese Teşkilatım adına şükranlarımı sunar, Özel İhtisas Komisyonu raporlarının ve raporların ışığında hazırlanan Dokuzuncu Planın ülkem için hayatı olmasını temenni ederim.

Dr. Ahmet TIKTIK
Müsteşar

İÇİNDEKİLER

GÜBRE ÇALIŞMA GRUBU RAPORU.....	5
GÜBRE ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİ.....	7
YÖNETİCİ ÖZETİ	5
1. GİRİŞ	7
2. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR	11
2.1. MEVCUT DURUM.....	11
2.1.1. Sektördeki Kuruluşlar	11
2.1.2. Mevcut Kapasite ve Kullanımı	15
2.1.3. Üretim	16
2.1.4. Dış Ticaret Durumu	26
2.1.5. Tüketim	31
2.1.6. Fiyatlar	33
2.1.7. Sektörün Rekabet Gücü.....	34
2.1.8. Diğer Sektörlerle İlişkiler ve Sorunlar.....	35
2.1.9. Mevcut Durumun Değerlendirilmesi.....	36
2.3. SEKTÖRÜN SORUNLARI	41
2.4. GZFT ANALİZİ.....	42
3. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDE BEKLЕНEN GELİŞMELER.....	43
3.1. YURTİÇİ TALEP PROJEKSİYONU.....	43
3.2. İHRACAT PROJEKSİYONU	45
3.3. ÜRETİM PROJEKSİYONU	46
3.4. İTHALAT PROJEKSİYONU.....	47
3.5. YATIRIM TAHMİNLERİ	48
3.5.1. Eklenecek Yeni Kapasiteler.....	48
3.5.2. Muhtemel Yatırım Alanları.....	48
3.6. TEKNOLOJİDE, AR-GE FAALİYETLERİNDE, İSTİHDAM PIYASASINDA, GİRDİ PIYASALARINDA, ÇEVRE UYGULAMALARINDA VB. MUHTEMEL GELİŞMELER VE SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNE ETKİLERİ	48
3.7. DiĞER SEKTÖRLER VE YAN SANAYİ İLE İLİŞKİLERDE MUHTEMEL GELİŞMELER	50
3.8. SEKTÖRDE KAMUNUN ROLÜ, ÖZELLEŞTİRME FAALİYETLERİ VE MUHTEMEL ETKİLERİ.....	51
3.9. AB'YE KATILIM SÜRECİ VE SEKTÖRE ETKİLERİ.....	51
4. SEKTÖRDE UYGULANMASI ÖNERİLEN STRATEJİ, ÖNCELİK, POLİTİKA VE TEDBİRLER	53
TARIM İLAÇLARI ÇALIŞMA GRUBU RAPORU	55
TARIM İLAÇLARI ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİ	56
1.GİRİŞ :	58
2.MEVCUT DURUM VE SORUNLAR	77
2.1. MEVCUT DURUM.....	77
2.1.1. Sektör Ürünleri	82
2.1.2. Sektör Hammaddeleri	85

2.1.3.Sektörün Rekabet Gücü.....	88
2.1.4.Genel Yapı	88
2.1.5 . Kuruluş Sayısı ve Mevcut Kapasite ve Kullanımı.....	90
2.1.6 Üretim	98
2.1.7. Dış Ticaret	101
2.1.8. İstihdam	107
2.1.9. SEKTÖRÜN SORUNLARI	108
2.1.10. AB UYUM ÇALIŞMALARINDA ÖNEMLİ SORUNLAR:.....	109
2.1.11. AB UYUM ÇALIŞMALARINDA DİĞER SORUNLAR	110
2.1.12.ÜLKEMİZ ÜRETİCİ VE SANAYİCİLERİN İSTEĞİ	110
2.1.13.ÖNERİLERİMİZ	111
2.2. SEKTÖRÜN DÜNYADA (OECD,DTÖ,ÜLKELER) VE AB ÜLKELERİNDEKİ DURUMU	112
2.2.1. Dünyada Sektörün Gelişimi.....	112
2.2.2. Dünyada Sektördeki son gelişmeler	114
2.2.3. Seçilmiş Ülkelerdeki Uygulamalar (A.B.D,Almanya ,İngiltere)	115
2.2.4. Türkiye Üretim Teknolojisindeki Gelişmeler.....	116
2.3 GZFT (GÜÇLU YÖNLER-ZAYIF YÖNLER VE SORUNLAR-FIRSATLAR-TEHDİTLER)	117
3. 9. PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013)SEKTÖRDE BEKLENEN GELİŞMELER TALEP PROJEKSİYONU :.....	119
3. 1.YURT İÇİ TALEP PROJEKSİYONU.....	119
3.2.İHRACAT PROJEKSİYONU	121
3.3.TOPLAM TALEP PROJEKSİYONU	122
3.4.ÜRETİM HEDEFLERİ (2005-2013).....	122
3.5.HAMMADDE İTHALATI	122
4.SEKTÖRDE GELECEĞE YÖNELİK BEKLENTİLER	125
4.1. TÜRKİYE İÇİN ÜRÜN TALEBİ	125
4.2. DÜNYA ÜRÜN TALEBİ	125
5.SEKTÖR STRATEJİLERİ VE POLİTİKALAR.....	127
5.1.VİZYON VE MİSYON	127
5.2. STRATEJİK POLİTİKALAR	128
6.SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	129
EK:ÜLKEMİZDE HALEN YÜRÜRLÜKTE OLAN ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARI İLE İLGİLİ KANUN ,TÜZÜK , YÖNETMELİKLER VE YÖNERGELER :.....	133

**KİMYA SANAYİİ
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU
GÜBRE ÇALIŞMA GRUBU RAPORU**

GÜBRE ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİ

RAPORTÖR

Ali KESGIN

TOROS GÜBRE

KOORDİNATÖR

Gülfem DEMİR

Devlet Planlama Teşkilatı

ÜYELER

Mehmet MERT

Gübre İthalatçıları ve Dağıtıcıları Derneği

Yaşar ORHAN

Tarım Bakanlığı

Dr. Haydar POLAT

Toprak Ve Gübre Araştırma Enstitüsü

YÖNETİCİ ÖZETİ

Kimyasal gübreler, bitkilerin besin ihtiyacını karşılamak amacıyla mevsimsel olarak kullanılan, tarımsal üretimde tek başına yüzde 40 verim artışı sağlayarak gıda güvenliğine çok önemli katkıda bulunan tarım girdileridir.

Başlangıç hammaddeleri doğal gaz, fosfat kayası ve potas tuzu; ara maddeleri amonyak, nitrik asit, sülfürik asit, fosforik asit; gübre cinsleri üre, amonyum nitratlar, amonyum sülfat sadece azot içeren gübreler; tekli ve üçlü süperfosfatlar sadece fosfor içeren gübreler; potasyum sülfat sadece potas içeren gübre; azot, fosfor ve potasdan iki veya üçünü içeren farklı desenlerde kompoze gübrelerdir.

Gübreler, büyük ölçekli, sermaye yoğun, sürekli üretim yapan, entegre tesislerde üretilirler ve gelişmiş teknolojiler kullanılmasına rağmen ana üretim proseslerinde değişiklik yoktur. Ekipman geliştirme ve otomasyondaki teknolojik gelişmeler hammadde, enerji ve işgücü verimliliği artışı ile emniyet, çevre standartları, kalite ve kalite kontrol alanlarında iyileşmelere yol açmaktadır.

Türkiye gübre tüketimi yetersiz olup ekilen ürün, toprak ve iklim durumu ile sulama imkanları dikkate alınarak yapılan hesaplamalar, kullanılması gereken gübrenin yaklaşık yarısının kullanıldığını göstermektedir. 5- 5,5 milyon ton aralığına sıkışmış tüketimin artması, tarımın yapısal sorunlarını aşarak atılım yapmasına bağlıdır.

Üretici olarak yedi kuruluş faaliyet göstermekte ve tüketilen gübrelerin üçte ikisi üretimden karşılanmaktadır. İthalat ağırlıklı olarak Karadeniz ve Kuzey Afrika ülkelerinden yapılmaktadır. Yerli hammadde kaynağı bulunmaması nedeniyle uluslar arası piyasada rekabet edilememekte ve uygun koşullar oluşursa sınırlı miktarlarda ihracat yapılabilmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde gübre tüketiminin ortalama yıllık yüzde 1,6 artması, artan tüketimin yatırım öngörülmediğinden ithalattan karşılaşması beklenilmektedir.

Dünya gübre üretimi incelendiğinde, hammadde kaynaklarına sahip ülkelerle büyük tüketici konumunda bulunan ülkelerde yoğunlaşlığı görülmektedir. Hammadde kaynaklarına sahip olmayan ülkelerde yoğun gübre sektörü varlığının sebepleri, artan nüfus ve değişen beslenme alışkanlıklarının ulusal gıda güvenliğini öne çıkarması, gübreleri gıda güvenliği zincirinin önemli halklarından birisi olması ve gübrelerin yılın çok kısa bir dönemi içerisinde kullanılmasıdır. Aynı durumda bulunan ülkemizde de yerli üretimin devamlılığı sağlanmalıdır,

ithalatta haksız rekabete karşı varolan mevzuat işletilerek tüm dünyanın yillardır yaptığı gibi yerli üreticiler korunmalı ve kısa vadeli çıkarlar uğruna tarımın uzun vadeli çıkarları heba edilmemelidir.

Avrupa Birliği'ne uyum hususunda sektörün faaliyet alanı ile ilgili bir sorunu bulunmamaktadır. Sadece çevre mevzuatlarına uyum konusunda geçiş sürecine ihtiyacı vardır.

1. GİRİŞ

Sektörün Tanımı ve Sınırlanması

"Gübre Sanayii" Birleşmiş Milletler sektörel tasnifi olan ISIC Rev.3 (International Standard Industrial Classification, Third Revision) sınıflandırmasında D2412 imalat grubu, kimyasallar ve kimyasal ürünler imalatı, gübre ve azot bileşikleri imalatı olarak yer almaktadır.

Gübre Sektörüne giren mallar, gübreler ve gübre hammadde ve ara maddeleri olmak üzere iki grupta toplanabilir. Gübreler aynı zamanda gübre ara maddesi olarak da kullanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılan gübrelerin isimleri ve bitki besin maddesi (BBM) içerikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Yaygın Olarak Kullanılan Gübreler ve BBM İçerikleri

GÜBRE CİNSİ	KISA ADI	% BBM İÇERİĞİ		
		%Azot (N)	%Fosfor (P ₂ O ₅)	%Potasyum (K ₂ O)
Kalsiyum amonyum nitrat	AN26	26		
Amonyum nitrat	AN33	33		
Amonyum sülfat	AS	21		
Üre		46		
Normal süperfosfat	NSP		18	
Triple süperfosfat	TSP		40 – 50	
Diamonyum fosfat	DAP	18	46	
Kompoze	NPK	0 - 25	0 – 30	0 - 20
Potasyum sülfat	PS			50
Potasyum nitrat	PN	13		46
Kalsiyum nitrat	KN	15		

Gübre Sektörünün faaliyetleri; gübre ve ara maddeleri üretimi ile gübre, hammadde ve ara maddeleri ithalatı ve ihracatı, gübre pazarlaması ile eğitim, idari ve teknik hizmetleri kapsamaktadır.

Gübre Sektöründe yer alan gübreler ile gübre hammadde ve ara maddelerinin 3502 sayılı kanunda Armonize Sistem Nomanklatürü esas alınarak tespit edilen Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon (GTİP) numaraları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Gübreler ile Gübre Hammadde ve Ara maddeleri GTİP Numaraları

GTİP No	HAMMADDELER, ARAMADDELER VE GÜBRELER
25.02.00	Bakırlı demir piritleri-kavrulmamış
25.03.00	Kükürt
25.10.10	Tabii kalsiyum fosfatlar
28.07.00	Sülfürik asit
28.08.00	Nitrik asit
28.09.20	Ortofosforik asitler
28.14.10	Saf amonyak
28.34.21	Potasyum nitrat
31.01	Hayvansal veya bitkisel gübreler
31.02	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler
31.02.10	Üre
31.02.21	Amonyum sülfat
31.02.29	Amonyum sülfat ve amonyum nitratın çift tuzları ve karışımıları
31.02.30	Amonyum nitrat
31.02.40	Amonyum nitratın diğer inorganik maddelerle karışımı
31.02.50	Sodyum nitrat
31.02.60	Kalsiyum nitrat ve amonyum nitratın çift tuzları ve karışımıları
31.02.70	Kalsiyum siyanamid
31.02.80	Üre ve amonyum nitratın sulu veya amonyak solüsyonu karışımıları
31.02.90	Diger
31.03	Fosfatlı mineral veya kimyasal gübreler
31.03.10	Süper fosfatlar
31.03.20	Defosforasyon cürüfu
31.03.90	Diger
31.04	Potaslı mineral veya kimyasal gübreler

31.04.10	Karnalit,silvit ve diğer ham tabii potasyum tuzları
31.04.20	Potasyum klorür
31.04.30	Potasyum sülfat
31.04.90	Diğer
31.05	Azot, fosfor ve potasyum gübre elementlerinden iki veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler; diğer gübreler; bu fasılda yer alan malların tablet veya benzer formda olanları veya brüt ağırlığı 10 kg'ı geçmeyen ambalajlarda olanları
31.05.10	Bu fasılda yer alan malların tablet veya benzer formda olanları veya brüt ağırlığı 10 kg'ı geçmeyen ambalajlarda olanları
31.05.20	Azot, fosfor ve potasyum gübre elementlerinin üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler
31.05.30	Diamonyum hidrojenortofosfat
	Amonyum dihidrojenortofosfat ve amonyum dihidrojenortofosfat ile
31.05.51	diamonyum hidrojenortofosfat karışımıları
	Azot ve fosfor gübre elementlerinin ikisini içeren diğer mineral veya kimyasal gübreler: nitrat ve fosfat içerenler
31.05.59	Azot ve fosfor gübre elementlerinin ikisini içeren diğer mineral veya kimyasal gübreler: diğer
31.05.60	Fosfor ve potasyum gübre elementlerinin ikisini içeren mineral veya kimyasal gübreler
31.05.90	Diğer

2. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR

2.1. Mevcut Durum

Gübre sektörünün ekonomideki önemi, tarımsal üretmeye olan katkısı, yarattığı istihdam ve katma değerle beraber ölçülür. Tarımın GSYİH içindeki yaklaşık %13 payının 1/3'ü gübre kullanımı sonucu ortaya çıkmaktadır.

2.1.1. Sektördeki Kuruluşlar

Gübre Sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar dört ana gruba ayrılır:

Ana faaliyet konusu gübre olan üretici kuruluşlar

Yan ürün olarak gübre veya hammadde/ara madde üreten kuruluşlar

Hammadde dağıtıcı kuruluşlar

Gübre dağıtıcı kuruluşlar

2.1.1.1. Ana Faaliyet Konusu Gübre Olan Üretici Kuruluşlar

Gübre üretici kuruluşların isimleri, tesislerin coğrafi dağılımları ve sermaye yapısı Tablo 3, kurulu kapasiteleri Tablo 4 ve 5'de verilmiştir. Sektörde yedi kuruluş, beş sermaye grubu yer almaktadır.

2000-2005 döneminde sektördeki değişiklikler şunlardır:

Sektörde yer alan kamuya ait kuruluşların, Tügsaş'ın bağlı ortaklıği Gemlik Gübre ve Samsun Gübre ile İgsaş, özelleştirilmesi 2005 yılında tamamlanmış ve kamunun üretici olarak varlığı sona ermiştir. Özelleştirmeler sonrası iki yeni grup, Yilyak Yakıt Paz. Tic. A.Ş. Gemlik Gübre hisselerini, Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. İgsaş hisselerini ve Kütahya Gübre varlıklarını satın alarak sektörde girmiştir, sektörde yer alan Toros Gübre Samsun Gübre hisselerini alarak kurulu üretim kapasitesini artırmıştır.

Dönem içerisinde Ege Gübre hisseleri el değiştirerek Yaşar Holding'ten Gençer Holding'e geçmiştir. Diğer önemli bir gelişme ise Toros Gübre'nin Toros Gübre ve Zirai İlaç Pazarlama A.Ş., Akdeniz Gübre Sanayii A.Ş. ve Samsun Gübre ile birleşmesi ve ortaklarından Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği'ne ait hisseleri satın almasıdır.

Tügsaş'a ait Elazığ Gübre kapatılmış ve tesisleri diğer kamu kuruluşlarına bırakılmıştır.

2005 yılı sonu itibariyle %37,9 ile en yüksek kapasiteye Toros Gübre sahip olup onu %17,5 ile Gübretaş, %14,8 ile İgsaş, %11,6 ile Bagfaş, %7,5 ile Gemlik, %6,4 ile Ege ve %4,3 ile Yıldız takip etmektedir.

Tablo 3. Gübre Üretici Kuruluşlar

KURULUŞ ADI	TESİS YERİ	SERMAYE 1000 YTL	ORTAKLAR	PAY %
Bandırma Gübre Fabrikaları A.Ş. (BAGFAŞ)	Bandırma	3.000	Recep Gençer Diğer	30,63 69,37
Ege Gübre Sanayii A.Ş. (EGE)	Aliağa	2.009	Gençer Holding Recep Gençer Diğer	38,16 20,00 41,84
Gemlik Gübre Sanayii A.Ş. (GEMLİK)	Gemlik	80.000	Yılıyak Yakıt Paz. Tic. A.Ş.	100,00
Gübre Fabrikaları T.A.Ş. (GÜBRETAŞ)	Yarımca İskenderun	22.499	TKK Merkez Birliği Diğer	83,85 16,15
İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. (İGSAŞ)	Yarımca	21.000	Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. Diğer	99,98 0,02
Toros Gübre ve Kimya Endüstrisi A.Ş. (TOROS)	Ceyhan Mersin Samsun	87.500	TST Int.Finance SA TST Titaş	77,22 19,72 3,03
Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. (YILDIZ)	Kütahya	65.000	Yıldız Ailesi	100,00

Tablo 4. Gübre Üretici Kuruluşlarının Kurulu Hammadde/Aramadde Kapasiteleri

KURULUŞ	TESİS YERİ	ÜRÜN CİNSİ	KAPASİTE (1000 Ton/Yıl)
BAGFAŞ	Bandırma	Sülfürik asit	500
		Fosforik asit (%100 P ₂ O ₅)	150
GEMLİK	Gemlik	Amonyak	300
		Nitrik asit	363
GÜBRETAŞ	Yarımca	Fosforik asit (%100 P ₂ O ₅)	75
İGSAŞ	Yarımca	Amonyak	396
TOROS	Mersin	Nitrik asit	363
		Sülfürik asit	214
		Fosforik asit (%100 P ₂ O ₅)	71
	Samsun	Fosforik asit I (%100 P ₂ O ₅)	86
		Fosforik asit II (%100 P ₂ O ₅)	109
YILDIZ	Kütahya	Nitrik asit	201

Tablo 5. Gübre Üretici Kuruluşlarının Kurulu Gübre Kapasiteleri¹

KURULUŞ	TESİS YERİ	GÜBRE CİNSİ	KAPASİTE	1000 Ton/Yıl			
				N	P2O5	BBM Toplami	PAY
BAGFAŞ	Bandırma	AS	215	45		45	
		DAP/(NPK)	165/(220)	30	76	106	
		NPK/(DAP)	220/(165)	44	44	88	
		Toplam	600	119	120	239	11,6%
EGE	Aliağa	NPK	330	66	66	132	6,4%
GEMLİK	Gemlik	AN26	594	154		154	7,5%
GÜBRETAŞ	Yarımca	TSP	185		80	80	
		NPK	200	40	40	80	
		NPK	300	60	60	120	
	İskenderun	TSP	185		80	80	
	Toplam		870	100	259	359	17,5%
İGSAŞ	Yarımca	Üre	561	258		258	
		NPK	118	24	24	47	
		Toplam	679	282	24	305	14,8%
TOROS	Ceyhan	NPK	330	66	66	132	
		NPK/(DAP)	330/(198)	66	66	132	
	Mersin	AN26	594	154		154	
		DAP	149	27	68	95	
	Samsun	DAP	227	41	105	145	
		NPK	300	60	60	120	
	Toplam		1.930	414	365	779	37,9%
YILDIZ	Kütahya	AN26	339	88		88	4,3%
TOPLAM			5.341	1.223	833	2.056	

1: Parantez içindeki değerler tesisin o ürünü de üretebildiğini göstermekte olup hesaplamalarda kullanılmamıştır.

2.1.1.2. Yan Ürün Olarak Gübre veya Hammadde/Ara madde Üreten Kuruluşlar

Bu gruba giren kuruluşların isimleri, tesislerin coğrafi dağılımları, üretimleri ve kurulu kapasiteleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yan Ürün Olarak Gübre veya Hammadde/Ara madde Üreten Kuruluşlar

KURULUŞ ADI	TESİS YERİ	ÜRÜN	KAPASİTE (1000 Ton/Yıl)	SEKTÖREL DAĞILIMI
Ereğli Demir Çelik İşletmeleri	Ereğli	AS	21	Kamu
Karabük Demir Çelik İşletmeleri	Karabük	AS	11	Özel
İskenderun Demir Çelik İşletmeleri	İskenderun	AS	24	Kamu
Eti Bakır A.Ş.	Küre	Pirit	460	Özel
	Samsun	Sülfürik asit	283	
Eti Bor A.Ş.(*)	Bandırma	Sülfürik asit	240	Kamu

2.1.1.3. Hammadde Dağıtıcı Kuruluşlar

Bu grupta sadece amonyak hammaddesi olan doğal gazın dağıtımından sorumlu kamu tekeli Botaş yer almaktadır. Amonyak kurulu kapasitesinin hammadde olarak yılda yaklaşık 750 milyon m³ doğal gaza ihtiyacı vardır.

2.1.1.4. Gübre Dağıtıcı Kuruluşlar

Aynı zamanda dağıtım yapan gübre üretici kuruluşların dışında kalan dağıtıcı kuruluşlar aşağıda sıralanmıştır.

Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği
 Pankobirlik S.S. Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği
 Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.
 Tariş Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
 Tariş Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
 Tariş İncir Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
 Tariş Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
 Antalya Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
 Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
 Trakya Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
 Karadeniz Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği

2.1.2. Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Gübre üretici kuruluşların kapasite kullanım oranları Tablo 7'de verilmiştir. 2000-2005 döneminde Bagfaş'a ait TSP tesisi, Tügsaş/Gemlik Gübre amonyak tesisi, Gübretaş'a ait fosforik asit tesisi, Toros'a ait Mersin sülfürik asit, fosforik asit ve DAP tesisleri ile Samsun sülfürik asit tesisi ekonomik üretim imkanı bulunmadığından çalıştırılmamıştır.

2000-2005 döneminde gübre üretimi kapasite kullanım oranı ortalama olarak yüzde 65-70 arası kabul edilebilir. 2000 yılı İgsaş'ın gaz tedarik sıkıntısı nedeniyle çalışmaması, 2001 ekonomik kriz kapasite kullanım oranını bu yıllarda düşürmüştür.

NPK'da kapasite fazlalığı, AS'da yan ürün üreten kuruluşların üretimleri ve AN26'da dampingli AN33 ithalatı sektörde genel kapasite kullanım düşüklüğünün sebepleridir.

Tablo 7. Gübre Cinslerine Göre Kurulu Kapasite ve Kapasite Kullanım Oranları

2.1.3. Üretim

GÜBRE CİNSİ	TESİS YERİ	KAPASİTE (1000Ton/yıl)	KKO (%)					
			2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T
AN26 (AN26 Eşdeğer (AN33 dahil)	Gemlik	594	85	64	75	74	99	84
	Mersin	594	80	66	77	73	73	72
	Kütahya	339	51	52	55	45	8	30
	Toplam	1.527	76	62	71	67	69	67
AS	Bandırma	215	39	80	81	35	41	61
	D.Ç. Fb	56	43	33	36	34	42	32
	Toplam	271	40	70	72	35	41	55
ÜRE	Yarımca	561	17	21	96	87	89	87
TSP	Gübretaş	370	18	12	16	23	29	27
DAP	Samsun	227	48	21	41	24	5	0
NPK (NPK eşdeğer)	Aliağa	330	52	56	55	53	60	55
	Bandırma	440	91	79	88	84	59	95
	Ceyhan	660	78	52	72	85	88	83
	Körfez	118	50	0	46	49	62	36
	Samsun	300	58	64	92	71	24	0
	Yarımca	500	65	37	53	67	78	78
	Toplam	2.348	70	56	70	73	67	67
TOPLAM		5.303	60	50	71	68	65	65

2.1.3.1. Üretim Yöntemi -Teknoloji

Gübre üretim prosesleri başlangıcından bugüne dünyada radikal bir değişiklik göstermemiş, ekipman geliştirme ve otomasyonda ortaya çıkan teknolojik gelişmeler hammadde, enerji ve işgücü verimliliği artışı ile emniyet, çevre standartları, kalite ve kalite kontrol alanlarında iyileşmelere yol açmıştır. Bundan sonra da teknolojik gelişmeler mevcut ürünlerin üretim ve tarımda kullanım verimliliği üzerinde yoğunlaşmaya devam edecektir.

Kurulu tesislerin teknolojik durumları mukayeseli olarak aşağıda incelenmiştir:

Dünya amonyak üretiminin yaklaşık %80'i doğal gazdan yapılmaktadır. Ülkemizde faaliyet gösteren iki tesis bir ton amonyak için 38 MM Btu civarında enerji kullanmaktadır.

Yeni kurulan tesislerde 30 MM Btu olan bu miktar tesis yaşları nedeniyle önemli üreticilerden BDT'de 42, ABD'de 38, AB'de 34 civarındadır.

Yeni kurulan üre tesislerinin azot verimliliği % 99 iken İgsaş üretimi yaklaşık %97 verimliliğe sahiptir.

Toros ve Gemlik tesislerinde azot verimliliği nitrik asitte %90, AN26'da %97 iken yeni tesislerde bu değerler sırasıyla 96 ve 99'dur. Kütahya tesisleri eski ve rehabilite edilmemiş olmaları nedeniyle hammadde verimlilikleri diğer tesislerden çok daha düşük, ölçekleri nedeniyle maliyetleri daha yüksektir.

Sülfürik asit tesislerinden sadece Bagfaş tesisi kükürt esaslı üretim yapmakta, ölçek ve teknoloji olarak ekonomik çalışmaktadır. Diğer tesislerin kullandığı pirit esaslı üretim yöntemi dünyada terk edilmekte, ülkemizde ise çalıştırılmamaktadır.

Bagfaş tesisi dışındaki fosforik asit tesisleri ekonomik ve teknolojik ömrülerini tamamlamıştır. Ancak maliyet - uluslararası fiyat ilişkisi nedeniyle Samsun tesisleri çalıştırılmaktadır.

DAP ve kompoze gübre üreten tesislerin çoğu 1980'li yıllarda geliştirilen ve halen en gelişmiş proses olan boru reaktör prosesini ya başlangıçta kurmuşlar ya da rehabilitasyonla daha sonra kullanır hale gelmişlerdir. Bunların dışında kalan İgsaş kompoze tesisleri kompaksiyon metodunu, Toros Mersin ve Samsun DAP tesisleri geleneksel nötralizasyon metodunu kullanmaktadır.

Gubre tesisleri sermaye yoğun yatırımlara ihtiyaç duyan büyük ölçekli entegre tesislerdir. Son yıllarda ekonomik tesis büyülüüğündeki artış yatırım maliyetini daha da yukarılara çekmiştir. Bu yüksek yatırım maliyetlerinin amortisman ve finansman olarak ürün maliyetlerine bindirdiği yük çok fazla olduğundan verimliliği düşük veya küçük ölçekli eski tesisler rekabet edebilmekte ve ayakta kalabilmektedir. Bu açıdan bakıldığından verimliliği yeni tesislere göre düşük fakat dünya ortalaması civarında olan amonyak, üre, nitrik asit ve amonyum nitrat (Kütahya hariç) tesisleri girdi fiyatları eşit olduğu sürece rekabet imkanına sahiptirler.

Girdi fiyatlarının rekabet gücüne etkisi maliyetler bölümünde değerlendirilmiştir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gübre Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda yer alan kurulu gübre tesislerinin üretim yöntemlerinde değişiklik olmamıştır.

Fili ortalama üretim girdileri gübre tesisleri için Tablo 8, ham/ara maddeler için Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 8. Gübrelerde Birim Üretim Girdileri

Ürün	Tesis	Girdi	Birim	Tüketim
AN26	Mersin	Amonyak	Ton/ton	0,168
		Nitrik asit	Ton/ton	0,596
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,002
		Kireçtaşısı	Ton/ton	0,240
		Antikek	Kg/ton	1,400
		Elektrik	kWh/ton	21,100
		Buhar	Ton/ton	0,110
	Gemlik	Amonyak	Ton/ton	0,168
		Nitrik asit	Ton/ton	0,602
		Kireçtaşısı	Ton/ton	0,240
		Elektrik	kWh/ton	13,900
		Buhar	Ton/ton	0,229
	Kütahya	Amonyak	Ton/ton	0,168
		Nitrik asit	Ton/ton	0,620
		Dolomit	Ton/ton	0,260
		Elektrik	kWh/ton	24,000
		Buhar	Ton/ton	0,246
AS	Bandırma	Amonyak	Ton/ton	0,262
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,755
		Elektrik	kWh/ton	14,000
ÜRE	Yarımca	Amonyak	Ton/ton	0,580
		Doğalgaz	Sm3/ton	155,000
		Su	Ton/ton	0,830
TSP	Yarımca	Fosforik asit ¹	Ton/ton	0,312
		Fosfat kayası	Ton/ton	0,523
		Elektrik	kWh/ton	22,000
		Fuel-Oil	Kg/ton	6,000
		Buhar	Ton/ton	0,026
DAP	Bandırma	Amonyak	Ton/ton	0,227
		Fosforik asit	Ton/ton	0,477
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,022
		Elektrik	kWh/ton	35,000

Ürün	Tesis	Girdi	Birim	Tüketim
	Samsun	Amonyak	Ton/ton	0,240
		Fosforik asit	Ton/ton	0,482
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,053
		Elektrik	kwh/ton	47,573
		Fuel Oil	kg/ton	10,000
		Buhar	Ton/ton	0,158
NPK 20.20.0	Bandırma	Amonyak	Ton/ton	0,098
		Fosforik asit	Ton/ton	0,205
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,013
		Üre	Ton/ton	0,003
		A.Sülfat	Ton/ton	0,555
		Elektrik	kwh/ton	28,000
		Yakit	Kg/ton	3,000
	Aliağa	Amonyak	Ton/ton	0,086
		Fosforik asit	Ton/ton	0,187
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,031
		Üre	Ton/ton	0,008
		A.Sülfat	Ton/ton	0,600
		MAP	Ton/ton	0,029
		Kaplama yağı	Ton/ton	0,003
		Elektrik	kwh/ton	35,000
		Yakit	Kg/ton	10,000
	Yarımca	Amonyak	Ton/ton	0,047
		Fosforik asit	Ton/ton	0,040
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,065
		Üre	Ton/ton	0,177
		A.Sülfat	Ton/ton	0,289
		MAP	Ton/ton	0,170
		TSP	Ton/ton	0,140
		Dolgu	Ton/ton	0,068
		Elektrik	kwh/ton	27,000
		Yakit	Kg/ton	2,000
		Buhar	Ton/ton	0,031

Ürün	Tesis	Girdi	Birim	Tüketim
Ceyhan	Ceyhan	Amonyak	Ton/ton	0,078
		Fosforik asit	Ton/ton	0,192
		Üre	Ton/ton	0,249
		A.Sülfat	Ton/ton	0,084
		MAP	Ton/ton	0,014
		Dolgu	Ton/ton	0,255
		Kaplama	Ton/ton	0,005
		Elektrik	kWh/ton	24,000
		Yakit	Kg/ton	2,400
Samsun	Samsun	Amonyak	Ton/ton	0,100
		Fosforik asit	Ton/ton	0,206
		Sülfürik asit	Ton/ton	0,055
		Üre	Ton/ton	0,005
		A.Sülfat	Ton/ton	0,552
		Kum	Ton/ton	0,006
	Elektrik	Elektrik	kWh/ton	53,471
		Fuel Oil	Kg/ton	6,000
		Buhar	Ton/ton	0,032

1: Metinin tamamında fosforik asitler %100 P₂O₅ esaslıdır.

Tablo 9. Ham / Ara Maddelerde Birim Üretim Girdileri

Ürün	Tesis	Girdi	Birim	Tüketim
AMONYAK	Yarımca	Doğalgaz	Sm3/ton	1050,000
		Elektrik	kWh/ton	22,000
	Gemlik	Doğal Gaz	Sm3/ton	1200,000
		Elektrik	kWh/ton	6,020
NİTRİK ASİT	Mersin	Amonyak	Ton/ton	0,295
		Elektrik	kWh/ton	10,000
		Buhar	Ton/ton	-0,570
		Su	Ton/ton	0,500
	Gemlik	Amonyak	Ton/ton	0,290
		Elektrik	kWh/ton	6,400
		Su	Ton/ton	4,620
	Kütahya	Amonyak	Ton/ton	4,620
		Manyezit	Kg/ton	4,620
		Elektrik	kWh/ton	4,620
		Buhar	Ton/ton	4,620
SÜLFÜRİK ASİT	Bandırma	Kükürt	Ton/ton	0,328
		Elektrik	kWh/ton	40,000
FOSFORİK ASİT	Bandırma	Fosfat Kayası	Ton/ton	3,236
		Sülfürik asit	Ton/ton	3,037
		Elektrik	kWh/ton	178,000
	Samsun I	Fosfat Kayası	Ton/ton	3,569
		Sülfürik asit	Ton/ton	2,824
		Elektrik	kWh/ton	127,356
		Buhar	Ton/ton	0,262
	Samsun II	Fosfat Kayası	Ton/ton	3,543
		Sülfürik asit	Ton/ton	2,913
		Elektrik	kWh/ton	113,510
		Buhar	Ton/ton	0,370

2.1.3.2. Ürün standartları

Mevzuat uyumlaştırılması kapsamında Avrupa Birliği'nin gübrelerle ilgili direktiflerine uygun “Tarımda Kullanılan Kimyevi Gübreler Dair Yönetmelik” 2002 yılında yayınlanarak zorunlu uygulamaya konulmuş ve 2003 yılında revize edilmiş, zorunlu uygulamada olan Türk standartları ise ihtiyacı hale getirilmiştir.

Üretici kuruluşlardan sadece İgsaş ISO-9002 belgesine sahiptir.

Gübre ve ham/ara maddeleri ile ilgili standardlar Tablo 10'de verilmiştir.

Tablo 10. Gübreler ve Ham/Ara Maddelerle İlgili Türk standartları

ÜRÜN CİNSİ	TS No
Amonyum nitrat (AN26 ve AN33)	836
Üre	4837
AS	856
TSP	566
DAP	1054
Kompoze	2832
PS	10955
Potasyum klorür (MOP)	10954
Amonyak	836

2.1.3.3. Üretim Miktarı ve Değeri

Dönem içerisinde üretilen gübrelerin üretim miktarları Tablo 11 ve cari fiyatlarla üretim değerleri Tablo 12'de verilmiştir.

3,5 milyon ton civarında seyreden gübre üretimi, yaşanan ekonomik kriz nedeniyle 2001 yılında yüzde 14 düşerek 2,6 milyon tona inmiş, sonraki yıllarda tekrar eski sevilerine ulaşmıştır.

Dönem içerisinde gübre fiyatları tüm dünyada sürekli artış göstermiş, iç piyasa fiyatlarını uluslar arası piyasa fiyatları belirlediğinden dönem içerisinde iç piyasa fiyat artış oranı yüzde 40 civarında gerçekleşmiştir.

BDT ülkelerinden dampingli fiyatla ithal edilen AN33 ve üre, yerli üreticilerin AN26 ve üre gübreleri fiyatları üzerindeki baskısını devam ettirmiş, üretici kuruluşlar ithalatta

haksız rekabetin önlenmesi için ilgili mevzuat doğrultusunda damping müracaatından yine sonuç alamamışlardır. AB, Rus AN33'üne 47,07 Avro/ton, Ukrayna AN33'üne 33,25 Avro/ton antidamping vergisi; ABD, Rus AN33'üne miktar sınırlaması ve Ukrayna AN33'üne %156,29 antidamping vergisi; AB, Rus üresine 115 Avro/ton minimum fiyat uygulamaya devam etmektedir.

Tablo 13. Gübre Üretim Miktarı ve Değişimi

GÜBRE CİNSİ	Tesis/ Kuruluş	ÜRETİM (1000 Ton)					
		2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T
AN26	Gemlik	498	377	443	441	587	446
	Mersin	453	314	332	428	369	320
	Kütahya	186	177	186	153	26	83
	Toplam	1.136	868	961	1.021	981	849
AN33	Gemlik	6					42
	Mersin	18	63	98	3	52	86
	Kütahya						13
	Toplam	24	63	98	3	53	141
AS	Bagfaş	84	172	174	75	87	130
	D.Ç. Fb	24	18	20	19	24	18
	Toplam	108	191	194	94	111	148
ÜRE	İgsaş	96	116	537	488	499	490
TSP	Gübretaş	67	44	61	87	109	100
DAP	Bagfaş	59	36	60	66	14	120
	Ege					1	
	Toros		7	11	51	17	6
	Tügsaş	110	47	93	55	11	
	Toplam	169	91	164	171	42	126
NPK	Bagfaş	325	299	310	285	240	250
	Ege	171	183	181	173	199	180
	Gübretaş	325	185	263	337	391	390
	İgsaş	64	67	68	58	73	43
	Toros	513	333	456	480	551	535
	Tügsaş	175	192	275	212	72	
	Toplam	1.572	1.259	1.554	1.546	1.526	1.388
TOPLAM		3.172	2.633	3.567	3.410	3.320	3.242
DEĞİŞİM	AN26	5%	-24%	11%	6%	-4%	-13%
	AN33	-63%	167%	55%	-97%	1575%	168%
	AS	-32%	76%	2%	-51%	18%	33%
	ÜRE	-36%	21%	363%	-9%	2%	-2%
	TSP	-24%	-33%	36%	43%	26%	-8%
	DAP	-28%	-46%	80%	4%	-75%	197%
	NPK	3%	-20%	23%	0%	-1%	-9%
	Toplam	-4%	-17%	36%	-4%	-3%	-2%

Tablo 14. Gübre Üretim Değeri ve Değişimi (Cari fiyatlarla)

GÜBRE CİNSİ	ÜRETİM DEĞERİ (1000 YTL)					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T
AN26	67.157	112.706	131.958	163.291	211.731	194.960
AN33	1.524	8.738	14.854	572	12.704	34.263
AS	5.621	21.133	24.501	12.644	22.480	28.571
ÜRE	7.475	18.738	101.616	119.090	140.514	165.375
TSP	7.150	8.118	13.475	25.377	35.429	33.615
DAP	20.329	18.626	42.692	55.317.	16.746	51.458
NPK	138.038	192.934	291.711	343.375	437.912	402.867
TOPLAM	247.294	380.995	620.806	719.666	877.517	911.110
DEĞİŞİM						
AN26		68%	17%	24%	30%	-8%
AN33		473%	70%	-96%	2120%	170%
AS		276%	16%	-48%	78%	27%
ÜRE		151%	442%	17%	18%	18%
TSP		14%	66%	88%	40%	-5%
DAP		-8%	129%	30%	-70%	207%
NPK		40%	51%	18%	28%	-8%
TOPLAM		54%	63%	16%	22%	4%

2.1.3.4. Maliyetler

Kuruluşların dönem içi maliyetleri hakkında bilgi toplanamamıştır.

Maliyetlerin yüzde 65-80'inin hammadde maliyeti olduğu, hammaddelerin büyük kısmının ithal yoluyla tedarik edildiği, uluslararası hammadde fiyatlarının ve döviz kurlarındaki değişimlerin gübre maliyetleri üzerinde kritik öneme sahip olduğu bilinmektedir.

Gübre maliyetinde hammaddelerin payının çok yüksek olması maliyet bazlı rekabet gücünü hammadde maliyetlerinin belirlemesine yol açmaktadır. Hammadde maliyetinin bileşenleri ise hammadde verimliliği ve fiyatıdır. Dünya üreticilerinin verimlilikleri birbirine yakın olduğundan maliyetlerde belirleyici unsur hammadde fiyatlarıdır. Dolayısıyla AB, ABD ve diğer rakip ülkelerin maliyetleri ile mukayese ağırlıklı olarak hammadde maliyetleri esaslı olmak durumundadır.

Azotlu gübrelerde (Üre ve AN) rekabet gücünü belirleyen doğal gaz fiyatıdır. Doğal gaz fiyatları aynı seviyede olduğundan bu gübrelerde AB ve ABD ile rahatlıkla rekabet edilebilirken BDT Ülkeleri ile rekabet şansımız yoktur. AB ve ABD için de aynı durum

geçerlidir. Çünkü BDT ülkeleri doğal gazı sübvansiyonlu fiyatla (ihraç fiyatının beşte biri) üreticilerine vererek haksız rekabet yapmaktadır. AB ve ABD her zaman olduğu gibi yerli sanayilerini haksız rekabete karşı korumak için anında önlem almışlardır. Ülkemizde defalarca müracaat edildiği halde sonuç alınamamıştır.

DAP gübresinde fosfat kayasına sahip ABD, Rusya, Fas, Tunus ve Ürdün ile üretim maliyetleri bakımından rekabet şansımız yoktur. Ancak uluslararası fiyatlar çok düşmediği sürece üretim imkanı şimdidiye kadar olduğu gibi devam edecektir.

Kompoze gübrelerde ise yerli sanayi büyük bir üretici olan AB ile rekabet edebilecek durumdadır.

AB, ABD ve rakip diğer ülkelerin rakamsal maliyet bilgileri bulunamadığı için birebir mukayese yapılamamıştır.

2.1.4. Dış Ticaret Durumu

2.1.4.1. İthalat

1995-99 döneminde ithal edilen gübrelerin miktarları Tablo 15,

cari cif fiyatlarla değeri Tablo 16,

ortalama birim fiyatları Tablo 17,

ülke gruplarına dağılım miktarları Tablo 18'de,

verilmiştir.

2000 yılında 2,4 milyon ton olan ithalat 2001 ekonomik krizi nedeniyle 1,8 milyon ton seviyesine inmiş, 2003 yılından itibaren artan dampingli AN33 ithalatı ile DAP ve kompoze ithalatı sonucu İgsaş'ın tam kapasite üretime geçmesine rağmen 2004 yılında 2,7 milyon tona ulaşmıştır.

Uluslararası gübre fiyatları arz/talep dengesine göre oluşturmaktadır. Gelişen ülkeler ekonomilerinin sürekli yüksek büyümesi dünya arz/talep dengesini arz lehine bozmuş, aynı eğilimi izleyen petrol fiyatlarının da katkısıyla gübre fiyatları hızla artmıştır.

Gubre ithalatının menşeylerine dağılımı incelendiğinde, ithalatın yüzde 63'ünün BDT ülkelerinden, yüzde 18'inin Doğu Avrupa ülkelerinden, kalan kısmının ise Afrika ve Batı Avrupa'dan yapıldığı görülmektedir.

Türkiye gübrelerde 1994 yılında AB ile aynı gümrük vergilerini uygular hale geldiğinden 1996 yılında imzalanan Gümrük Birliği AB menşeyli ithalatta herhangi bir değişikliğe yol açmamış, sadece üçüncü ülkelerle imzalanan ve halen devam eden STA'lar farklılık yaratmıştır.

Tablo 15. Gübre İthalat Miktarları

GÜBRE CİNSİ	İTHALAT (1000 Ton)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/0 0	02/0 1	03/0 2	04/0 3	05/0 4
AN26	21	11	23	11	12		-45	103	-53	14	-100
AN33	631	482	643	875	901	763	-24	33	36	3	-15
AS	206	195	299	203	284	185	-5	53	-32	40	-35
ÜRE	971	512	432	541	656	512	-47	-16	25	21	-22
NSP					27	25					
TSP	21	16	10	21	19	7	-24	-37	106	-10	-63
DAP	445	431	242	298	563	700	-3	-44	23	89	24
NPK	94	113	62	138	207	73	20	-45	124	50	-65
PS	13	11	13	23	28	20	-18	24	70	22	-28
TOPLAM	2.400	1.771	1.724	2.110	2.697	2.285	-26	-3	22	28	-15

Tablo 16. Gübre İthalat Değeri (Cari cif fiyatlarla)

GÜBRE CİNSİ	İTHALAT (1000\$)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
AN26	1.601	1.085	2.104	1.066	1.862		-32	94	-49	75	-100
AN33	46.957	43.122	54.018	88.289	132.636	123.606	-8	25	63	50	-7
AS	11.118	13.231	17.164	13.788	29.703	19.795	19	30	-20	115	-33
ÜRE	106.409	60.813	50.415	78.786	124.279	122.368	-43	-17	56	58	-2
NSP	0	0	0	0	2.745	2.650					
TSP	2.815	2.156	1.360	3.195	3.684		-23	-37	135	15	-100
DAP	70.468	65.226	40.289	56.982	137.722	189.000	-7	-38	41	142	37
NPK	11.905	15.197	7.806	21.007	38.906	15.330	28	-49	169	85	-61
PS	2.912	1.998	2.461	4.113	6.304	5.640	-31	23	67	53	-11
TOPL	254.186	202.830	175.618	267.226	477.842	478.389	-20	-13	52	79	0

Tablo 17. Gübre İthalat Ortalama Birim Fiyatları

GÜBRE CİNSİ	İTHALAT (\$/Ton)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
AN26	78	97	93	100	153		24	-4	8	53	
AN33	74	89	84	101	147	162	20	-6	20	46	10
AS	54	68	57	68	105	107	26	-15	18	54	2
ÜRE	110	119	117	146	189	239	8	-2	25	30	26
NSP					101	106					
TSP	133	135	134	153	196		1	0	14	28	
DAP	159	151	166	191	244	270	-5	10	15	28	10
NPK	127	135	127	152	188	210	6	-6	20	23	12
PS	222	186	185	181	228	282	-16	-1	-2	26	24

Tablo 18. Gübre İthalatının Ülke Gruplarına Dağılımı

GÜBRE CİNSİ	İTHALAT				
	2000	2001	2002	2003	2004
Batı Avrupa	7%	5%	10%	5%	5%
Doğu Avrupa	19%	19%	18%	20%	15%
BDT	64%	62%	58%	64%	68%
Afrika	8%	12%	14%	10%	8%
Kuzey Amerika	1%				3%
Diğer	1%				
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%

2.1.4.2. İhracat

Dönem içerisinde ihraç edilen gübrelerin miktarları Tablo 19,
cari cif fiyatlarla değeri Tablo 20,
ortalama birim fiyatları Tablo 21,
ihracatın ülke gruplarına dağılımı Tablo 22'de verilmiştir.

Gübre ihracatı hammadde fiyatlarına, iç piyasa koşullarına, uluslararası arası gübre fiyatlarına göre değişim göstermekte olup üretimin yüzde 10'unun altındadır.

Gübre ihracatı genelde Batı Avrupa, Afrika ve Orta Doğu ülkelerine yapılmaktadır.

Gübre ihracatında ithal hammaddelere vergi muafiyeti, enerji indirimi vb. teşvikler uygulanmaktadır. Ancak uygulanan teşviklerin ihracat üzerinde kayda değer bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 19. Gübre İhracat Miktarları

GÜBRE CİNSİ	İHRACAT (1000 Ton)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
AN26	6		34	31	55	35	-100		-9	74	-36
AN33		46	3	4	4	5		-94	50	-10	41
AS		85	74	4	3	5		-13	-95	-23	73
ÜRE	26	1	71	84	922	52	-55	6398	-88	1022	-43
TSP					2	1		1029	-76	1739	-48
DAP	5	24	68	8	1	1	431	182	-89	-86	-3
NPK	225	34	111	65	39	75	52	228	-42	-39	91
PS			1	2					42	-100	
TOPLAM	35	190	362	121	195	174	445	90	-67	61	-11

Tablo 20. Gübre İhracat Değeri (Cari fob fiyatlarla)

GÜBRE CİNSİ	İHRACAT (1000\$)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
AN26	524	0	2.895	3.223	7.745	5.250	-100		11	140	-32
AN33		6.678	298	523	552	850		-96	75	6	54
AS		6.371	4.272	302	462	550		-33	-93	53	19
ÜRE	265	185	7.649	1.243	19.632	13.000	-30	4028	-84	1480	-34
TSP		9	95	25	304	250		1014	-73	1099	-18
DAP	789	3.751	11.602	1.512	290	310	375	209	-87	-81	7
NPK	3.299	4.554	15.045	11.245	7.476	15.750	38	230	-25	-34	111
PS		0	342	322	0				-6	-100	
TOPL	4.877	21.549	42.198	18.395	36.461	35.960	342	96	-56	98	-1

Tablo 21. Gübre İhracat Ortalama Birim Fiyatları

GÜBRE CİNSİ	İHRACAT (\$/Ton)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
AN26	90	85	84	103	142	150	-5	-1	23	38	6
AN33		144	114	133	156	170		-21	17	17	9
AS		75	58	80	160	110		-23	38	100	-31
ÜRE	110	170	108	152	214	250	55	-36	41	41	17
TSP		225	222	244	159	250		-1	10	-35	57
DAP	173	155	170	199	280	310	-11	10	17	41	11
NPK	149	135	136	174	190	210	-9	1	28	9	11
PS			269	179					-33		

Tablo 22. Gübre İhracatının Ülke Gruplarına Dağılımı

GÜBRE CİNSİ	İHRACAT				
	2000	2001	2002	2003	2004
Batı Avrupa	13%	29%	68%	58%	80%
Doğu Avrupa	4%	4%			2%
BDT	3%	1%	0%	1%	
Orta Doğu	73%	7%	26%	16%	4%
Afrika		6%	5%	11%	
Kuzey Amerika		30%			14%
Latin Amerika		24%		14%	
Diğer	7%				
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%

2.1.5. Tüketim

Üretici ve dağıtıcıların bayiye satışları ile kooperatiflerin çiftçiye satışları toplamından oluşan Türkiye gübre tüketim verileri Tablo 23'de verilmiştir.

2000 yılında 5,3 milyon ton olan gübre tüketimi, 2001 ekonomik krizi ile 1 milyon ton (%19) azalarak 4,3 milyon tona gerilemiş, 2002 yılında da krizin etkisi sürmüş, 2003 yılından itibaren toparlanarak 2000 yılı tüketim seviyesine çıkmıştır. Dönem içerisinde 5,5 milyon ton sınırı aşlamamıştır.

Gubre cinslerine göre değişim incelendiğinde, tek değişikliğin dampingli ithalatın çiftçi nezdinde yarattığı fiyat avantajı nedeniyle AN33 tüketiminin artması ve AN26 tüketiminin azalmasıdır.

Tüketicinin korunmasını sağlamak amacıyla 2000 yılında "Kımyevi Gübre Denetim Yönetmeliği" yürürlüğe girmiş olup piyasa denetimleri ile çiftçinin zorunlu uygulamada olan Yönetmeliğe uygun gübre tedarik etmesi sağlanmaktadır.

Tüketilen gübrenin yüzde 60'ından fazlası üretimden kalanı ithalattan karşılanmaktadır. İthalatın payının önemli boyutta olmasının gübre cinslerine göre sebepleri değişmekte olup kapasite yetersizliği, dampingli ithalat, ekonomik üretim yapılamaması ana sebepler olarak sıralanabilir.

Tablo 23. Yurtiçi Gübre Tüketim Miktarları

GÜBRE CİNSİ	TÜKETİM (1000 Ton)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
FİZİKİ											
AN26	1.157	885	9575	1.073	929	865	-24	8	12	-13	-7
AN33	5817	567	670	775	808	900	-2	18	16	4	11
AS	3287	251	296	348	293	320	-24	18	18	-16	9
ÜRE	8427	719	719	771	862	850	-15	0	7	12	-1
NSP					33	25	-24	8	12	-13	-24
TSP	46	30	25	39	43	45	-35	-18	59	11	4
DAP	630	431	384	504	569	635	-32	-11	31	13	12
NPK	1.682	1.361	1.463	1.546	1.603	1.548	-19	8	6	4	-3
PS	17	12	10	16	22	20	-30	-14	62	37	-11
TOPLAM	5.283	4.255	4.523	5.072	5.162	5.208	-19	6	12	2	1
BBM											
N	1.379	1.133	1.199	1.341	1.367	1.385	-18	6	12	2	1
P ₂ O ₅	629	470	474	546	590	610	-25	1	15	8	3
K ₂ O	82	68	74	84	88	90	-17	8	14	5	2
TOPLAM	2.089	1.671	1747	1.971	2.045	2.085	-20	5	13	4	2

Tablo 24. Yurtiçi Gübre Tüketim Değeri (Cari fabrika çıkış fiyatlarıyla)

	TÜRKETİM (1000YTL)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
AN26	68.368	114.917	131.498	171.548	200.653	197.723	68	14	30	17	-1
AN33	37.411	78.276	101.193	140.928	194.699	217.825	109	29	39	38	12
AS	17.053	27.769	37.418	46.686	59.270	61.529	63	35	25	27	4
ÜRE	65.592	116.042	135.944	188.218	242.806	285.728	77	17	38	29	18
NSP	0	0	0	0	7.464	4.706					
TSP	4.892	5.446	5.451	11.416	14.127	15.066	11	0	109	24	7
DAP	75.795	88.182	100.132	163.253	225.074	258.708	16	14	63	38	15
NPK	147.654	208.455	274.719	343.413	459.937	447.510	41	32	25	34	-3
PS	1.609	2.011	2.130	4.027	6.990	8.068	25	6	89	74	15
TOPL	418.375	641.099	788.486	1.069.489	1.411.021	1.496.863	53	23	36	32	6

2.1.6. Fiyatlar

Satılan gübrelerin ortalama fabrika çıkış fiyatları Tablo 25'te verilmiştir.

Gubre fiyat değişimlerini uluslararası gübre ve hammadde fiyatları, döviz kur artışıları ve destekleme oran veya tutarları belirlemektedir. Dönem içerisinde uluslar arası gübre ve ham/ara madde fiyatları sürekli artış eğilimi göstermiş, döviz kuru artışı ile 1998 yılında maktuya dönen devlet desteklemesinin döviz bazında erozyona uğraması ve 2001 Ekim ayında kaldırılması nedenleriyle TL bazında artmaya devam etmiştir. 2000-2004 döneminde gübre fiyatları YTL bazında yaklaşık 3,5 kat, USD bazında gübre cinslerine göre %40-70 arasında artış göstermiştir.

Bilgi bulunmadığından yurtiçi gübre fiyatlarının dünya, AB, BDT ve önemli rakip ülkelerin iç piyasa gübre fiyatları ile rakamsal karşılaştırmaları yapılamamıştır. Ancak yurtiçi gübre fiyatlarının, şiddetli iç piyasa rekabeti ve ihracatçı ülkelere yakın olunması nedenleriyle, serbest pazar koşullarının hakim olduğu AB ve diğer dünya ülkelerinden daha düşük olduğu söylenebilir.

Sektörün iç pazarda serbest piyasa koşullarında fiyat oluşumunu engelleyen iki önemli sorundan birisi olan hükümetlerin kamuya ait üretici ve pazarlayıcı kuruluşlar kanalıyla

pazara sürekli müdahalede bulunarak gerçekçi fiyatların oluşumunu önlemesi, özelleştirmeler sonucu çözülmüş bulunmaktadır. Diğer sorun ise devam etmektedir. Çiftçiye ucuz gübre anlayışı ile ithalatta haksız rekabete ilişkin mevzuatın etkili ve hızlı bir şekilde uygulanmamasıdır.

Tablo 25. Yurtiçi Gübre Satış Ortalama Birim Fiyatları (Fabrika çıkış)

GÜBRE CİNSİ	SATIŞ FİYATI (YTL/Ton)						DEĞİŞİM (%)				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^T	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04
AN26	59	130	137	160	216	229	120	6	16	35	6
AN33	64	138	151	182	241	242	114	9	20	33	0
AS	52	111	127	134	202	192	113	14	6	51	-5
ÜRE	78	161	189	244	282	336	107	17	29	15	19
NSP	0	0	0	0	228	188					-8
TSP	107	183	222	293	326	335	70	22	32	11	3
DAP	120	205	261	324	396	407	70	28	24	22	3
NPK	88	153	188	222	287	289	75	23	18	29	1
PS	96	170	210	246	311	403	77	24	17	26	30

2.1.7. Sektörün Rekabet Gücü

Türkiye gübre endüstrisi iç pazara yönelik kurulmuş olup iki ana mal, kompoze ve TSP, dışında kurulu kapasitesi iç talebi dahi karşılayamaz durumdadır. Bu nedenle ihracata baz edilmiş göstergelerin sektörün rekabet gücünü değerlendirmede kullanılması doğru bir yaklaşım değildir.

Endüstri tüm olumsuzluklara rağmen uluslararası ticarete açık olan iç pazarda rekabet edebilmektedir. Doğal gaz dağıtım tekeli ve fiyatları, ithalatta haksız rekabete karşı varolan yasaların işletilmemesi ve firma ölçekleri rekabet gücünü sınırlayan önemli olumsuzluklardır.

Küreselleşen dünyada değişen pazar anlayışına uygun olarak gübre endüstrimiz yapısal değişikliklere muhtaçtır. Son yirmi yılda dünya gübre sektöründe konsolidasyonlar sonucu firma sayısı azalmış, firmaların satış miktar ve ciroları devasa boyutlara ulaşmıştır. Bu ortamda uluslararası ve ulusal pazarda rekabet edebilmek, uluslararası pazara açılabilmek için büyük ölçekli firmalara ihtiyaç vardır.

2.1.8. Diğer Sektörlerle İlişkiler ve Sorunlar

2.1.8.1. Girdi Sağlayan Sektörlerle İlişkiler ve Sorunlar

Sektöre girdi sağlayan sektörler enerji ve madenciliktir. Enerji sektörü amonyak üretimi için doğal gaz, madencilik sektörü sülfürük asit için pirit sağlamaktadır.

Madencilik sektörü ile kayda değer bir sorun yaşanmazken enerji sektöründe doğal gaz tedarik ve dağıtımında tekel konumunda bulunan Botaş'ın sözleşmelerini devrederek pazarı rekabete açmaması önemli bir sorun olarak devam etmektedir.

2.1.8.2. Kullanıcı Tarım Sektörüyle İlişkiler ve Sorunlar

Gubre sektörünün çıktısını kullanan tek sektör tarımdır. Bu anlamda tarım sektörünün yapısı ve işleyişi iç pazara yönelik çalışan gübre sektörü üzerinde kritik öneme sahiptir. İstikrarsız ve sıkılıkla politik müdahalelere maruz kalan tarım politikaları ve bu politikaların araçları, fiyat belirsizliği, yapısal sorunlar, kurumsal yapıdaki sorunlar, plansızlık, gerekli yönlendirmenin yapılmaması, çiftçinin bilgi ve becerisini geliştirme çalışmalarının yetersizliği, vb. faktörler doğrudan gübre tüketimini ve dolayısıyla sektörü etkilemektedir.

5-5.5 milyon ton arasına sabitlenen fiziki gübre tüketiminin artması verimin ve dolayısıyla bitkisel üretimin artmasına bağlıdır. Bu değişimi sağlananın yolu ise tarımın yapısal sorunlarına çözüm için gerekli tarım reformundan geçmektedir.

Tarım politikaları ve bu politikaların araçları diğer bir alt komisyonun konusu olması nedeniyle bu raporda detaylı olarak yer almamış, sadece pratik öneme haiz tüketici eğitimi ve toprak ve bitki analizleri değerlendirilmiştir.

Toplumun eğitim seviyesi en düşük kesimini oluşturan tarım sektöründe, sürdürülebilir tarımın önemli unsurlarından biri olan entegre bitki besin maddesi yönetiminin yaygın olarak bilinip uygulandığı söylenemez. Tüketicinin büyük kısmı hala geleneksel şekilde gübreleme yapmakta, gübreyi hala rengine bakarak satın almaktadır. Tarım sektöründe eğitim ve yayım hizmetleri yeterli düzeyde değildir. Tarım teşkilatı ile TZOB gibi mesleki kuruluşlar bu eksikliği teorik ve uygulamalı çiftçi eğitim programları ile gidermek için çaba sarf etmelidirler.

Sürdürülebilir tarım ve gübrelemenin çevreye zararını önlemek için doğru cins ve miktarda gübre kullanımı kritik öneme haizdir. Doğru cins ve miktarda gübre kullanımının en etkili yolu ise toprak ve bitki analizlerine dayalı uygulamalardır. Ancak ülkemizde bu şekilde yapılan gübreleme oranı kamu kuruluşları ve gübre üretici kuruluşlar ücretsiz analiz yaptığı

halde çok düşüktür. Toprak ve bitki analizlerine dayalı gübreleme tüketici eğitim programının önde gelen konularından birisi olmalıdır.

2.1.9. Mevcut Durumun Değerlendirilmesi

Sekizinci Plan dönemi beklentileri ve meydana gelen önemli değişiklikler konu başlıklarına göre incelenmiştir.

a) Tüketim, Üretim, İhracat ve İthalat

Sekizinci Plan dönemi projeksiyonlarında belirlenen tüketim ve ona bağlı olarak üretim hedeflerine, 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin etkisi ve aynı planda belirtilen tarım sektörüne yönelik iyileştirmelerin yapılmaması nedenleriyle ulaşılamamıştır. Hedefler ve gerçekleşme oranları Tablo 26'da verilmiştir.

Anılan planda öngörüldüğü şekilde plan döneminde, BBM içeriği yüksek gübreler ile topraklarda eksikliği duyulan çinko mikro elementini içeren kompoze gübrelerin tüketimi artmaya devam etmiştir.

Öte yandan ithalat ve ihracatın hedeflerini aştiği söylenebilir. 2001 yılında ekonomik kriz kaynaklı yurtçi gübre tüketimi düşmesi sonucu yerli üreticiler kısmen ihracata yönelmiştir. Üretim aynı seviyesini korurken ithalatin önemli artış göstermesi stokların arttığını göstergesidir.

Tablo 26. Sekizinci Plan Dönemi Hedefleri ve Gerçekleşme Oranları

1000 ton BBM		8.PLAN	GERÇ.	% ORAN
TÜKETİM	2000	5.635	5.283	94%
	2001	5.737	4.255	74%
	2002	5.895	4.523	77%
	2003	6.056	5.072	84%
	2004	6.223	5.162	83%
ÜRETİM	2000	3.891	3.172	82%
	2001	3.978	2.633	66%
	2002	4.173	3.567	85%
	2003	4.298	3.410	79%
	2004	4.394	3.320	76%
İHRACAT	2000	60	29	48%
	2001	60	190	317%
	2002	115	362	315%
	2003	135	121	90%
	2004	160	195	122%
İTHALAT	2000	1.805	2.400	133%
	2001	1.819	1.771	97%
	2002	1.837	1.724	94%
	2003	1.893	2.110	111%
	2004	1.989	2.697	136%

b) Rekabet Gücünde Gelişmeler

Sekizinci Plan döneminin başlangıcında yaşanan doğal gaz sıkıntısı devam eden yatırımların devreye girmesi ile dönem sonuna doğru giderilmiş, doğal gaz tedarik fazlalığı bulunan bir ülke haline gelinmiştir. Dolayısıyla doğal gaz kaynaklı üretim kaybı ortadan kalkmıştır.

Sekizinci Plan beklentileri doğrultusunda Bölüm 2.1.1. de bahsedildiği üzere sektörde üretici olarak yer alan kamuya ait kuruluşların özelleştirilmesi tamamlanmış olup kamu üretici olarak sektörden tamamen çıkışmış bulunmaktadır. Bu değişiklik sektörde pazarın serbestleşmesine ve rekabetin daha da şiddetlenmesine yol açmıştır.

c) Çevre

AB ile mevzuat uyumu kapsamında mevcut Yönetmelikler değiştirilmiş ve bir dizi yeni Yönetmelik ve yeni Yönetmelik taslağı yayınlanmış bulunmaktadır. Uygulamada ise aynı etkinlik gözlemlenmemiştir.

d) Destekleme

Türk çiftçisinin verimin, dolayısıyla tarımsal üretimin artmasında gübrenin işlevini ve önemini kavradığı, istenilen düzeyde olmasa da gübre kullanımı konusunda bilinçlendiği, bu anlamda desteklemenin amacına ulaştığı, gübre fiyatı üzerinden yapılan destekleme ödemelerinin tarımın geliştirilmesinde daha faydalı amaçlar için kullanılabileceği ve kaldırılması gerektiği öngörülmüş ve 2001 yılı Ekim ayında kaldırılmıştır.

2005 yılı Eylül ayında Bakanlar Kurulu Kararı ile gübre desteği adı altında ekilen alan üzerinden sebze, meyve, süs bitkileri, özel çayır, mera, orman emvali ürün alanları için 1, hububat, yem bitkileri, baklagiller, yumru bitkiler alanları için %1,6 ve yağlı tohumlu bitkiler ve endüstri bitkileri alanları için 3 YTL/dekar çiftçiye ödeme yapılması uygulamaya konulmuştur. Ödeme şekli gübre üretim ve dağıtım sistemi üzerinde herhangi bir olumsuz etki yaratmasını önlemiştir.

e) Yatırım

Sekizinci Plan döneminde gerçekleşmesi beklenen iki yatırımdan biri olan Bagfaş'ın sülfürik asit tesisi 2004 yılında tamamlanmış ve dereye girmiş, diğer yatırım Alkim'e ait potasyum sülfat tesisi yatırımı ise gerçekleşmemiştir.

f) Gümrük Birliği

1996 yılında AB ile imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması, taraflar arasındaki gübre sektörüne yönelik ticari ilişkilere yeni bir boyut getirmeden istihdam, fiyatlar, yatırımlar, verimlilik, ürün kalitesi konularında sektör üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır.

Anlaşma kapsamında üçüncü ülkelerle imzalanan STA'lar için de aynı şey söylenebilir. Bu ülkelerden yapılan ithalatlarda vergi muafiyetinin sağladığı avantajın çoğu ihracatçı firma veya ülke tarafından fiyata yansıtılmakta ve dolayısıyla STA'ların ithal fiyatları üzerinde kayda değer bir etkisi olmamaktadır.

g) Küreselleşme

Geçtiğimiz yıllarda dünyada ivme kazanan küreselleşme eğiliminin gübre sektöründeki yansımaları, birleşme ve devralmalar yoluyla şirket sayılarının azalması ve güçlü şirketlerin ortaya çıkması ile uluslararası ticari firmaların yurt外ci piyasayı uluslararası arası

piyasa ile entegre etmesi şeklinde tezahür etmiştir. Özellikle ikinci gelisme iç piyasada rekabetin artmasına ve kar marjlarının ciddi ölçüde azalmasına yol açmıştır.

Dünya gübre sektöründe çok büyük çokuluslu firmalar bulunmasına rağmen üretici ve dağıtıci olarak Türkiye pazarına giren firma bulunmamaktadır. Bu durum kamuaya ait gübre firmalarının özelleştirmesinde de dikkati çeken önemli bir husus olmuştur.

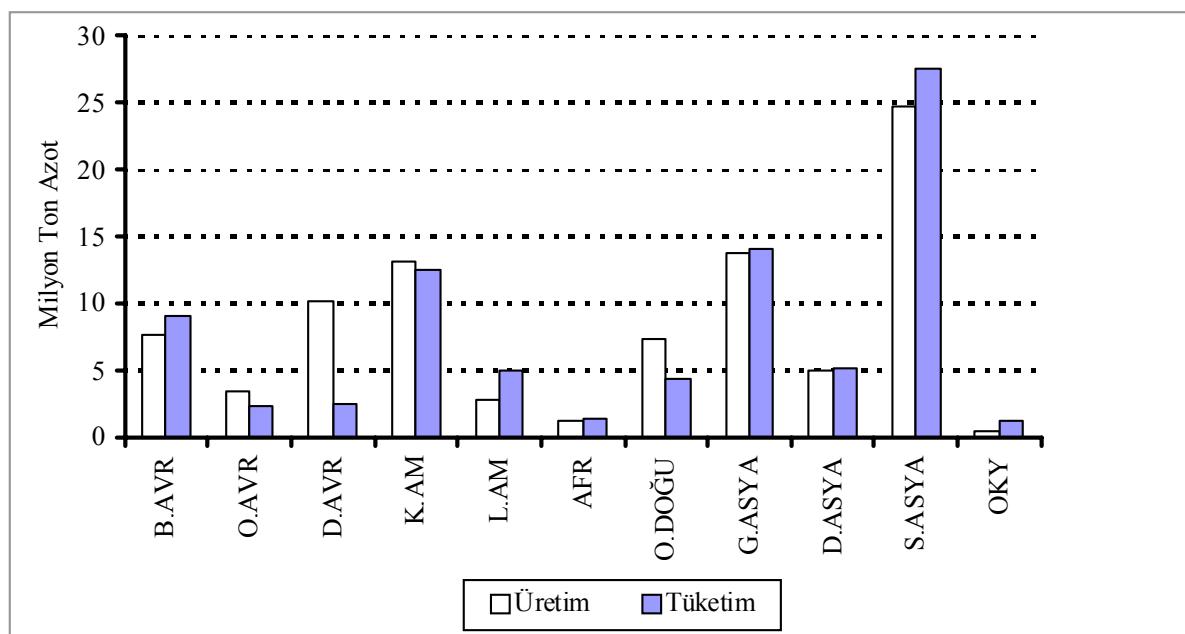
2.2. Sektörün Dünyadaki ve AB Ülkelerindeki Durumu

Bölgelere göre dünya azot, fosfor ve potasyum içeren gübrelerin üretim ve tüketim durumu sırasıyla Şekil 1, 2 ve 3'te verilmiştir.

Dünya gübre üretimi hammadde kaynaklarına ve tüketim bölgelerine göre şekillenmiştir. Hassas tarım sektörünün en önemli girdisi olan gübrenin mevsimsel özelliği ve fiyat istikrarsızlığı nedenleriyle gelişen ve büyük tüketici ülkeler ulusal sanayilerini oluştururken hammadde kaynaklarına sahip ülkeler ihracat amaçlı kapasiteler yaratmışlardır.

Azotlu gübre tüketiminin Asya ve Kuzey Amerika'da yoğunlaşığı, doğal gaz kaynaklarına sahip Rusya, Trinidad ve Orta Doğu'nun üretim fazlalığının olduğu, Çin ve Hindistan gibi kalabalık ülkelerin de olağanüstü üretim kapasitesinin bulunduğu görülmektedir.

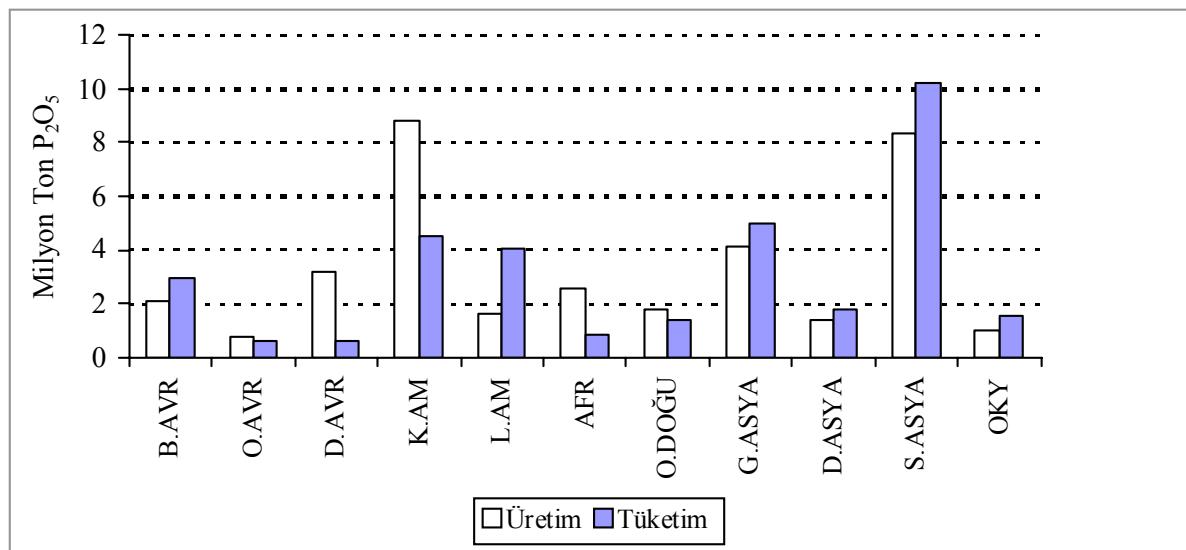
Şekil 1. Dünya Azotlu Gübre Üretim ve Tüketimi (2002)

Kaynak : IFA

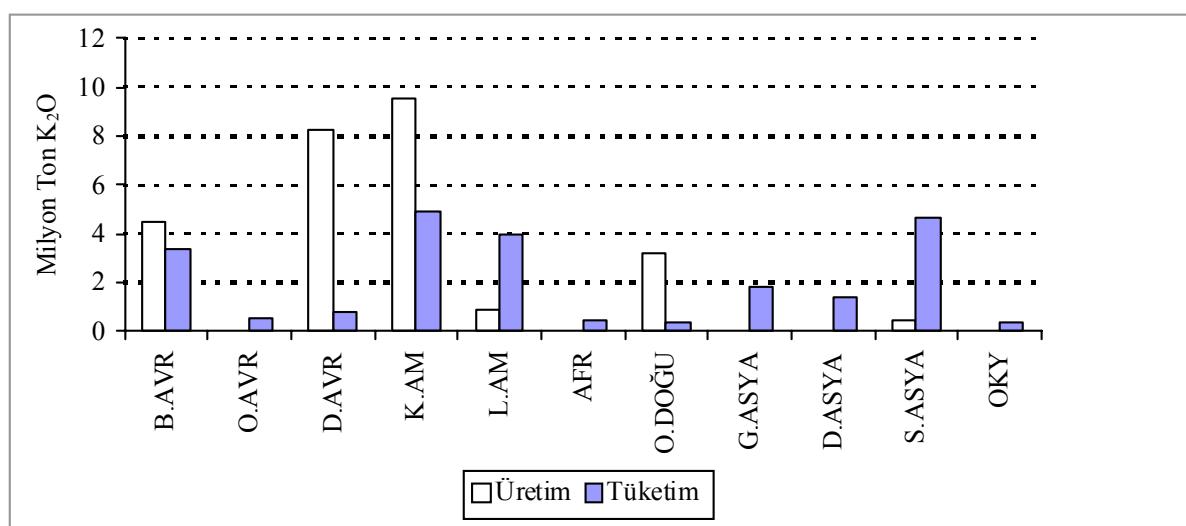
Fosfatlı gübrelerde de fosfat kayasına sahip ülkelerin (ABD, Afrika ve BDT) üretim fazlalığı vardır. Ancak büyük tüketici ülkelerin de kayda değer üretim potansiyeline sahip oldukları görülmektedir.

Şekil 2. Dünya Fosfat Üretim ve Tüketimi (2002)

Potas da ise üretim/tüketim durumu farklı bir yapı arz etmektedir. Üretim sadece ham madde kaynaklarına sahip ülkelerde vardır.

Şekil 3. Dünya Potasyum Üretim ve Tüketimi (2002)

AB gübre sektörü ülkemiz gibi hammadde açısından dışa bağımlı, azot ve fosforda ithalatçı, farklı olarak potas da ise ihracatçı konumundadır. Bu duruma rağmen ithalatçı konumunda bulunduğu azot ve fosfatta tüketiminin büyük kısmını üretmektedir.

2.3. Sektörün Sorunları

Sektörün sorunları özet olarak aşağıda sıralanmıştır:

Yurtiçi gübre pazarında sektörü etkileyen kamu kaynaklı sorunların temelinde, gübrenin bir sanayi ürünü olduğu göz ardı edilerek, tarım girdisi olması ve mevzuatının Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından takip edilmesi sebebiyle, gübreyi tarımı destekleme aracı olarak kullanma düşüncesi yatmaktadır. Bu düşüncenin tezahürü olarak geçmişte olduğu gibi gübre desteklemesi, KDV indirimi, ithalatta haksız rekabet ile ilgili yasaların işletilmemesi, vb. hususlar gündeme gelmektedir. Gübre fiyatları üzerinden destekleme yerine ekilen alan üzerinden destekleme uygulaması ile sektörde üzerindeki olumsuz etkisini kaldırılmıştır. KDV indirimi ise gübreler mevsimsel ürün olduğundan söylentisinin dahi sektörde zarar verdiği, çok geniş bir hammadde/aramadde yelpazesinin KDV'sinin yüzde 18 olması nedeniyle pratikte uygulaması çok zor bir husustur. Dampingli ithalata karşı üreticiyi koruyan yasalar tüm dünyada gübreler için işletilirken ülkemizde çiftçiyi koruma/destekleme adına işletilmemektedir.

Ülkemizde gübre tüketimi son on yılda durağan bir hale gelmiş ve 5-5.5 milyon ton arasına sabitlenmiştir. Dünya ortalamasının oldukça altında olan birim alana gübre tüketiminin artması, tarımsal verimin ve dolayısıyla bitkisel üretimin artmasına bağlıdır. Bu değişimi sağlamak için tarımın yapısal sorunlarına çözüm bulacak tarım reformu hızla hayatı geçirilmelidir.

Toplumun eğitim seviyesi en düşük kesimini oluşturan tarım sektöründe, sürdürülebilir tarımın önemli unsurlarından biri olan entegre bitki besin maddesi yönetimi konusunda ciddi bir eğitim ve yayım eksikliği vardır.

Sektörün en önemli girdilerinden biri olan doğal gazda Botaş devlet tekelinin ortadan kaldırılarak rekabetçi bir piyasanın oluşturulması önem arz etmektedir.

Gubre sektörünün en önemli ara girdileri olan fosforik asit ve amonyakta sağlanan vergi muafiyetinin, AB'ye kayda değer ihracatımız olmadığından, devamı sağlanmalıdır.

Küreselleşen dünyada değişen pazar anlayışına uygun olarak gübre endüstrimiz yapısal değişikliklere muhtaçtır. Son yirmi yılda dünya gübre sektöründe konsolidasyonlar

sonucu firma sayısı azalmış, firmaların satış miktar ve ciroları devasa boyutlara ulaşmıştır. Bu ortamda uluslararası ve ulusal pazarda rekabet edebilmek, uluslararası pazar açılabilme için büyük ölçekli firmalara ihtiyaç vardır.

2.4. GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Ulusal gıda güvenliğine verim artışı ile sağladığı katkısı	Ucuz ulusal hammadde kaynaklarının bulunmaması
Pazara yakınlık	İthal ürünlerin yarattığı haksız rekabet
Mevsimsel ürün pazarı	Çiftçinin düşük satın alma gücü
Güçlü tedarik ve dağıtım altyapısı	Çiftçinin eğitsizliği
Bilgi birikimi ve deneyim	
Fırsatlar	Tehditler
Ürün farklılaşması	Gübre sektöründe küreselleşme
Daha fazla gübre gereksinimi	Artan dampingli ithalat
Hammadde kaynaklarına sahip ülkelerde yatırım	
Türkiye'nin enerji kaynakları köprüsü olmasının yaratacağı yatırım imkanı	
Doğal gaz piyasasının serbestleşmesi	
AB üyeliği	
Anti-damping önlemler	

3. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDE BEKLENEN GELİŞMELER

3.1. Yurtiçi Talep Projeksiyonu

Yurtiçi talep projeksiyonunda bitki besin maddesi esas alınmış, bunlardan azot ve potas projeksiyonu son on yılın verilerinin lineer eğilimine göre, fosfat projeksiyonu ise beklenilere tespit edilmiştir.

Tablo 27'de verilen 2006-2013 BBM talebi incelendiğinde, 2007-20013 döneminde bitki besin maddelerinin her üçünün ve toplamının tüketiminin ortalama yüzde 1,5 civarı artış tahmin edilmektedir.

Tablo 27. Yurtiçi BBM Talep Projeksiyonu (Miktar olarak)

(1000 Ton)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
N	1.389	1.412	1.434	1.456	1.478	1.500	1.521	1.545	1,5%
P2O5	625	640	650	660	670	680	690	700	1,6%
K20	85	86	87	89	90	91	93	94	1,5%
TOPLAM	2.099	2.139	2.171	2.204	2.237	2.271	2.304	2.339	1,6%

Tablo 27'de BBM bazında verilen gübre talebinin, üretilen ürün türleri, yurtiçi gübre üretim imkanları, kullanım eğimleri ve ekonomik gerekler dikkate alınarak gübre cinslerine çevrilmiş durumu Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. Yurt İçi Talebin Gübre Cinslerine Dağılımı (Miktar olarak)

(1000 Ton)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
AN26	833	820	810	800	790	780	770	760	-1,3%
AN33	920	940	960	980	1.000	1.020	1.040	1.060	2,2%
AS	320	325	325	330	330	335	335	340	0,9%
ÜRE	850	865	887	905	925	942	962	982	2,2%
TSP	45	45	45	45	43	40	40	40	-1,6%
NSP	20	15	10	10	10	10	10	10	-7,1%
DAP	650	664	673	677	685	695	700	703	1,2%
NPK	1.587	1.636	1.668	1.709	1.747	1.783	1.823	1.867	2,5%
PS	20	21	21	22	22	23	24	25	3,6%
TOPLAM	5.245	5.331	5.399	5.478	5.552	5.628	5.704	5.787	1,5%

Tablo 28'de miktar olarak verilen yurtiçi talebin 1998 yılı fiyatlarıyla değeri Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. Yurt İçi Talebin Gübre Cinslerine Dağılımı (2005 fiyatlarıyla değer olarak)

(Milyon YTL)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
AN26	190	187	185	183	181	178	176	174	-1,0%
AN33	223	228	232	237	242	247	252	257	1,8%
AS	62	62	62	63	63	64	64	65	0,7%
ÜRE	286	291	298	304	311	317	323	330	1,9%
TSP	4	3	2	2	2	2	2	2	-4,8%
NSP	15	15	15	15	14	13	13	13	-1,6%
DAP	265	271	274	276	279	283	285	286	0,8%
NPK	459	473	482	494	505	515	527	540	2,0%
PS	8	8	8	9	9	9	10	10	2,7%
TOPLAM	1.511	1.538	1.560	1.583	1.606	1.629	1.653	1.677	1,3%

3.2. İhracat Projeksiyonu

Uluslararası ve ulusal gübre sektöründe beklenen gelişmeler ile yatırımlar dikkate alınarak hazırlanan ihracat projeksiyonu Tablo 30, ihracatın 2005 sabit fiyatlarıyla değeri Tablo 31'de verilmiştir.

Daha önceki bölümlerde bahsedildiği üzere gübre sektörünün iç piyasaya yönelik çalışması, uluslararası gübre ticaretinin genelde ticari firmalar tarafından yapılması ve STA yapılan ülkelerin potansiyel pazar olmaması nedenleriyle ihracatın geçmişteki eğilimi takip etmesi beklenmektedir.

Tablo 30. İhracat Projeksiyonu (Miktar olarak)

(1000 Ton)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort. Yıllık Artış (2007-2013)
AN26	45	55	65	75	85	95	105	115	15,6%
AN33	6	7	8	9	10	11	12	13	12,2%
AS	6	7	8	9	10	11	12	13	12,2%
ÜRE	57	62	67	72	77	82	87	92	6,9%
TSP	1	1	1	1	1	1	1	1	
DAP	1	1	1	1	1	1	1	1	
NPK	80	85	90	95	100	105	110	115	5,0%
TOPLAM	196	218	240	262	284	306	328	350	8,7%

Tablo 31. İhracat Projeksiyonu (2005 yılı fob fiyatlarıyla değer olarak)

(Milyon \$)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
AN26	7	8	10	11	13	14	16	17	15,6%
AN33	1	1	1	2	2	2	2	2	12,2%
AS	1	1	1	1	1	1	1	1	12,2%
ÜRE	14	16	17	18	19	21	22	23	6,9%
TSP	0	0	0	0	0	0	0	0	
DAP	0	0	0	0	0	0	0	0	
NPK	17	18	19	20	21	22	23	24	5,0%
TOPLAM	40	44	48	52	56	60	65	69	8,7%

3.3. Üretim Projeksiyonu

Uluslararası ve ulusal gübre sektöründe beklenen gelişmeler ile yatırımlar dikkate alınarak hazırlanan üretim projeksiyonu Tablo 32, üretimin 2005 yılı sabit fiyatlarıyla değeri Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 32. Üretim Projeksiyonu (Miktar olarak)

(1000 Ton)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
AN26	878	875	875	875	875	875	875	875	
AN33	150	160	170	180	190	200	210	220	5,4%
AS	140	140	140	140	140	140	140	140	
ÜRE	500	500	500	500	500	500	500	500	
TSP	110	110	110	110	110	110	110	110	
DAP	200	200	200	200	200	200	200	200	
NPK	1.650	1.650	1.650	1.650	1.650	1.650	1.650	1.650	
TOPLAM	3.628	3.635	3.645	3.655	3.665	3.675	3.685	3.695	0,2%

Tablo 33. Üretim Projeksiyonu (2005 yılı fiyatlarıyla değer olarak)

(Milyon YTL)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
AN26	201	200	200	200	200	200	200	200	
AN33	36	39	41	44	46	48	51	53	5,4%
AS	27	27	27	27	27	27	27	27	
ÜRE	168	168	168	168	168	168	168	168	
TSP	37	37	37	37	37	37	37	37	
DAP	81	81	81	81	81	81	81	81	
NPK	477	477	477	477	477	477	477	477	
TOPLAM	1.027	1.029	1.031	1.034	1.036	1.039	1.041	1.044	0,2%

3.4. İthalat Projeksiyonu

Yukarıdaki yurt içi talep, ihracat ve üretim tahminleri dikkate alınarak tahmin edilen gübre ithalat miktarları Tablo 34, bu ithalatın 2005 cif sabit fiyatlarıyla değeri Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 34. İthalat Projeksiyonu (Miktar olarak)

(1000 Ton)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
AN33	776	787	798	809	820	831	842	853	1,2%
AS	186	192	193	199	200	206	207	213	1,6%
ÜRE	517	537	564	587	612	634	659	684	3,9%
TSP	20	15	10	10	10	10	10	10	-4,8%
NSP	7	7	7	7	7	7	7	7	
DAP	451	465	474	478	486	496	501	504	1,2%
NPK	70	71	108	154	197	238	283	332	52,5%
PS	20	21	21	22	22	23	24	25	2,7%
TOPLAM	2047	2095	2175	2266	2354	2445	2533	2628	3,8%

Tablo 35. İthalat Projeksiyonu (2005 yılı cif fiyatlarıyla değer olarak)

(Milyon \$)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ort.Yıllık Artış (2007-2013)
AN33	126	127	129	131	133	135	136	138	1,2%
AS	20	21	21	21	21	22	22	23	1,6%
ÜRE	124	128	135	140	146	152	158	163	3,9%
TSP	2	2	1	1	1	1	1	1	-4,8%
NSP	2	2	2	2	2	2	2	2	
DAP	122	126	128	129	131	134	135	136	1,2%
NPK	15	15	23	32	41	50	59	70	52,5%
PS	6	6	6	6	6	6	7	7	2,7%
TOPLAM	415	426	444	463	482	501	520	540	3,8%

3.5. Yatırım Tahminleri

3.5.1. Eklenecek Yeni Kapasiteler

Teşvik belgesi almış yeni ve devam eden yatırım bulunmamaktadır.

3.5.2. Muhtemel Yatırım Alanları

Gübre hammaddelerinin tamamının ithal olması ve gübre tesislerinin yüksek yatırım gerektirmesi, uzun vadeli ucuz hammadde kaynağı olmaksızın yatırım yapılmasını engellemektedir.

3.6. Teknolojide, Ar-Ge Faaliyetlerinde, İstihdam Piyasasında, Girdi Piyasalarında, Çevre Uygulamalarında vb. Muhtemel Gelişmeler ve Sektörün Rekabet Gücüne Etkileri

Gübre sektöründe teknolojik gelişmeler mevcut ürünlerin üretim ve tarımda kullanım verimliliği üzerinde yoğunlaşmaya devam edecektir. Geçmişte olduğu gibi gübre üretim proseslerinin radikal bir değişiklik göstermemesi, ekipman geliştirme ve otomasyondaki teknolojik gelişmelerin hammadde, enerji ve işgücü verimliliği artışı ile emniyet, çevre standartları, kalite ve kalite kontrol alanlarında iyileşmelere yol açması beklenmektedir.

Doğal gaz dışındaki girdiler serbest pazar koşullarında uluslararası piyasalardan tedarik edilmekte, günümüzde temel girdiler (doğal gaz/amonyak, fosfat kayası/fosforik asit

ve potasyum klorür) tarihinin en yüksek fiyat seviyelerinde bulunmaktadır. Petrolün yerini alabilecek alternatif enerji kaynaklarının kısa sürede devreye girmesi mümkün olmadığından petrol fiyatlarına bağlı olarak doğal gaz fiyatlarının yüksek seyretmesi, ancak artan kurulu kapasite nedeniyle amonyak ve alt azotlu ürün gruplarının fiyatlarının düşmesi, fosfatlı gübre girdilerinin aynı seviyelerini koruması ve tüketimin fiyat elastikiyeti nedeniyle potasyum klorür fiyatlarının düşmesi beklenmektedir.

Girdilerde iç piyasada ortaya çıkabilecek değişiklik, zayıf bir olasılık olmakla birlikte, Botaş'ın doğal gaz sözleşmelerini devretmesi ve doğal gaz piyasasının serbestlemesidir.

Dünya Ticaret Örgütü anlaşması kapsamında gübre sektörü ile ilgili vergi indirim taahhüdü bulunmadığından rekabet gücü üzerinde herhangi bir etkisi söz konusu değildir.

Gübrelerin çevre üzerindeki etkisi iki şekilde olmaktadır. Gübre kullanımını ve gübre üretimi. Gübrelemenin zamanında ve gerektirdiği miktarlarda yapılmayışının, içme sularının kirlenmesine, göl ve akarsularda oksijenin azalmasına ve bitkisel ürün kalitesinin insan sağlığı aleyhinde oluşmasına neden olduğu bilinmektedir. Ancak Türkiye'de birim alanda kullanılan gübre miktarının düşük olması (kullanılması gerekenin yarısının kullanılması) sebebiyle, gübre kullanımını kaynaklı bir kirlilik bugüne kadar tespit edilmemiştir. Tabii ki bu durum bundan sonra alınacak önlemlerin gereksiz olduğu anlamına gelmemektedir. Ülkemizde gübre tüketimini arttıracı tedbirler uygulanırken, aynı zamanda gübrelemeden doğacak çevre kirliliğini engellemeye dikkat edilmesi gereklidir. Bu noktada çiftçinin eğitimi ile yetiştirilen bitki çeşidinin ihtiyaç duyduğu miktar ve zamanda gübre kullanımını sağlamak, alınacak en etkin önlem olacaktır.

İlgili Yönetmeliklerle belirlenen emisyon ve deşarj limitlerini tutturamayan ekonomik ve teknolojik ömrünü tamamlamış tesislerin yapılacak yatırımlarla mevzuata uyumlu bir şekilde çalışır hale getirilmeleri ekonomik olmadığından kapatılmaları en akılcı çözüm yoludur. Ancak bu tesislerin gerekli önlemler alınmadan çalıştırılması ve idare tarafından hiçbir yaptırıım uygulanmaması çevreye uyumlu çalışan tesislere karşı haksız rekabete sebep olmaktadır.

Mevcut tesislerin ve gelecekte faaliyete geçecek yeni yatırımların çevre dostu teknolojilere sahip olmaları halinde bile, üretim safhasında gereken hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

3.7. Diğer Sektörler ve Yan Sanayi ile İlişkilerde Muhtemel Gelişmeler

Gübre talebinde muhtemel gelişmelerin seyrini tarım reformu ve bu reformun tarımın yapısal sorunlarına getireceği çözümler ile AB ilişkilerinin geleceği ve DTÖ kararlarındaki değişimler belirleyecektir.

Artan nüfus ve değişen beslenme alışkanlıklarını tarımsal üretimde artışı kaçınılmaz kılmaktadır. Tarımsal üretimi artırmak ise gübre, kaliteli tohum ve gelişen teknolojileri kullanarak birim alandan elde edilen verimin yükseltilmesi, üretim kayıplarının asgariye indirilmesi, ekonomik üretim yapacak çiftlik büyüklüklerine ulaşılması ve çiftçilerin yapısının değişmesi ile mümkündür.

Büyüyen çiftlik ölçekleri ve birer profesyonel yönetici haline gelen çiftçiler ekonomik düşünmeyi ön plana çıkaracak, eğitimli çiftçiler kararlarını gerçeklere oturtacak ve yüksek verimli çiftlik operasyonlarını amaçlayacaklardır. Yeni ürün ve tekniklere çabuk uyum sağlayacaklar, daha karmaşık gübre kavramlarını kabul edecekler, ürün kalitesine odaklanacaklar ve daha fazla bilgi ve danışmanlık hizmeti isteyeceklerdir.

Çiftçiler aynı zamanda daha profesyonel tedarikçi ve müşterilerle karşı karşıya kalacaktır. Zincirin bütün halkalarında, gübre kuruluşları, dağıtıçı, perakendeci, çiftçi ve gıda işleme sanayii, eğitim seviyesi ve rekabet artacaktır. Bunlar arasında farklı ittifaklar gözlemlenecek, gıda işleme sanayii ve gübre kuruluşları birlikte yeni gübreler ve sistemler geliştireceklerdir. Bu gelişme “Optimum Ekonomik Verime Doğru” gelişmeyi kuvvetlendirecek, aynı zamanda çevresel etkileri minimize etmek için “En İyi Gübre Pratiği”ni hayata geçirerekcektir.

Gelecekte gübre sektörünü etkileyebilecek temel çevre sınırlamaları şunlar olacak görünümektedir: Emisyonların, BBM yıkamalarının ve ürünlerdeki ağır metallerin daha da azaltılması, BBM’lerinin ve ambalaj malzemelerinin geri döndürülmesi, entegre kirlilik önleme ve kontrolü.

Geleceğin gereksinimlerini karşılamak için, bugünkülerden daha yüksek BBM verimleri verecek gübreler geliştirilecek, aynı zamanda ürünlerden istenmeyen elementleri çıkaracak ve atık maddeleri yeniirlere dönüştürecek prosesler geliştirilecektir.

Tarımsal ürünlerde spesifik çok BBM’li ısmarlama gübrelerde doğru hareket olacak, standard desenler pozisyonlarını kaybedeceklerdir. Gübre imalatçıları üretim esnekliğini genişleterek bu yeni istekleri karşılamak durumundadırlar. Bugün bile, bazı NPK tesisleri yılda 50’den fazla farklı desenler üretebilmektedir.

Özel gübrelerle ihtiyaç şu sektörlerde artacaktır: Sera endüstrisi, sebze ve meyve endüstrisi, profesyonel turf sektörü, ev ve bahçe sektörü, endüstriyel ürünler.

Bu alanların çoğu gübre maliyet seviyesi ile mukayese edildiğinde yüksek ürün değeri ile çalışıklarından, tüketiciler yeterli katkıyı artırabilirlerse daha pahalı gübre kavramına gideceklerdir. Bu alanda da gelişme, tarımsal ürüne özel çok BBM'li gübre sistemlerine doğru olacaktır.

Damlatmalı sulama bu sahaların bazısında yaygındır ve suda çözünür ürünler ve sıvı gübrelerin direk üretiminin her ikisine doğru bir gelişme beklenebilir.

3.8. Sektörde Kamunun Rolü, Özelleştirme Faaliyetleri ve Muhtemel Etkileri

Sektörde kamu sadece denetleyici olmalı, yayım ve eğitim hizmetleri ile mevzuatın güncellliğini sağlamalıdır.

3.9. AB'ye Katılım Süreci ve Sektöre Etkileri

Gübre sektörü mevzuat uyumunu sağladığından AB'ye katılım sürecinde kendisine özel bir sorun ile karşılaşmayacaktır. Çevre mevzuat uyumu diğer sektörlerle birlikte gübre sektörü üzerinde de etki yaratacaktır. Entegre kirlilik önleme ve kontrolü kapsamında en iyi teknik referanslarına uyamayan tesisler, yukarıdaki bölümlerde belirtildiği gibi bu tesisler haksız rekabete sebep olmaktadır, kapatılacak veya çevreye uyumlu hale geleceklerdir.

4. SEKTÖRDE UYGULANMASI ÖNERİLEN STRATEJİ, ÖNCELİK, POLİTİKA VE TEDBİRLER

Sektör ithal hammaddelerle üretim yapmaktadır. Dolayısıyla ucuz hammadde kaynaklarına sahip ülkelerde yatırım yaparak veya o ülkelerdeki firmalarla ortaklıklara girerek rekabet edebilir fiyatlarla hammadde sağlamak durumundadır.

Gübre sektöründe faaliyet gösteren firmaların önemli hedeflerinden birisi dünya gübre şirketlerinin büyülüğüne ulaşmaktır. Avrupa sektör ciddi bir yeniden yapılanma geçirerek bu süreci tamamlamıştır.

İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun işletilerek dampingli olduğu tüm dünya tarafından tescil edilmiş ve önlem alınmış gübrelere karşı yaptırımlı uygulanmalıdır.

Doğal gaz tedarik ve dağıtımında devlet tekeli kaldırılarak serbest pazar koşulları oluşturulmalıdır.

5 – 5.5 milyon ton arasında sabitlenen fiziki gübre tüketiminin artması, çiftçi gelirlerinin artmasına, çiftçi gelirlerinin artması da dünya ile rekabet edebilir bir tarım sektörüne bağlıdır. Tarımda bu yapıyı sağlamanın yolu ise tarımın yapısal sorunlarına çözüm bulacak tarım reformundan geçmektedir.

Gelişmiş ülkelerde olduğu şekilde çiftçi desteklenmelidir. Bu destek çiftçinin refahının artırılması, girdilerini alabilecek mali imkanlara kavuşması ve tarımsal üretimin devamını sağlamaya yönelik olmalıdır.

Sürdürülebilir tarım için doğru cins ve miktarda gübre kullanımı kritik öneme haizdir. Doğru cins ve miktarda gübre kullanımının en etkili yolu ise toprak ve bitki analizlerine dayalı uygulamalardır. Toprak ve bitki analizlerine dayalı gübreleme tüketici eğitim programının onde gelen konularından birisi olmalıdır.

AB mevzuat uyumu kapsamında üzerinde çalışılan entegre kirlilik önleme ve kontrolü yönetmeliğinin uygulamaya konulmasında bazı AB ülkelerinde olduğu gibi uzun bir geçiş süresi sağlanması gerekmektedir.

Öngörülen düzenlemelerin ve uygulanacak politikaların ekonomik ve sosyal getirileri aşağıda sıralanmıştır.

Kamu harcamalarında önemli bir yer tutan tarım destekleri azalacak ve amacına hizmet eder hale gelecektir. Böylece kamu finansman yükü azalacak ve kaynaklar devletin asli görevlerinin iyileştirilmesine kaydırılabilicektir.

Karlılığı artacak olan gübre sektörü yükselen gübre talebini karşılamak ve uluslararası pazarda yerini almak için yeni yatırımlar yapar hale gelecek, ihracat, istihdam ve rekabet gücü artarken ithalat azalacaktır.

**KİMYA SANAYİİ
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU
TARIM İLAÇLARI ÇALIŞMA GRUBU RAPORU**

TARIM İLAÇLARI ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİ

RAPORTÖR	Yılmaz ÖZMEN	TİSİT - Tarım İlaçları Sanayici, İthalatçı ve Temsilcileri Derneği
KOORDİNATÖR	Emine AYGÖREN	Devlet Planlama Teşkilatı
ÜYELER	Hasan Yılmaz DURSUN Dr.Selami KARACA Dr.Ahmet KİŞMİR Zülał TÜRKMEN	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı BAYER CROPSCIENCE HEKTAŞ Koruma Klor Alkali San.ve Tic. A.Ş.

1.GİRİŞ :

Yeni bir binyila girdiğimiz bu günlerde dünyada beslenme sorunu artarak devam etmektedir. Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde açlık hala ölümlere neden olmaktadır. Artan nüfus karşısında yeni tarım alanlarının açılamaması, hatta erozyon, sanayi bölgeleri ve yeni yolların açılması gibi nedenlerle halen tarım arazisi olarak kullanılan alanlar daraltılmaktadır.

Bu bakımdan tarım alanlarından en yüksek verimin alınmasının sağlanması tek hedef olarak görülmektedir. Verimin yükseltilmesi için geliştirilen gübreleme, sulama ve toprak işleme gibi kültürel yöntemler yanında bir çok kültür bitkisinde hasatlık, zararlı ve yabancı otlarla mücadelede kaçınılmazdır. Son yıllarda bulunan bio-teknik yöntemlerle geliştirilen hastalık ve zararlara karşı dayanıklı ürün çeşitleri de bitki koruma sorunlarını tam anlamıyla çözememiştir. Tarım ilacı kullanılmadığı durumlarda yüzde 45-65 arasında değişebilen ürün kayıpları meydana gelebilmektedir. Bu nedenle tarımda üretimi ve verimliliği artırmak için tarım ilaçları günümüzde de vazgeçilemeyecek girdiler olarak yer almaktadır.

Türkiye'de Tarım İlaçları özel sektör işletmelerinin faaliyette bulundukları bir üretim dalıdır. Patent, Know-How ve benzeri saklı hak ve bilgilerin yoğunluğu nedeniyle özel girişimlere daha elverişli konumdadır.

Türkiye'de Tarım İlaçları sanayi 1951 yılında kurulmaya başlamıştır. 1957 yılında yayınlanan 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Karantina Kanunu ve 1958 yılında uygulamaya konulan ilgili tüzüklerle ülkemizde kullanılacak yerli ve ithal ilaç kalitelerinin Uluslararası standartta olma zorunluluğu getirilmiştir.

Türkiye'de yetiştirilen ürünlerin vegetasyon dönemleri ve iklimin belli hastalık ve zararlara ortaya çıkıp gelişmesini sağladığı yılın belli mevsimlerinde bölgesel olarak yoğunlaşması nedeniyle sektör genelinde kurulu kapasiteler yüksektir.

Tarım ilacı üretimini ve satışını etkileyen önemli etmenlerden biride iklim koşullarıdır. Hastalık ve zararlara ortaya çıkışını etkileyen iklim koşulları tarimsal rekoltageyi de etkilemekte ve her iki etmen sektörün üretim ve satışını belirlemektedir.

ZİRAİ MÜCADELE VE PESTISITLER

Bitkisel üretimi sınırlayan hastalık,zararlı ve yabancı otların zararından bitkileri korumak;bu yolla tarımsal üretimi artırmak ve kalitesini yükseltmek amacıyla yapılan tüm işlemelere Bitki koruma yada başka bir deyişle Zirai Mücadele denir.Hastalık,zararlı ve yabancı otların neden olduğu ürün kayıplarının en aza indirilmesi zorunluluğu vardır.Bu nedenle diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de Zirai Mücadele Çalışmalarına büyük önem verilmektedir.

Bir tarım ülkesi olan ülkemizde,2002 yılı istatistiklerine göre nüfusun yüzde 34'ü tarımla uğraşmaktadır.Yurdumuzda gayri safi milli hasıla toplam 218 milyar ABD doları olup,bunun normal koşullarda yaklaşık yüzde 14'ü (30 milyar ABD doları) tarım sektöründen elde edilmektedir.Ekonominizin temelini tarımsal ürünler oluşturduğuna ve ekonomik gelişmede de en önemli etken,milli gelirin artırılması olduğuna göre bunun gerçekleştirilebilmesi öncelikle tarımsal üretimin artırılmasına bağlıdır.

Farklı agro-ekolojik bölgelere ve buna bağlı olarak çok zengin bir bitki çeşidine sahip olan ülkemizde 60'ın üzerinde kültür bitkisi yetiştirmektedir.Bu kültür bitkilerinde ekonomik düzeyde zarar yapan 451'in üzerinde hastalık,zararlı ve yabancı ot türü bulunmaktadır.

Yurdumuzda hastalık,zararlı ve yabancı otlara karşı daha çok kimyasal mücadele uygulanmakta ve yılda ortalama 30-35 bin ton tarım ilaçı üretilmektedir.Bunun parasal değeri yaklaşık 250 milyon ABD doları olup,etkili maddelerin yaklaşık yüzde 80'i yurt dışından ithal edilmektedir.Ülkemizde hektara ortalama 598 gr aktif madde (1.512 gr/ha da preparat olarak) ilaç etkili maddesi düşmektedir.Bu değer gelişmiş ülkelere göre oldukça düşüktür.

Yurdumuz da yaklaşık olarak 27 milyon hektar alanda tarım yapılmaktadır.Bu anlamda büyük potansiyele sahip olan ülkemiz,tarımsal üretimini hızla artırmak ve daha fazla ve kaliteli ürün dış pazarlara satmak zorunluluğundadır.Bu da tarımsal potansiyelden en üst düzeyde yararlanmaya ve birim alandan elde edilen ürün miktarını artırmada sulama,gübreleme,toprak işleme ıslah v.s ne kadar önemli ise zirai mücadele de o denli önemlidir.

Tarım ilaçlarının kullanımında izlenecek yol,bu ürünler hakkında her türlü bilginin sağlıklı olarak ortaya konması bu bilgiler ışığında yapılacak eğitimlerle tarım ilaçlarının en iyi şekilde kullanımlarının sağlanmasıdır.

Değişik mücadele yöntemleri ve teknikleri içinde,kimyasal mücadele bunların en başta geleni,en kolay uygulanan ve ekonomik olandır.Kimyasal mücadele mücadele yöntemleri içinde yüzde95'lerin üzerinde paya sahiptir.Kısaca tarif edersek tarımsal zararlının kimyasal bileşikler vasıtası ile öldürülmesine ‘kimyasal mücadele’ ismi verilir.Kimyasal mücadele çalışmaları ikinci dünya savaşına kadar organik bileşikler ve bazı ürünlerle süre gelmiş,ikinci dünya savaşı sırasında DDT’nin bulunusu ve savaş sonrasında bu bileşigin tarımsal zararlara karşı kullanılıp,başarı sağlanması ile hızlanmıştır.Kimyasal mücadelenin bilinçli ve tavsiye edildiği şekilde uygulanması ile istenilen ve beklenen başarı elde edilir.

Kimyasal mücadelede (ilaçla mücadele) kullanılan maddelere genelde ‘pestisit’ tarım ilaçları veya bitki koruma ürünleri adı verilmektedir.Kısaca pestisit tarım ürünlerine üretim,hasat,depolama ve taşıma esnasında zarar yapan herhangi bir zararlıyı (yabancı otlar dahil) kontrol etmek veya bunların zararlarını önlemek üzere uygulanan,herhangi bir böcek veya zararının kontrolü amacıyla verilen kimyasal madde veya maddeler karışımı olup,bunlardan yapılan mamüllere de pestisit veya tarım ilaçı denir.Diğer bir ifade ile pestisit bitkilere zarar veren hastalık etmenleri,zararlilar ve yabancı otları öldüren bir kimyasal bileşiktir.Pestisit yabancı kaynaklı bir kelime olup,pest=Zararlı, cide=öldürücü olmak üzere zararları öldürücü anlamına gelmektedir.

Bir pestisitin saf olarak,olduğu gibi bitkilerde zararlı hastalık etmenleri ve yabancı otlara karşı kullanılması uygun değildir ve böyle uygulanmazlar.Bunlar yapıları gereği zehirli maddeler oldukları için zararlara karşı daha etkili,daha ekonomik ve insan ve çevre sağlığı açısından zararlı etkileri daha az olacak şekilde,bazı yardımcı maddeler ve dolgu maddeleri ile karıştırılarak kullanılır.İşte bu fiziksel karışımı FORMÜLASYON (ilaç) içinde belli düzeylerde bulunan pestisitlere de ‘etkili madde’ veya ‘aktif madde’ adı verilir.Pestisit içinde bulunan etkili madde öldürücü olan ana unsurdur.Formülasyon şekline göre ilaç içerisinde değişik oranlarda bulunurlar.

Bir formülasyon içerisinde;

- 1-Etkili madde veya aktif madde (belli yüzdede)
- 2-Dolgu maddeleri
- 3-Emulgatörler ve diğer yardımcı maddeler bulunmaktadır.

Bu maddeler,katı ve sıvı ilaç formülasyonlar için ayrı ayrı özellikte olmaktadır.

Bu formülasyonda bulunması gereken özellikler FAO,WHO tarafından belirlenerek belli esaslara bağlanmış ve bu özelliklerin tayin edilebilmesi içinde standart metodlar geliştirilmiştir.

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİİNİN (PESTİSİT) SINİFLANDIRILMASI

Pestisitler değişik özellikleri dikkate alınarak çeşitli şekillerde sınıflandırılabilirler.Bu sınıflandırılmalar aşağıda kısaca belirtilmektedir.

I-Formülasyon şekillerine göre;

- 1- Toz ilaçlar (DP)
- 2- Islanabilir toz ilaçlar (WP)
- 3- Suda çözünen toz ilaçlar (SP)
- 4- Kuru tohum ilaçları (DS)
- 5- Solüsyonlar veya sulu çözeltiler
- 6- Emülsiyon konsantre ilaçlar (EC)
- 7- Akıcı konsantre ilaçlar (SC)
- 8- Yağlar (GS) (Yazlık ve Kışlık yağlar)
- 9- Tabletler (TB)
- 10- Granüller (GR)-mikro granül(MG)-ince granül(FG)-suda dağılabilen granül (WG)
- 11- Pelletler
- 12- Aerosoller (AE)
- 13- Zehirli yemler (RB)
- 14- Kapsül şekli verilmiş formülasyonlar (Kapsül - suspansiyonlar-CS)
- 15- Gübre karışımıları
- 16- Yağ konsantreleri ve yağ solüsyonları
- 17- Çok düşük hacimli ilaçlamaya uygun sulandırılmadan kullanılan sıvı ilaç formülasyonları
- 18- Gaz halinde olanlar (ve neşredenler) (VP-GA)
- 19- Diğerleri

II-Etkiledikleri zararlı guruplarına göre;

- 1-Böcekleri öldüren (İnsektisit)

- 2-Akarları,örümcekleri öldüren (Akarisit)
- 3-Nematodları öldüren (Nematisit)
- 4-Yumuşakçaları öldüren (Salyangozları) (Mollusosit)
- 5-Kemirgenleri öldüren (Rodentisit)
- 6-Kuşları öldüren (Avisit)
- 7-Yaprak bitlerini öldüren (Afisit)
- 8-Fungusları öldüren (Fungusit)
- 9-Fungusların faliyetini durdurun (Fungustatik)
- 10-Yabancı otları öldüren (Herbisit)
- 11-Bakterileri öldüren (Bakterisit)
- 12-Algleri öldüren (Algisit)
- 13-Kaçırıcılar (Repellentler)
- 14-Çekiciler (Atraktanlar)

III-Kullanma tekniğine göre;

- 1-Doğrudan kullanılan ilaçlar,toz ilaçlar,ULV formülasyonu,Granüller ve bazı Nematisitler
- 2-Su veya organik çözücü ile seyreltilerek kullanılan ilaçlar

IV-Etkilediği zararının biyolojik dönemine göre;

- 1-Larva öldüren (Larvisit)
- 2-Yumurta öldüren (Ovisit)
- 3-Hem yumurta hem larva öldürenler (Ovalarvisit)
- 4-Erginleri öldüren

V-Zararlara etki yollarına göre;

Zararlarda; bu sınıflandırmada pestisitin zararlı organizmaya giriş yolu dikkate alınır.

- 1-Mide zehirleri
 - 2-Değme (temas) zehirleri
 - 3-Solunum (teneffüs) zehirleri
- Bitkilerde;
- 1-Sistemikler
 - 2-Yarı sistemikler
 - 3-Sistemik olmayanlar

VI-Toksik özelliklerine göre;

Etkilediği canlılarda meydana getirdiği zehirlenmeler esas alınarak yapılan sınıflandırmadır.

- 1-Fiziksel zehirler
- 2-Protoplazma zehirleri
- 3-Sinir sistemi zehirleri
- 4-Solunum zehirleri
- 5-Antiguagulantlar

VII-Kontrol ettiği zararının bulunduğu yere ve konukçunun durumuna göre;

- 1-Kültür bitkilerindeki zararlara karşı kullanılanlar
- 2-Orman zararlara karşı kullanılanlar
- 3-Kerestelerin korunmasında kullanılanlar
- 4-Depodaki ürüne zarar verenlere karşı kullanılanlar
- 5-Ev böceklerine karşı kullanılanlar
- 6-Hastalık vektörlerine karşı kullanılanlar
- 7-Hayvan ve insanlardaki dış parazitlere karşı kullanılanlar

VIII-İlacın fiziki haline göre;

- 1-Katı formülasyonlar (Toz-WP-Granül vb.)
- 2-Likit formülasyonlar (EC-Yağlar-Solüsyonlar vb.)

IX-Bileşimdeki etkili madde gurubuna göre;

- 1-İnsektisitler
 - “Klorlu hidrokarbonlar”
 - Klorlandırılmış hidrokarbonlar
 - Organik fosforlular
 - Karbamatlar
 - Sentetik piretroitler
 - Benzoyl ureler
 - Bakteriler
 - Diğerleri
- 2-Akarisitler
 - Halojen ve oksijenliler
 - Amin ve Hidrazin türevleri

- Dinitrojenal ve esterler
 - Kükürtler
 - Organik kalaylılar
 - Diğerleri
- 3-Kış mücadele yağları ve yazlık yağlar
- DNOC ammonium
 - Yağ
 - Yağ+DNOC
 - Yazlık yağlar
- 4-Fumigantlar,nematisitler ve toprak fumigantları
- Fumigantlar
 - Nematisitler ve toprak fumigantları
- 5-Rodentisitler ve mollussisitler
- Rodentisitler
 - Mollussisitler
- 6-Fungisitler
- a)Koruyucu fungisitler
 - Bakırılılar
 - Dicarboximitler-Phthalimidler
 - Dithiocarbamatlar
 - Kalaylılar
 - Kükürtlüler
 - Nitro bileşikler
 - Diğerleri
 - b)Sistemik fungisitler
 - Aminler ve amidler
 - Benzimidiazoller
 - Morpholinler
 - Pyrimidinler
 - İmidazoller
 - Triazoller
 - Diğer sistemik fungisitler

c) Biyolojik fungisitler

7-Herbisitler

-Penoxy bileşikler

-Karbamatlar

-Üre bileşikleri

-Sulfonyl ureler

-Anilinler

-Amidler ve Anilidler

-Benzoik asitler

-Picolinic asitler

-Organik halojen asitler

-Diazinler

-Triazinler

-Benzonitriller

-Siklohexonlar

-İmidazolinonlar

-Triazoller

-Oxadiazoller

-Amino fosfonatlar

-Diğerleri

8-Bitki korumada kullanılan diğer maddeler;

-Demirleri bileşikler

-Böcek cezbediciler

-Fremonlar

-Bitki gelişim düzenleyiciler

-Auxinler

-Gibberenllinler

-Gibberenllins A4/A7+Benzylodinine

-Sitokininer

-Inhibitörler

-Diğerleri

TARİHÇE

Yurdumuzda zirai mücadele ile ilgili öğretim, eğitim ve araştırmalar oldukça yenisidir. Ülkemizde ilk zirai öğretime 1846 yılında başlanmış, zirai mücadele eğitimine ise 1928 yılında açılan Halkalı Yüksek Ziraat okulunda başlanmıştır. 1930 yılında Ankara'da Yüksek Ziraat Okulu açılmış, 1933 yılında ise Ankara Ziraat Fakültesi kurulmuş ve 1936 yılının kasım ayında Entomoloji ve Fitopatoloji dersleri müstakil olarak okutulmaya başlanmıştır.

Ziraat Vekaleti bünyesinde 1924 yılında Zirai Mücadele Şube Müdürlüğü kurulmuş, 05.02.1936 tarihinde "Nebatları Hastalık ve zararlı Böceklerden Korunma kanunu" çıkarılmış ve 1957 yılında ise bazı eski kanunlar ve tüzükler yürürlükten kaldırılarak 6968 sayılı "Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu" yürürlüğe girmiştir. Zirai Mücadele ve Zirai karantina Genel Müdürlüğü Teşkilatı kurularak zirai mücadele faaliyetlerinin yurt sathına yayılması sağlanmıştır.

18 Haziran 1984 yılında Tarım Bakanlığında yapılan re-organizasyon sonucu ise Zirai Mücadele ve Zirai karantina Genel Müdürlüğünün görevleri; Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Bitki Koruma Hizmetleri Dairesi, Zirai karantina ve Tohum Hizmetleri dairesi ve İlaç Alet Hizmetleri Dairesi Başkanlıklarınca yapılan Zirai Mücadele Araştırmaları ise 1991 yılında kurulan tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü bünyesinde başlanmıştır.

Tarım ilaçlarının dünyada ve ülkemizde tarımsal ürünlerin verim ve kalitesindeki etkisi önemlidir. Tarım ilaç kullanımı diğer kültürel yöntemler yanında kullanımı kaçınılmaz görülmektedir. Bitki koruma sorunlarının alternatif çözümlerinin halen araştırıldığı dünyamızda birim alanda en yüksek verimin sağlanması tarım ilaçlarının payı çok büyüktür.

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİ (TARIM İLAÇLARI) VE ÖNEMİ

Hepimizin bildiği gibi tarım ülkemiz ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Tarımında esas gayesi birim alandan daha fazla verim ve daha kaliteli ürün elde etmektir. Tarım girdilerinden sulama, gübre ve üstün nitelikli bitki türlerinin kullanımı ancak bitki koruma ürünlerinin bu girdilerle birlikte kullanılması ile başarı sağlayabilmektedir. Bu sebeple gerek ülkemizde gerekse tüm dünyada tarım ilaçlarına tarımsal üretimin güvencesi olarak bakılmaktadır. Kimyasal mücadele yöntemi çabuk ve kesin sonuç vermesi, kolay

uygulanabilmesi ve daha ekonomik olması nedeni ile her zaman en fazla tercih gören bir yöntemdir.

Kimyasal mücadele yönteminde kullanılan bitki koruma ürünleri (tarım ilaçları) tarımda verimin artırılmasında ve kaliteli ürün elde edilmesinde etkili olan en önemli girdilerden biridir. Diğer taraftan ülkemizde ekonomimizin temel sektörü olma vasfinı hala korumakta olan tarım sektörü genel olarak toplam dış satımımızda yüzde 15-20 civarında bir pay alarak kalkınmamızın dış finansmanında büyük katkıda bulunmaktadır. Görülüyör ki, bir tarafta ekonomimize olan katkısı, diğer taraftan nüfusumuzun gıda maddeleri ihtiyacının karşılanması bakımından tarımsal ürünlerimizin hastalık ve zararlara karşı korunması zorunludur.

Tüm mücadele yöntemlerine rağmen dünya ortalamasına göre tarımsal üretimin yaklaşık yüzde 53'nün bitki zararlari ve hastalıkları tarafından yok edildiği bilinmektedir. Hele yurdumuzun, dünyada bulunduğu yerin özelliği, zengin flora ve faunaya sahip olduğu düşünürse hastalık ve zararlara mücadele yapılmadığı takdirde zarar ortalamasının yüzde 50'nin çok üzerine çıkabileceği her zaman beklenmelidir.

Tarım ürünlerinin arzu edilen miktar ve kalitede üretilmesi, bu ürünlerin hastalık ve zararlardan korunabilmesi ile mümkündür. Bu nedenle tüm dünyada özellikle gelişmiş ülkelerde tarımsal ilaçlar büyük miktarlarda uygulanmaktadır. Bu uygulamaların insan ve çevre sağlığına getireceği sakıncaları en aza indirebilmek için tarım ilaçlarında kullanılan etkili maddelerin toksikolojisi enince detayına kadar incelenmektedir. Denilebilir ki insan sağlığında kullanılan etkili maddelerde dahil başka hiçbir etkili madde bu boyutlarda incelenmemektedir.

FAO (Gıda ve Tarım Teşkilatı) kaynaklarına göre, dünyada halen 800 milyon aç veya karnı tam doymayan insan bulunmaktadır. Her gün 250.000 bebek dünyaya gelmektedir. Bunun anlamı dünya nüfusunun her yıl 80-100 milyon civarında artmaktadır. 2000 yılında yaklaşık 6 milyar olan nüfusunun bu artış hızı ile 2020 yılında 8,5 milyara ulaşması beklenmektedir.

Bu durumda dünyamızda sürekli kıtlık ve dolayısı ile açlığın büyük boyutlara ulaşması beklenirken bu böyle olmamış, bilim ve teknolojideki ilerlemeler; tarımda bölgelere

uyum sağlayan yüksek verimli çeşitlerin,organik ve mineral gübrelerin bilinçli olarak geniş ölçüde kullanımını,toprak işleme ve ekime hazırlama tekniklerinin geliştirilmesini ,sulamanın yaygınlaştırılmasını hayatı geçirmiş ve birim alandan büyük üretim artışları sağlanarak insanlar doyurulabilmıştır.

Ancak birim alandan alınan verim arttıkça,ürünlerin hastalık,zararlı ve yabancı otlara karşı hassasiyeti de artmaktadır.Bir diğer deyimle hastalık,zararlı ve yabancı otların sebep oldukları ürün kayıpları da artmaktadır.Bazı kıtalarda tüm ürünlerde hastalık,zararlı ve yabancı otların neden olduğu ürün kayıplarını içeren rakamlara göz atıldığında Bitki Koruma olmaksızın birim alandan alınacak ürün miktarını hasada kadar ve hasat sonrası muhafaza etmenin mümkün olmayacağı açıkça görülmektedir.

Hastalık,zararlı ve yabancı otların dünya genelinde neden olduğu ürün kayıpları

Kıtalardan Üretim	Muhtemel Üretim	Halihazır	Kayıp
Afrika	100	50.7	49.3
Güney Amerika	100	57.2	42.8
Asya	100	52.6	47.4
Avrupa	100	71.8	28.8

Özetle dünyada tarım ilaçları üretimi ortalama 2.8 milyon ton civarında olup,bunun yaklaşık değerinin 30 milyar ABD doları olduğunu tahmin edilmektedir.

Gittikçe artan bilimsel çalışmalar son yıllarda tarım ilaçlarının daha emin ve çevre için daha uygun olmasını sağlamıştır.Bugün tarım ilaçları bilim ve teknolojinin en son yenilikleri kullanılarak bunların insanlara,çevreye ve mikro organizmalara olabilecek riskleri ve aynı zamanda sudaki bozunma durumları yönünden incelenmektedir.Tarım ilaçları,resmi makamlarca tüm bu incelemeler ve denemeler iyice gözden geçirildikten ve ilaçların usulüne uygun şekilde kullanıldığından insan,hayvan ve çevre için hiçbir zararı olmayacağı kanıtlandıktan sonra piyasaya verilmektedir.Bu inceleme ve araştırmalar yıllarca süren bir süreyle(10 yıl gibi) kapsar.

Tarım ilaçlarının önemi ülkemiz için sayısal olarak ifade etmek istersek, örneğin bugün tarımsal ürünlerimizin toplam değeri 29-30 milyar dolar civarında tahmin edilmektedir. Hiç tarım ilacı kullanılmadığı takdirde ortalama ürün kaybı yüzde 65 olarak belirlenmiştir. Yapılan tahminlere göre bugün tarım ilacı kullanılmasına rağmen ürün kaybının çeşitli nedenlerle yüzde 30-35 olarak halen devam ettiği doğrultusundadır. Bunun da parasal değeri yaklaşık 9.5 milyar dolar'dır. Gelişmiş batı ülkelerinde olduğu gibi, bilgili bilinçli ve yeterli miktarda tarım ilacı kullanımı olsa, ülkemizde her yıl yaklaşık 10 milyar dolara yakın bitkisel üretim değeri kazanılmış olacaktır. Bunun için kullanılacak tarım ilacının değeri ile mukayese edildiğinde 30 misline yakın bir katma değer sağlanabileceği görülmektedir.

Türkiye'de tarım ilacı üretimi dünyadaki formülasyon çeşitleri ve bunların üretim metodlarına paralel bir gelişme göstermektedir. Üretilen formülasyonlar Uluslararası standartlara uygundur. Standartlara uygunluk yönünden ilaç kalitelerinin korunmasında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı kuruluşların müşterek yapmakta olduğu piyasa ve fabrika kontrolleri ile azami titizlik gösterilmektedir. Türkiye de üretilen pestisit formülasyonları ve ruhsatlandırılan diğer ilaçların kaliteleri FAO-WHO ve CIPAC spesifikasyonlarına uygundur.

TARIM İLAÇLARININ (BITKİ KORUMA ÜRÜNLERİİNİN) RUHSATLANDIRILMASI

6968 sayılı Kanun 1958'de yürürlüğe girdiğinden itibaren Tarım İlaçları Sanayi de 1960'lı yıllarda gerçek anlamda kurulmaya başlamış ve bu günlere gelinmiştir.

Türkiye'de imal veya ithal edilecek olan pestisitler ister formülasyon ister teknik madde olsun 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan tüzük ve yönetmelikler çerçevesinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın ruhsat ve kontrolüne tabidir.

Ruhsat için firmalar gerekli bilgi ve belgelerle başvurur. Bu belge ve bilgiler Bakanlık bünyesinde kurulu Merkez İlaç Ruhsat Komisyonunda biyolojik aktivite, toksikolojik özellikler, kalıntı, ilaçın fiziksel ve kimyasal özellikleri, uygulamam şartları yönyle incelenmekte ve uygun bulunduğu takdirde ruhsat işlemine alınmaktadır. Ruhsata esas analizden sonra analiz sonucu uygun bulunduğuunda ilaç 5 yıl süre ile ruhsatlandırılmaktadır. 5 yılı sonunda ilaç yeniden gözden geçirilerek 5 yıllık sürelerle ruhsatname süresi uzatılmaktadır.

Türkiye'de ilk kez ruhsatlandırılacak aktif maddeli bitki koruma ürünleri (tarım ilaçları) mutlaka AB ve G7 ülkelerinden birisinde ruhsatlı olmalı veya ilacın ruhsatlı olduğu ürünlerin üretiminin yapıldığı Dünyada en büyük ilk üç üretici ülkeden biri olduğunu gösterir belge istenir.

Bünyelerinde ruhsatlandırmadan sorumlu en az bir Ziraat Mühendisi veya bir Kimya Mühendisi veya Kimyager istihdam eden gerçek veya tüzel kişiler ruhsatlandırma işlemi için gereken diğer hususlarda da yerine getirmek kaydı ile pestisit ve benzeri maddelerin ruhsatına sahip olabilirler. Ayrıca bununla ilgili olarak Tarım Ve Köyişleri Bakanlığı tarafından Zirai Mücadele İlaçları İştigal İzin Belgesi düzenlenir. Uluslararası kuruluşlarca insan ve çevre sağlığı ve benzeri konularında sakınca görülen aktif maddelerin kullanımının yasaklanması halinde bu aktif maddelerin tüm firmalara ait ruhsatlar ülkemizde de iptal edilir.

Türkiye'de pestisit ruhsatlandırılmasına temel teşkil eden Zirai Mücadele kullanılan Pestisit ve Benzeri Maddeler ruhsatlandırılması hakkındaki yönetmelik 17.Şubat 1999 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte Avrupa Birliği (AB) ve diğer dünya ülkeleri ile FAO'nun pestisit ruhsatlandırılmasında dikkate alınmasını önerdiği pek çok husus ülke gerçekleri de göz önüne alınarak yer almıştır. Özellikle çevre faktörleri dikkate alınarak yeni aktif maddelerle ilgili pek çok test ve araştırma sonuçlarının sunulmasının istenmesi de çok olumlu bir gelişme olmuştur. Öylece ülkemizde kullanılan tüm pestisit ve benzeri maddeler (BGD dahil) dünya standartlarında üretilmekte ve bu standartlara uygun ilaçlar ithal edilmektedir.

Ülkemizde pestisitlerin, tarım ilaçlarının ruhsatlandırılması, formülasyon bazına oturtulmuş olup, gerek ithal edilen ve gerekse imal edilen pestisitlerin ruhsatlandırılması üç şekilde yapılmaktadır.

Ülkemize ilk kez girecek olan bir etkili maddeyi içeren formülasyonun ruhsatlandırılması

Ruhsatlı bir pestisit formülasyonunun yeni bir konuda tavsiye edilmesi

Emsalden ruhsatlandırma

Üretici veya ithalatçı firmalar bu ilaçlarını Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından kabul ve tasdik edilmiş özelliklerine uygun olarak satışa arz etmek zorundadır. İlaçlardaki isim

ve firma değişikliği ile özellik, tertip ve terkipliklerindeki herhangi bir değişikliğin Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bildirilmesi ve gerektiğinde yeniden ruhsat alması mecburidir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bu ilaçları her zaman ve her yerde tekrar kontrol, analiz ve denemeye tabi tutabilir ve gerekirse satışını men ve ruhsatını iptal edebilir. Bu konuda, 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu ve Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri hakkında nizamnameye göre hazırlanmış “Zirai Mücadele İlaçları Kontrol Yönetmeliği” mevcuttur.

Zirai Mücadelede kullanılan ve teknolojik ürünler olan, bitki koruma ürünleri (tarım ilaçları) ruhsatına ve tavsiyeye uygun kullanıldığından bitki, insan ve çevre açısından herhangi bir zararlı etkisi olmamaktadır. Ülkemizde bitki koruma ürünleri, imalat ve ithalatından üreticinin kullanımına kadar hatta tarımsal ürünlerdeki kalıntılarının tespitine kadar bir bütünlük içinde değerlendirilmektedir.

Bilindiği gibi farklı agro-ekolojik bölgelere sahip ülkemizde buna bağlı olarak çok zengin bir bitki çeşidi vardır. 60'ın üzerinde ekonomik öneme haiz kültür bitkisi yetiştirilmektedir. Bu kültür bitkilerinde ekonomik düzeyde zarar yapan 451'in üzerinde hastalık, zararlı ve yabancı ot türü bulunmaktadır. Bunların 332'e yakını zararlı 88'i hastalık etmeni ve 35'den fazlası da yabancı ot türündür.

Türkiye'de halen 366 adet pestisit ve benzeri aktif madde ile 124'ün üzerinde karışım halinde olmak üzere toplam 490 civarında ruhsatlı pestisit aktif maddesi bulunmaktadır.

2004 yılının ilk yarısı itibarıyle Bakanlıkça ruhsat verilen pestisit ve benzeri maddelerle ilgili ilaçların toplam sayısı 3000 civarında olup; bu sayı verilen yeni ruhsatlar ve ruhsatı çeşitli nedenlerle iptal edilen ilaçlar dolayısıyla zaman zaman değişikliğe uğramaktadır. Ayrıca ruhsat almış ilaçların bir kısmı da pazara sunulmamaktadır. İlaçların yüzde 70-75 civarında fiili dolaşımdadır. Halen 160 firmanın tarım ilaçları, 40 firmanın da sadece BGD ruhsatı aldığı görülmektedir. (toplam 200 civarında)

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARI (TARIM İLAÇLARI) KONUSUNDA FAALİYET GÖSTEREN FİRMA SAYISI

Bir işletmeye sahip, lokal üretim ve ithalat yapabilen firma sayısı	30
Bunun; 28'si yerli sermayeli	% 93
2'si yabancı sermayeli	% 7

Yerli fason üretim ve ithalat yapabilen firma sayısı	22
Bunun ; 20'si yerli sermayeli	%91
2'si yabancı sermayeli	%9
Yalnız ithalat yapan firma sayısı	84
Bunun ; 80'i yerli sermayeli	%95
4'ü yabancı sermayeli	%5
Yalnız temsilcilik yapan firma sayısı	16
Bunun ; 12'si yerli sermayeli	%75
4'ü yabancı sermayeli	%25
Yalnız kükürt üreten firma sayısı	11
Tümü yerli	% 100
Yalnız göztaşı üreten firma sayısı	5
Tümü yerli	% 100
Çalışan sayısı	2435
1785 'i yerli sermaye	%73
650 'si yabancı sermaye	%27
Yerli sermayeli yeni firmaların katılımı ile yüzde 73 oranının daha da artacağı tahmin edilmektedir.	
H) Yalnız BGD üretimi ve ithalatı yapan firma sayısı	40
38'i yerli sermaye	% 95
2'si yabancı sermaye	% 5

Bugün için toplam 200 olarak görülen ruhsat sahibi firma sayısı çeşitli gelişmelerle değişmektedir. Bakanlıkların bugüne kadar zirai Mücadele ilaçları İştigal İzin belgesi alınmış firma sayısı ise 300'ün üzerindedir.

**TABLO 1. ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARI (BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİ)
RUHSATLANDIRMA YÖNETMELİĞİNE GÖRE TÜRKİYE'DE RUHSATLANDIRILMIŞ
BULUNAN BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİ (PESTİSİTLER)**

YILLA R	PESTİSİT GRUBU *								
	İnsektisit t	Fungisi r	Yağla r	Nematisit+Fumigant	Herbisit	Düğerler i	BGD	İptal Edilenler	TOPLA M
1995	27	31	-	-	16	6	10	26	1231
1996	70	66	2	4	37	6	13	7	1419
1997	109	73	4	2	31	1	28	2	1668
1998	91	80	1	4	30	8	28	52	1858
1999	35	46	-	1	32	5	26	68	1935
2000	48	55	-	5	29	5	44	55	2066
2001	59	48	1	3	40	5	14	1	2235
2002	75	47	-	10	38	4	47	10	2446
2003	116	61	-	12	44	3	33	12	2598
2004	187	150	-	20	78	3	14	17	3033
2005	145	95	-	19	49	-	12	14	3312

* Yıl içinde verilen ruhsat ve yıl sonu toplam adet

TABLO 2. ZİRAİ İLAÇLARA AİT BİLGİLER

MİKTAR:TON

DEĞER : Bin\$,Milyar TL

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ruhsatlı İlaç Sayısı	1.917	1.994	2.179	2.461	2.682	2.951	3.033
Ruhsatlı aktif madde sayısı	361	390	402	457	471	476	477
Tüketilen aktif madde sayısı	243	274	276	285	296	301	302
Firma sayısı				192	248	288	310
Aktif madde Tüketicimi	13.931	12.208	12.257	13.413	11.109	13.211	13.057
İlaç Tüketim Miktarı	35.487	32.230	33.548	29.798	30.792	35.665	35.123
İlaç Tüketim Tutarı	65.130	87.227	113.610	187.897	177.151	186.467	237.823
İlaç İthalat Miktarı	9.364	7.886	6.710	6.929	7.521	7.905	10.721
İlaç İthalat Değeri (\$)	89.236	64.638	65.532	78.419	49.942	54.333	64.231
İlaç Kontrol Örnek adeti	88	68	40	55	244	121	192
İlaçta yüzde Kontrol	4,2	3,2	1.8	2.2	9	4	5.6
İlaç Kontrol yüzde Bozukluk	11,3	13	10	20	11.06	10	21
Aktif Madde g/ha	630	552	554	606	502	597	590
İlaç İmalat Miktarı	23.710	24.343	26.157	23.969	23.807	28.639	26.480
İlaç İmalat Tutarı	21.073	20.035	53.807	78.485	49.877	82.344	109.453
İlaç İhracat Miktarı	1.540	1.675	1.871	3.184	974	1.762	1.629
İlaç İhracat Tutarı	7.998	10.714	13.816	21.696	-	11.690	10.176
Hammadde İhraç Miktarı	451	-	-	792	642	371	605
Hammadde İhraç Tutarı	4.015	-	-	12.204	5.352	2.884	5.174
İlaç H.Madde İthal Miktarı	15.025	20.686	14.124	9.465	-	14.823	16.513
İlaç H.Madde İthal Tutarı	62.090	101.919	45.065	40.477	-	66.782	95.372
Aktif Madde Üretimi	2.387	-	-	1.985	2.181	614	575
Aktif Madde Üretim Tutarı	1.869	-	-	12	33.715	1.173	2.009
Metil Bromid Tük. Miktarı (Ton)	1.319	603	606	385	488	375.7	279
İlaç Fiyat Artışı yüzde	65	70	24	90	-	-	-
USD Artışı	53	71	24	54	-	-	-
Tüketici Enflasyonu	69.7	68.8	39	68.5	-	-	-

TABLO 3. İLAÇ KONTROL SONUÇLARI

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 (Ekim 2005 itibarıyla)
Ruhsatlı İlaç Sayısı	2179	2461	2682	2951	3033	3312
Analize Alınan İlaç Sayısı	39	22	244	121	192	177
yüzde Kontrol	1.8	2.2	9	4.1	6	5
İlaç Kontrol yüzde Bozukluk	10	20	11.06	19	22	12

TABLO 4. YILLAR İTİBARIYLA ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARININ PİYASA KONTROLÜ

YILLAR	ANALİZE ALINAN İLAÇ SAYISI	VERİLEN CEZALAR			
		İKAZ	İHTAR	ŞARJ İPTALİ	RUHSAT İPTALİ
2000	39	1	5	5	-
2001	22	2	8	6	1
2002	244	5	6	2	1
2003	121	3	6	11	3
2004	192	6	10	24	2
2005 (Ekim 2005 itibarıyla)	177	7	7	1	6

TABLO 5. 2000-2005 YILLARI ARASI İLAÇ KONTROLLERİ

YILLAR	KONTROL TÜRÜ	VERİLEN CEZALAR			
		İKAZ	İHTAR	ŞARJ İPTALİ	RUHSAT İPTALİ
2000	Etiket Kontrolü	-	-	-	-
	Piyasa Kontrolü	1	5	5	-
	Bozukluğundan Şüphe	1	1	3	-
2001	Etiket Kontrolü	-	-	-	-
	Piyasa Kontrolü	1	8	6	1
	Bozukluğundan Şüphe	1	1	2	-
2002	Etiket Kontrolü	-	-	-	1
	Piyasa Kontrolü	5	6	2	1
	Bozukluğundan Şüphe	-	-	-	-
2003	Etiket Kontrolü	-	1	-	1
	Piyasa Kontrolü	3	6	11	3
	Bozukluğundan Şüphe	-	-	-	-
2004	Etiket Kontrolü	1	2	-	5
	Piyasa Kontrolü	6	10	24	2
	Bozukluğundan Şüphe	2	4	1	-
2005	Etiket Kontrolü	-	7	-	-
	Piyasa Kontrolü	7	7	1	6
	Bozukluğundan Şüphe	1	1	2	-

2. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR

2.1. Mevcut Durum

Türkiye'de Tarım ilaçları kullanımına 2.Dünya Savaşından sonra başlanılmıştır.Tarım ilaçları sanayi de doğal olarak bu kullanımına bağlı olarak bir gelişme göstermiştir.Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Tarım İlaçları sanayi iki temel üretim esasına göre faaliyet göstermektedir.

Etkili (aktif) veya teknik madde üretimi

Formülasyon (ilaç) üretimi

On ikili rakama çıkarılan yeni Gümrük tarife pozisyonunda (GTIP) sektörün sınırlandırılması aşağıda verilmiştir.

**TABLO 6. Zirai Mücadele İlaç ve Teknik Maddeleri, Teknik Madde İmalinde
Kullanılan Hammaddeler, Çekici Tuzaklar ile Hidrolize Protein
İhtiva Eden Cezbediciler**

G.T.İ.P.	MADDE İSMİ
2530.90.20.00.00	Sepiolit
2530.90.98.90.39	Digerleri (Yalnız sillitin z)
2707.50.90.00.19	Digerleri
2811.22.00.00.00	Silisyum dioksit
2812.10.18.00.11 ^(*)	Fosfor oksiklorür (*)
2825.50.00.00.12	Bakır II oksit (siyah bakır oksit)
2825.50.00.00.13	Bakır hidroksitler
2827.41.00.10.00	Bakır oksiklorür
2833.25.00.20.00	Bakır II sülfat (göz taşı)
2839.90.00.90.19	Diger silikatlar
2842.10.00.00.00	Kompleks veya çift silikatlar (kimyaca belirli bir yapıda olsun olmasın alumina silikatlar dahil)
2848.00.00.20.00	Saf çinko fosfür
2851.00.80.20.00	Digerleri (Yalnız hydrogen cyanamide)
2901.10.00.90.12	Heptan

2902.44.00.00.00	Ksilen izomerleri karışımıları (Yalnız xylene)
2903.61.00.00.11	Klorbenzen
2904.90.85.00.11	Pentaklornitrobenzen (PCNB)
2904.90.85.00.29	Diğerleri (Yalnız 3,5 dinitro 4 chloro benzo-trifluroid)
2905.12.00.00.12	İzopropil alkol
2905.13.00.00.00	n -Bütil alkol (1 -butanol)
2905.14.90.00.11	İzobütil alkol
2905.16.80.00.11	İzooktanol
2905.32.00.00.00	Propilen glikol (1,2 -propandiol)
2905.59.99.90.00	Diğerleri
2906.29.00.90.19	Diğerleri (Yalnız dicofol)
2907.13.00.00.12	Nonilfenol ve izomerleri
2908.90.00.90.19	Diğerleri
2909.30.90.90.19	Diğer aromatik eterler ve bunların türevleri
2909.41.00.00.00	Dieten glikol (2,2' -oksidiethanol) (digol)
2909.42.00.00.11	Etilen glikolün monometil eterleri
2909.49.90.90.00	Diğerleri (Yalnız m-phenoxy benzylalcohol)
2910.30.00.00.00	Epiklorhidrin (1 -klor -2,3 -epoksipropan)
2912.29.00.90.19	Diğerleri
2912.50.00.00.13	Metaldehit (kristal veya toz halinde)
2912.50.00.00.19	Diğerleri (Yalnız methaphenoxy benzaldehid)
2913.00.00.10.00	Kloral (triklorasetaldehit)
2914.13.00.00.00 (**)	4 -Metil - 2 -pentanon (metil izobütil keton) (**)
2914.22.00.00.11	Siklohekzanon
2914.29.00.00.19	Diğerleri (Yalnız isophorone)
2915.39.90.90.19	Diğerleri (Yalnız ethyl glycol acetate)
2915.40.00.00.11	Monoklor asetik asit (klorasetik asit)
2915.50.00.00.11	Propionik asit
2915.90.80.00.29	Diğerleri
2916.19.80.00.00	Diğerleri
2916.20.00.00.19	Diğerleri

2916.39.00.90.19	Diğerleri
2917.39.80.90.19	Diğer aromatik polikarboksilik asitler
2918.19.80.90.19	Diğerleri
2918.90.90.00.19	Diğerleri
2919.00.10.10.11	Tribütil fosfatlar
2919.00.90.00.29	Diğerleri
2920.10.00.00.11	Tiyofosforik asit esterleri
2920.10.00.00.19	Diğerleri
2920.90.10.11.12	Dimetil sülfat
2920.90.10.19.19	Diğerleri
2920.90.30.00.00 	Trimetil fosfit (trimetoksi fosfin) (*)
2920.90.85.90.00	Diğerleri
2921.11.10.00.12	Dimetilamin
2921.19.10.00.11	Trietilamin
2921.19.30.00.11	İzopropilamin
2921.42.10.00.12	Dikloranilinler
2921.42.90.00.19	Diğerleri
2921.49.80.00.29	Diğer aromatik monoaminler ve türevleri; bunların tuzları
2921.51.19.00.29	Diğerleri
2922.19.80.00.29	Diğerleri
2922.49.95.00.32	Etilendiamintetraasetik asit (EDTA)
2924.19.00.00.29	Diğer asiklik amidler
2924.21.90.00.19	Diğerleri
2924.29.95.00.29	Diğerleri
2925.19.95.00.14	Procymidone
2925.19.95.00.19	Diğer imidler
2925.20.00.00.19	Guanidinin diğer tuzları (Yalnız dodine)
2925.20.00.00.29	Diğerleri
2926.90.95.00.19 	Diğerleri (**)
2927.00.00.00.19	Diğer diazo bileşikleri (Yalnız fenaminosulf)
2928.00.90.20.19	Hidroksilaminin diğer organik türevleri

2930.20.00.00.11	Tiyokarbamatlar
2930.30.00.00.19	Diğerleri
2930.90.70.90.69	Diğerleri
2931.00.95.90.59	Diğerleri
2932.29.80.90.19	Diğer laktonlar
2932.99.85.90.00	Diğerleri (benzofuran (kumaron) hariç)
2933.19.90.00.19	Diğerleri
2933.29.90.00.19	Diğerleri
2933.39.99.00.21	Piperidin türevleri
2933.39.99.00.29	Diğerleri
2933.59.10.00.00	Diazinon (ISO)
2933.59.95.00.29	Piperazinin diğer tuz ve türevleri
2933.59.95.00.39	Diğerleri
2933.69.10.90.11	Atrazin
2933.69.10.90.13	Simazin
2933.69.80.00.19	Diğerleri
2933.79.00.00.19	Diğer laktamlar
2933.99.10.00.00	Benzimidazol-2-tiol (merkaptobenzimidazol)
2933.99.40.00.19	Diğerleri
2933.99.90.00.12	İndolbutirik asit
2933.99.90.00.29	Diğerleri
2934.10.00.00.19	Diğerleri
2934.20.80.00.00	Diğerleri
2934.99.90.90.18	Diğerleri
2935.00.90.00.29	Diğerleri
2936.29.10.00.11	Vitamin B 9 [folikasit (INN) veya fitoroilglutamik asit]
2941.90.00.00.59	Diğerleri
3202.90.00.00.13	Debagatte kullanılan müstahzarlar (tabii debagat maddeleri içersin içermesin)
3204.17.00.00.11	Pigmentler
3402.11.90.90.19	Diğerleri

3402.13.00.00.00	İyonlu olmayanlar
3402.19.00.90.00	Düğerleri
3402.90.10.00.12	Sabun içermeyenler
3402.90.90.00.16	Sabun içermeyenler
3501.10.50.00.00	Gıda ve yem ürünleri imalatı dışında diğer sanayiilerde kullanılmaya mahsus olanlar
3501.10.90.00.00	Düğer kazeinler
3804.00.10.00.00	Konsantre edilmiş sülfitli lesivler
3804.00.90.90.00	Düğerleri
3808.10.10.00.00	Esası pretoitler olanlar
3808.10.20.00.00	Esası klorlanmış hidrokarbonlar olanlar
3808.10.30.00.00	Esası karbamatlar olanlar
3808.10.40.00.00	Esası organo-fosfor bileşikleri olanlar
3808.10.90.00.11	Esası metil bromür olanlar
3808.10.90.00.19	Düğerleri
3808.20.10.00.00	Esası bakır bileşikleri olan müstahzarlar
3808.20.15.00.00	Düğerleri
3808.20.30.00.00	Esası ditiokarbamatlar olanlar
3808.20.40.00.00	Esası benzimidazoller olanlar
3808.20.50.00.00	Esası diazol veya triazol olanlar
3808.20.60.00.00	Esası diazin veya morfolinler olanlar
3808.20.80.00.00	Düğerleri
3808.30.11.00.00	Esası fenoksi -bitki hormonları olanlar
3808.30.13.00.00	Esası triazinler olanlar
3808.30.15.00.00	Esası amidler olanlar
3808.30.17.00.00	Esası karbamatlar olanlar
3808.30.21.00.00	Esası dinitroanilin türevleri olanlar
3808.30.23.00.00	Esası üre, ürasil ve süfonilüre türevleri olanlar
3808.30.27.00.00	Düğerleri
3808.30.30.00.00	Sürgünleri önleyiciler
3808.40.10.00.00	Esası kuaterner amonyum tuzları olanlar

3808.40.20.00.00	Esası halojenlenmiş bileşikler olanlar
3808.40.90.00.00	Düğerleri
3808.90.10.00.00	Kemirici hayvanlara karşı kullanılanlar
3808.90.90.00.00	Düğerleri
3824.90.99.90.58	Düğerleri

* 2812.10.18.00.11 G.T.İ.P.’i kapsamındaki maddenin ithalatının gerçekleştirilebilmesi için, ilgili diğer mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Kontrol Belgesi veya ilgili taahhütname ile birlikte, “Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alan Kimyasal Maddelerin İthaline İlişkin İthalat (2005/17) sayılı Tebliğ” hükümleri gereğince düzenlenen İzin Belgesi’nin gümrük idaresine ibraz edilmesi gerekmektedir.

** 2926.90.95.00.19 G.T.İ.P.’i kapsamındaki “isoaminil sitrat” maddesinin ve 2933.91.90.00.49 G.T.İ.P.’i kapsamındaki “klordiazepoksit tuzları” maddesinin ithalatının gerçekleştirilebilmesi için, ilgili diğer mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Sağlık Bakanlığı’ndan alınan Kontrol Belgesi ve Özel İzin Belgesi’nin gümrük idaresine ibraz edilmesi gerekmektedir

2.1.1. Sektör Ürünleri

Türkiye’de Eylül 2005 itibarı ile 3312 adet ruhsatlı ilaç bulunmakta olup bunların kullanım alanlarına göre dağılımı tablo 7 de verilmiştir. Görüldüğü gibi Türkiye’deki ruhsatlı ilaçların yüzde 34’luk bölümünü insektisitler oluşturmaktır ve bunu yüzde 28 ile fungisitler ve yüzde 18 ile herbisitler izlemektedir.

TABLO 7 .TÜRKİYE'DE RUHSATLI TARIM İLAÇLARININ DAĞILIMI

ETKİ GRUBU	MİKTAR (Adet)	yüzde 'si
İnsektisitler	1140	34.42
Akarisitler	192	5.8
Kış Mücadele İlaçları ve Yazlık Yağlar	37	1.12
Fumigantlar,Nematositler ve Toprak Fumigantları	110	3.32
Rodentisitler ve Mollusositler	28	0.8
Fungisitler	915	27.62
Herbisitler	582	17.57
Digerleri	308	9.35
TOPLAM	3312	100

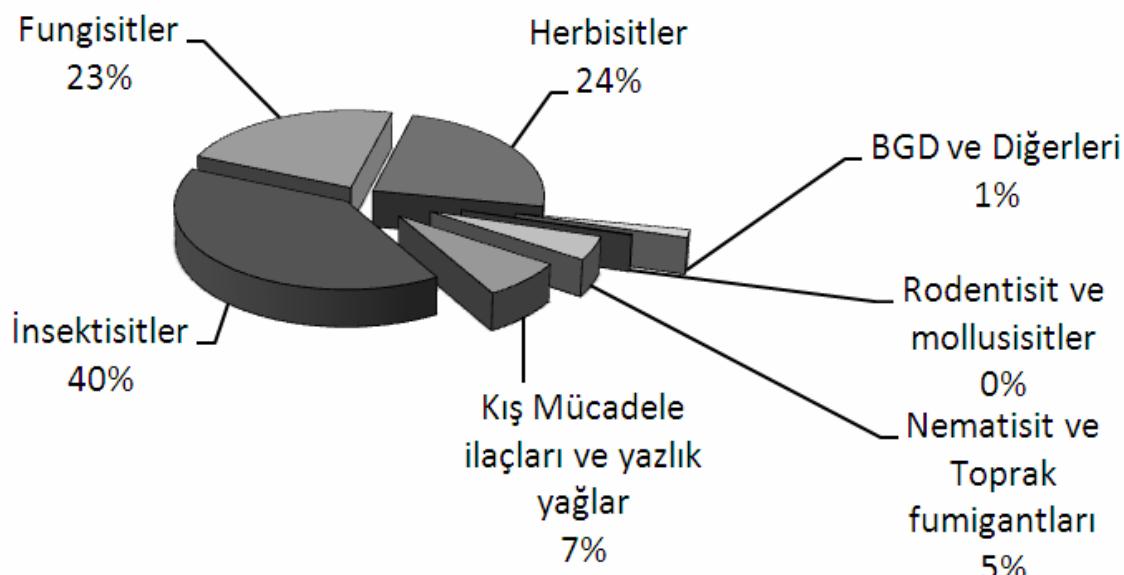
2005 yılı 9/ay itibariyle ruhsat verilmiş olan Pestisit ve benzeri mamullerin toplam teknik madde sayısı 490 civarında olup,yaklaşık yüzde 70-75'e yakın bir kısmı dolaşımındadır.Teknik maddelerin konulara göre dağılımı ve karışım halinde ruhsatlandırılmış olanları da aşağıda belirtilmiştir.

TABLO 8 .TÜRKİYE'DE RUHSATLI TEKNİK MADDELERİN KONULARA GÖRE DAĞILIMI

ETKİ GRUBU	TAMAMININ ADETİ	yüzde DAĞILIMI	KARIŞIM ADETİ
İnsektisitler	124	25	17
Akarisitler	22	4.0	1
Kış Mücadele İlaçları	3	1	1
Yazlık yağlar	2		-
Fumigantlar	3	2	-
Nematosit ve toprak Fumigantları	8		-
Rodentisitler	5	1	-
Mollussositler	1		-

Fungisitler	144	30	55
Herbisitler	150	31	43
Demirli Bileşikler	1	6	-
Böcek cezbediciler	1		-
BGD'ler ve diğerleri	26		6
GENEL TOPLAM	490	100 yüzde	123

Türkiyede Pestisit Gruplarına Göre Tarım İlacı Kullanımı, 2004

Kaynak : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Türkiye'de pestisit gruplarına göre tarım ilaçları kullanımına (tüketimine) bakıldığından en önemli grubun yüzde 39 ile insektisitler olduğu , bunu yüzde 23 ile fungisitlerin izlediği ve herbisitlerin payının yüzde 24 olduğu görülmektedir.

Türkiye'de değişik iklimlerin yaşadığı ,hububattan turunçgillere ,hatta çaya kadar sayısız ürünlerin yetiştiği emsalsiz bir ülkedir. Ülke genelinde hububat,pamuk,tütün,meyve ve sebze üretimi ön plana çıkmaktadır.Hububat ürünlerinin başlıcaları buğday,arpa, mısır,yulaf ve çeltiktir.

Diğer önemli ürün grupları ise zeytin, üzüm, turunçgil, meyve ve findiktir. 81 milyon zeytin ağacından her yıl ortalama 850 000 ton zeytin elde edilmektedir. 535 000 ha bağ alanından ise 3.6 milyon ton üzüm elde edilmektedir. 28 milyon turunçgil ağacından 2.2 milyon ton portakal, limon ve mandarin alınmaktadır. Elma, armut, kayısı, şeftali ve incir yanında findık en önemli ürünlerden birisidir. Türkiye yılda ortalama 450.000 tonluk ürün ile dünyanın en büyük findık üreticisi durumundadır.

2.1.2. Sektör Hammaddeleri

Teknik madde ve ara malları Türkiye'de üretemek için entegre kimya sanayi ve hamaddenin kaynağı gerekmektedir. Her iki açıdan da Türkiye teknik madde üretimine elverişli değildir. Bu maddeler dış ülkelerden temin edilmektedirler. Ayrıca daha etkili yeni bir teknik maddenin piyasaya çıkması nedeniyle mevcut tesisler ekonomik olma boyutundan çıkışma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Yüksek maliyet ve düşük miktardaki tüketim dolayısıyla firmalar dış ülkelerle rekabet edememektedirler. Uluslararası ticarette global sermayenin aşırı rekabetçi tutumu sebebiyle ülkemizde kurulu teknik madde üretim tesisleri rekabet edememektedirler.

TABLO 9. TÜRKİYEDE TEKNİK MADDE ÜRETEREN FİRMALAR VE KAPASİTELERİ

TEKNİK MADDE ADI	TOPLAM KAPASİTE (ton/yıl)	ÜRETİCİ FİRMA
AMİTRAZ	1200	ATABAY
2,4-D ASİT	1200	ATABAY
2,4-D İSO-OCTYL ESTER	9800	AGROSAN, ATABAY, HEKTAŞ, KORUMA, POLİSAN, SAFA
ALPHA- CYPERMETHRİN	60	ATABAY
CYPERMETHRİN	360	ATABAY
FENVALERATE	200	ATABAY
PERMETHRİN	400	ATABAY
PARATHİON-METHYL	300	ATABAY
PROPANİL	3600	AGROSAN, HEKTAŞ, KORUMA

TRİFLURALİN	6300	AGROSAN,ATABAY,HEKTAŞ,KORUMA
ACEPHATE	150	ATABAY
TETRAMETHRİN	200	ATABAY
DİAZİNON	150	ATABAY
GLYPHOSATE	200	TAKİMSAN,HEKTAS
DDVP	750	ATABAY
TOPLAM KAPASİTE	24970	--

Kapasitenin yüzde 100'ü yerli firmalara aittir.

Toplam kapasite kullanım oranı yüzde 5 civarında olup , çalışmalara göre bu kapasite kullanımı artabilir. Üretici firma sayısı 8'dir. Fakat yerli hammadde tüketim miktarının azlığı , üretimde kullanılan kimyasal maddelerin yurtdışından temini , maliyetlerin yüksekliği, ihracatta fiyat yüksekliği sebebi ile rekabet imkanlarının olmaması kapasite kullanımını azaltmaktadır.

TABLO 10. TEKNİK MADDE ÜRETİMİNDE KULLANILAN ARA MADDELER ÜRETİMİ

ARA MADDE ADI	KAPASİTE(TON/YIL)	FİRMA
Chrysanthemic acid	100	ATABAY
DV asit klorid	400	ATABAY
DV asit	400	ATABAY
Dimethyl thiophosfosfamit	600	ATABAY
Glycin ethylester	300	ATABAY
Glycin	200	ATABAY
Methyl chrysanhamate	400	ATABAY
TOPLAM KAPASİTE	2400	

Kapasitenin yüzde 100'ü yerli sermaye olup üretici firma olarak sadece Atabay A.Ş. görülmektedir. Ülkemizde teknik madde üretiminde kullanılan hammadde genelde yurt dışından ithal edilmektedir.

TABLO 11. FİRMALARINCA 2005 YILI İÇİNDE İMAL EDİLEREK ÜLKE İHTİYACININ KARŞILANACAGI TAAHHÜT EDİLEN TEKNİK VE YARDIMCI MADDELER

TEKNİK MADDELER	FİRMASI
ALPAHCYPERMETHRIN	ATABAY
CYPERMETHRIN	ATABAY
PERMETHRIN	ATABAY
2,4-D ASİT ISOOCTYLESTER	AGRO-SAN,HEKTAŞ,KORUMA,SAFA
PROPANİL	AGRO-SAN,HEKTAŞ,KORUMA,SAFA
KÜKÜRT	EGE GELİŞİM,MİKROTEK,KİMPET
BAKIR SÜLFAT	POLİMET,POLİGON,HAK KİMYA,HEKTAŞ,KORUMA,KİMPET
GLYPHOSATE ISOPROPYLAMİN TUZU	TAKİMSAN,HEKTAŞ
YAZLIK YAĞ	SAFA
KİŞLİK YAĞ	SAFA

TABLO 12. YARDIMCI MADDELER

YARDIMCI MADDELER	FİRMASI
GERONOL FF/4	HEKTAŞ
GERONOL FF/6	HEKTAŞ
GERONOL MS	HEKTAŞ
GERONOL LT/3	HEKTAŞ
GERONOL DC/2	HEKTAŞ
GERONOL DC/6	HEKTAŞ
GERONOL PR/500	HEKTAŞ
GERONOL HV/10	HEKTAŞ
EMİLGATÖR D1	HEKTAŞ
DV ACID	ATABAY
DV CHLORİDE	ATABAY

2.1.3.Sektörün Rekabet Gücü

Sektörün Ekonomideki Önemi :

Türkiye'de ortalama tahmini tarımsal üretimin toplam değeri 29 milyar USD/yıl.

Zirai ilaç kullanım olmaması halinde üretim 9 milyar USD/yıl

Zirai ilaç kullanımının tarım ve ülke ekonomisine katkısı 15 milyar USD/yıl

Karşılığında yapılan masraf 250-300 milyon USD/yıl.Katkının yüzde 1,5-2'si, koruduğu tarımsal üretim değerinin yaklaşık yüzde1'i.

2.1.4.Genel Yapı

TABLO 13. TARIM İLAÇLARI TÜKETİM MİKTARLARI (TON)

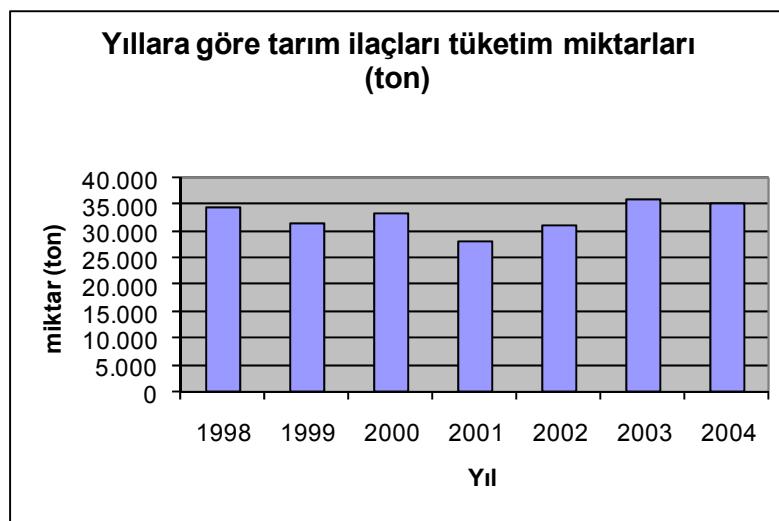
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
İNSEKTİSİTLER	10.450	9.089	11.788	11.544	9.159	11.492	13.793
HERBİSİTLER	5.743	7.408	6.958	6.192	7.416	11.352	8.707
FUNGİSİTLER	8.613	7.036	7.777	5.909	8.075	9.859	10.394
DİĞERLERİRİ	9.605	8.058	7.025	4.691	6.667	3.221	2.549
TOPLAM	34.411	31.591	33.548	28.336	31.317	35.924	35.443

Kaynak : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

TABLO 14. TARIM İLAÇLARI TÜKETİM DEĞERLERİ (MİLYON TL)

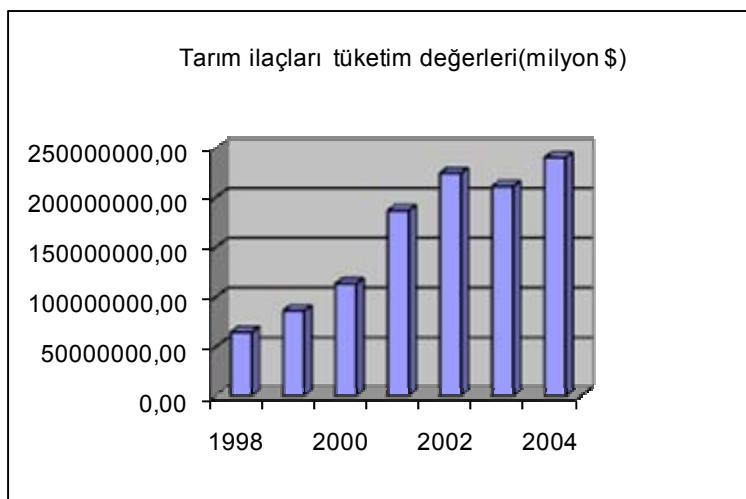
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
İNSEKTİSİTLER	22.555.159	36.264.861	40.474.934	83.508.581	87.927.867	55.900.376	80.010.371
HERBİSİTLER	15.572.991	20.422.673	28.285.648	31.372.809	53.016.351	70.050.147	72.019.176
FUNGİSİTLER	13.628.127	20.206.754	29.804.988	44.837.705	57.084.860	62.495.004	66.408.490
DİĞERLERİRİ	13.190.889	9.397.747	15.043.577	27.089.391	26.392.035	22.710.618	21.675.000
TOPLAM	64.947.166	86.291.999	113.609.147	186.808.486	224.421.111	211.156.145	240.013.037

Kaynak : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Kaynak : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Türkiye'de tarım ilaçı kullanımı yıllık 30.000-35.000 ton arasında değişmektedir.(Tablo 3) Teknolojik ilerlemeler ve çevre korumacı görüşlerin değer kazanması sonucu daha düşük dozda etkili sıvı,ıslanabilir toz,suda dağılabilir granül formülasyonlu ilaçların kullanımı giderek artmaktadır.

Kaynak : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Konuyu parasal bazda irdelediğimizde 1998 yılı ilaç değeri 245 milyon ABD dolarını bulmaktadır.Bu rakamın 2004 yılı itibariyle 180 milyon ABD doları olacağı tahmin edilmektedir.

İLAÇ KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER :**HAVA KOŞULLARI :****KURAKLIK****DON****DİĞER AFETLER****ZARARLI :****ÇIKIŞI****BASKISI****EKİM ALANININ GELİŞMESİ****BELLİ ÜRÜNLERE YÖNELME****YENİ SULAMA ALANLARININ AÇILMASI****BİLİNÇLENME****EKONOMİK-POLİTİK ETKENLER****TABAN FİYATLAR****SUBVANSİYONLAR****KREDİ FAİZLERİ****TARIMSAL İTHALAT****İHRACAT İMKANLARI****2.1.5 . Kuruluş Sayısı ve Mevcut Kapasite ve Kullanımı**

Bugüne kadar Zirai Mücadele İlaçları (Tarım İlaçları) İştigal İzin Belgesi almış toplam firma sayısı 329 olup bunların içinde halen aktif görünen ilaç ruhsatına sahip firma sayısı 165 civarında gözükmemektedir. Bunların bir kısmı sadece BGD (Bitki Gelişimini Düzenleyicisi) ruhsatına sahiptir. Ayrıca sadece bitki korumada kullanılan diğer maddeler ve BGD (Bitki Gelişimini Düzenleyiciler) ile ilgili ruhsat sahibi olarak aktif görünen firma sayısı da 40 civarındadır. Bu rakamlar yıllara göre değişmekte, bir taraftan da yeni firmalar kurulurken, diğer taraftan çeşitli nedenlerle aktivitelerini durdurmuş firmalar olmaktadır. 2005 yılı ortalarında ruhsat sahibi firma sayısının 200 civarında olduğu görülmektedir. Bu firmaların bir kısmı üretim tesinine sahip olup işletme izini bulunmaktadır. Bir kısım firma ise yalnız hazır ithal ilaç ruhsatına sahip olup, bu ilaçların pazarlamasını yapmaktadır. Diğer bir kısmı da hem hazır ithal ilaç ruhsatına, hem de yerli firmalarımızdan alınmış fason üretim ruhsatları ile çalışan firmalardır.

Üretim tesisler bulunan firmalarımız ve kurulu kapasiteleri aşağıda cetvellerle gösterilmiştir.

TABLO 15. TARIM İLAÇLARI İMAL EDEN FİRMALAR VE YILLIK KURULU ÜRETİM KAPASİTELERİ

PESTİSİT FORMULASYONU						
	FİRMA ADI	TOZ-WP	SIVI	GRANÜL	TOPLAM	ADRES
		TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL	
1	ATABAY	300	23.200	-	23.500	ACIBADEM KÖFTÜNCÜ SK.NO:1 KADIKÖY / İST
2	BAYER	6.300	9.000	35	15.335	ANKARA ASFALTİKÖRÜK ÇEŞME MEVKİİ GEBZE / KOCAELİ
3	SYNGENTA	1.300	1.700	-	3.000	KAZIM DİRLİK MAH. 364 SK. No:11 BORNOVA / İZMİR
4	İLTERİŞ	200	2.000	-	2.200	ALEMDAR CAD. No:16 ÜMRANIYE /İST
5	TARIMSAN	100	14.784	-	14.884	İŞKELE YOLU SK. No:6 SUADIYE /İST
6	POLİSAN	-	7.344	-	7.344	DİL İSKELESİ MEVİİ GEBZE/KOCAELİ
7	KORUMA KLOR ALKALİ	18.000	130.500	-	148.500	DERİNCE / KOCAELİ
8	TAKİMSAN	8.000	5.000	-	13.000	GEBZE ORGANİZE SAN. BÖL. GEBZE/KOCAELİ
9	AYDIN KİMYA	-	150	-	150	FATİH MAH. NO:1 ESENYURT / İSTANBUL
10	POLSAŞ KİMYA	4.500	2.400	-	6.900	İSTANBUL YOLU 7. KM ANKARA
11	ÖDÜL İLAÇ	-	1.800	-	1.800	BARIŞ MAH.1904 SK. NO:1 GEBZE / KOCAELİ

PESTİSİT FORMULASYONU						
	FİRMA ADI	TOZ-WP	SIVI	GRANÜL	TOPLAM	
		TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL	ADRES
12	HEKTAŞ TİC.	16.000	34.550	-	50.550	GEBZE ORGANİZE SAN. BÖL. GEBZE/KOCAELİ
13	İMPA TARIM	2.100	1.200	-	3.300	ÖRNEK MAH. ERSEN SAN. SİTESİÜĞUR MUMCU CAD. 1597 SK. NO:2 ESENYURT / B.ÇEKMECE/İST
14	FARMATEK	30	148	-	178	S.S. KİMYA SİT. TOPLU İŞYERİKOOP. TEPEÖREN MEVKİ İTUZLA / İST
15	FERTİL TARIM	10.000	5.440	-	15.440	3.ORG.SAN.BÖL. İHSAN DEDE CAD.20 NOLU SK. SELÇUKLU / KONYA
16	SAFA TARIM	2.000	12.840	-	14.840	KAYACIK MAH. 3. ORG. SAN. BÖL.İHSANDEDE CAD. 20.SK. NO:35 SELÇUKLU / KONYA
17	TEKKİM	-	1.800	-	1.800	ATATÜRK ORG. SAN. BÖL.10016 SK. NO:76ÇİĞLİ / İZMİR
18	AGROSAN	15.000	25.920	-	40.920	BÜYÜK KARIŞTIRAN MEVKİİMURATLI YOLU 2. KM. LÜLEBURGAZ/KIRKLAREL İ
19	KİMYAGERLER	8.000	4.500	-	12.500	BAĞ ARASI MEVKİİESKİ FOÇA YOLU 13.KM. FOÇA / İZMİR
20	MSA İLAÇ MAK.	5.000	8.460	-	13.460	ATATÜRK ORG. SAN. BÖL.10023 SK. NO:2

PESTİSİT FORMULASYONU					
	FİRMA ADI	TOZ-WP	SIVI	GRANÜL	TOPLAM
		TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL
					ADRES
					ÇİĞİLİ / İZMİR
21	AGROMED	108	300	-	ADAMUR CAYHAN KARAYOLU 7.KM. YUREĞİR / ADANA
22	LENA TARIM	-	7.000	-	ARI SAN. SİT. 684 SK. NO:63 OSTİM / ANKARA
23	AGROBEST GROUP	30.000	27.000	-	ATATÜRK MAH .KAZIM KARABEKİR CAD. NO:61 ULUCAK-KEMALPAŞA / İZMİR
24	TOPRAK-SU	2.600	5.440	-	2.ORG SAN. BÖL. KIRIM CAD. NO:3 SELÇUKLU / KONYA
25	AS İLAÇ	-	960	-	ATATÜRK CAD. NO:52 AMASYA
26	DOĞAL KİM.MAD.	1.920	10.380	-	AKDENİZ ORGANİZE SAN.BÖL.4. CAD. ANKARA
27	CANSA KİMYA	16.800	54.000	-	TUZLA KİMYA SAN.ORG.BÖL. TEM YAN YOLU NO:4 TEPEÖREN-TUZLA / İST
28	GENNOVA	750	895	-	BEKİR SAYDAM CAD. NO:31 PANCAR-TORBALI/ İZMİR
29	SÖNMEZ İLAÇ	-	750	-	KALE MAH. SALİH BEY SK. NO:8 SAMSUN

PESTİSİT FORMULASYONU					
	FİRMA ADI	TOZ-WP	SIVI	GRANÜL	TOPLAM
		TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL	TON/YIL
30	TAREM	-	75	-	75
	TOPLAM	149.008	399.536	35	548.579

Kurulu 548.579 ton/yıl toplam kapasitenin ancak yüzde 5-6'sı kullanılabilmektedir. Söz konusu kapasitenin yüzde 3'ü (18.335 ton/yıl) yabancı firmalara, geriye kalan yüzde 97'si ise (530.224 ton/yıl) yerli firmalara aittir.

Tarım ilaçlarının kullanımının mevsimlik oluşu, çok kısa sürede imalatların yapılması, imalat miktarlarının yüksek oluşu nedeniyle kapasiteler yüksek tutulmuştur.

Göztaşı ve Kükürt yıllık kurulu üretim kapasitesi:

Göztaşı 42251 ton/yıl (Göztaşı üretimi yapan firma sayısı 11'dir)

Kükürt toplam kapasite 68100 ton/yıl olup, WP ve toz kükürt üretimi yapan firma sayısı 18'dir. Her iki kapasitenin tamamı yerli sermayedir. Kükürdüün toplam üretim kapasitesi 68100 ton olasına karşın yaklaşık 18-20 tonu pestisit, göztaşının üretim kapasitesinin 42251 ton olmasına karşın 4000-4500 tonunun pestisit olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Kapasitelerde de yıllara göre değişimler olmaktadır.

TABLO 16. KRİSTAL TOZ BAKIR SULFAT (GÖZTAŞI)YILLIK ÜRETİM KURULUŞ KAPASİTESİ VE FİRMALAR

FİRMA ADI	KAPASİTE TON/YIL
KORUMA KLOR ALKALİ	1200
TELKA RABAK	3000
POLİMET	5336
HEKTAŞ	2000
ETİ KİMYA	18000
HAK KİMYA	115
KİMPET	600
KAYATEK KİMYA	12000

TOPLAM 42251 TON/YIL yüzde 100 YERLİ =8 FIRMA

TABLO 17. KÜKÜRT YILLIK ÜRETİM KAPASİTESİ VE FİRMALAR

FİRMA ADI	KAPASİTE TON/YIL
KIMPET	600 (TOZ)
ETİBANK	18000 (TOZ)
NITRONUR	2500 (TOZ)
KIMYAGERLER	3000 M.K 2000 TOZ/2000 WP
CİFCİLER BAKLİYAT	25000 (TOZ)
EGE TEKNİK	200(TOZ)
UGUR HÜSEYİN	5000 (TOZ)
ANADOLU GÜBRE	3000 (TOZ)
MICRO TEKNİK KİMYA	1500 (TOZ)
EGE GELİŞİM KİMYA	1500 (TOZ)
EGE TEKNİK KİMYA	2000 (TOZ)

TOPLAM:68.100 TON/YIL

yüzde 100 YERLİ

11 FIRMA

Bitki Gelişim Düzenleyicileri (BGD) kurulu üretim kapasiteleri

26 firmaya ait 6462 ton/yıl olan kapasitenin son yıllarda üretici firma sayısının 30'a çıkması ile bunun daha da üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.Tamamı yerli sermayedir.

TABLO 18. BGD FORMULASYONU

FİRMA ADI	TOP.BGD.FOR ÜRETİMİ(TON)
TURPA TARIM	200/TON/YIL
ÖZPA KİMYA	100 (SIVI)
TARIM MERSAN	120 (SIVI)
ENİPE DERİ	400 (SIVI)
MACROSAN KIM.	15 (SIVI)
POLİTAR	75 (SIVI)
META KİMYA	3500 (SIVI)

FİRMA ADI	TOP.BGD.FOR ÜRETİMİ(TON)
GURUP DELTALAR	660 (SIVI)
FARMATEK	89 (SIVI)
REVA TARIM	200 (SIVI)
LENA TARIM	200 (SIVI)
FERTİKİM	600 (SIVI)
TAŞKIN	450 (SIVI)
DOGER KİMYA	50 (SIVI)
ORFE TEKNİK	600 (TOZ)
TOYOSİS TAR.(YENİ ŞİRKETİ)	850 (SIVI)
ELİT TARIM	3000 (SIVI)
NATUREL AGRO	100 (SIVI)
GENTA GENEL	15000(SIVI)
SAFA TARIM	12000 (SIVI)
MSA İLAÇ MAK.	18000 (SIVI)
ATT.ALTERNATİF	300 (SIVI)
TOPRAK-SU	1530 (SIVI)
AGRO BEST GR.	5500 (SIVI)
DOGAL KİMYEVİ MAD.	240 (SIVI)/2 MİLYAR (TABLET)
KORUMA KLOR ALKALİ	3400 (SIVI)
AGROSAN	3600 (SIVI)
SYNGENTA TARIM	600 (SIVI)
CANSA KİMYA	3600 (SIVI)
POLİSAN	378 (SIVI)
TEKKIM	250(SIVI)

NOT:HUMİK ASİT ÜRETİMİ DİKKATE ALINMAMIŞTIR

YERLİ:99,2yüzde

TOZ:600

YABANCI:0,08yüzde

WP:15000

TOPLAM:76071

TON/YIL

2.1.6 Üretim

Üretim Yöntemi ve Teknoloji

Tarım ilaçlarının üretimi iki safhada gerçekleştirilmektedir.

- Etkili Maddelerin üretimi
- Formulasyon üretimi

Etkili Maddelerin Üretimi

Etkili madde ve formülasyon yöntemi için 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu gereği, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan fabrika veya işletme için önce kurma izni, tesis üretime hazır hale geldiğinde ise üretim (işletme) izni alması gerekmektedir.

Her etkili maddenin kendine has üretim teknolojisi bulunmaktadır. Bu teknolojiler proses patentleriyle veya gizli tutulan bilgi ve becerilerle (know-how) korunmaktadır. Kimyasal üretimde mevcut genel teknolojik yöntemler değişik biçimlerde zirai mücadele ilaçları üretiminde de kullanılmaktadır.

Etkili madde üretim teknolojinde genellikle aşağıda bahsedilen üretim aşamalarına göre teknolojik metodlar uygulanmaktadır.

Hammadde ve ara malların depolanması, kalite kontrolü ve uygun oranlarda reaktörlere sevk edilmesiyle ilgili uniteler (dinpendirme, depolama, besleme tankları v.b.)

Muhtelif reaksiyon kademeleri için bir seri reaktörler (reaktörler reaksiyon için gerekli ısıyı sağlamak üzere ceketli ve 316 kalite paslanmaz çelikten)

Kimyasal kaliteyi artırıcı uniteler (yardımcı reaktörler, ayırıcılar, filtreler, yıkama ve kurutma ekipmanları v.s.)

Fiziksel kaliteyi düzenleyici uniteler (filtreler, kurutucular, öğütücüler, elekler v.s.)

Tesis işletmeye ve düzenlemeye yarayan uniteler (kontrol uniteleri, borular, pompalar, klima tesisleri v.s.)

Ambalaj uniteleri

Bu tesislerde bazı ilaveler yapılması hammadde ve ara ürün akışlarının değiştirilmesiyle birden fazla etkili madde üretilebilmektedir.

Etkili madde safiyetinin yükseltilmesi, zararlı maddelerin (impurity) giderilmesi üretim teknolojisinin önemli sorunudur.

Halen ülkemizde üretilen teknik madde proses olarak genelde son kademe reaksiyonu ile üretilmektedir. Son yıllarda ara maddelerin ürünlerinin de üretilmesine başlanmıştır. Teknik madde üretiminde kullanılan hammaddeler genelde yurt dışından ithal edilmektedir.

Formülasyon :

Tarım ilaçı üretimi; etkili maddeleri yardımcı ve dolgu maddeler seyreltilere bu maddelere yeni fiziksel özellikler kazandırmak suretiyle zirai mücadelede kullanılabilecek hale getirme işlemidir. Buna formülasyon adı da verilmektedir. Kültür bitkilerinde hastalık ve zararlılara karşı farklı ekipman ve uygulama şekilleriyle yürütülecek mücadelede kullanılacak tarım ilaçlarını değişik formülasyonlarda üretilmesi zorunludur.

Halen sıvı (EC, SC) , toz, ıslanabilir toz ve granül formülasyonlarda üretim yapılmaktadır. Türkiye'de tarım ilaçı üretimi , dünyadaki formülasyon çeşitleri ve bunların üretim metotları paralel bir gelişme göstermekte olup, üretilen formülasyonlar uluslararası standartlara uygundur.

Standartlara uygunluk yönünden ilaç kalitelerinin korunmasında Tarım ve Köyişeri Bakanlığına bağlı Kalite Kontrol laboratuarları ile İl Müdürlüklerinin müşterek yapmakta olduğu piyasa ve fabrika kontrolleri ile azami titizlik gösterilmektedir.

TABLO 19. ÜRETİM MİKTARI :

ETKİ GRUBU	YILLAR (Ton /Yıl)					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
İNSEKTİSİTLER	9516	10107.933	9054.908	11346.271	10203.499	11017.089
AKARİSİTLER	255	557.994	205.128	262.262	159.239	389.475
FUNGİSİTLER	5650	6000.012	4651.773	6812.271	9134.109	4138.266
HERBİSİTLER	5663	5349.782	5217.661	5010.165	8261.437	6418.782
YAĞLAR	2242	3601.664	2757.409	- *	- *	- *
FUMİGANTLAR-NEMATOSİTLER	107	178.096	-	94.733	132.796	250.110
BGD'ler ve Diğerleri	483	361.607	573.446	281.856	747.754	228.463
TOPLAM	23916	26157.088	22460.325	23807.558	28638.833	26480.147

Kaynak : Tarım ve Köyişeri Bakanlığı

* Yağlar insektisitler içindedir.

TABLO 20. ÜRETİM TUTARI

ETKİ GRUBU	YILLAR (Milyon TL)					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
İNSEKTİSİTLER	10.174.315.	22.109.595	42.638.511	39.798.040	32.809.426	38.743.243
AKARIŞİTLER	349.194	1.577.569	827.937	117.250	709.479	2.144.502
FUNGİSİTLER	9.287.172	14.638.523	16.982.338	27.247.137	37.743.043	8.176.228
HERBİSİTLER	7.021.885	11.361.895	12.748.309	18.850.518	32.484.511	26.764.557
YAĞLAR	881.416	1.681.913	2.820.208	- *	- *	- *
FUMİGANTLAR-NEMATİSİTLER	398.818	1.711.151	-	647.054	2.289.447	1.348.358
BGD'ler ve Diğerleri	1.361.516	726.536	1.378.859	989.088	908.393	739.835
TOPLAM	29.474.316	53.807.182	77.396.163	87.149.087	82.344.339	109.452.567

Kaynak : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

* Yağlar insektisitlerin içindedir.

TABLO 21. 2004 YILI TÜRKİYE'DE ÜRETİLEN İLAÇ SATIŞ MİKTARI VE SATIŞ TUTARI

	İMAL		İTHAL		TOPLAM	TOPLAM
	Satış Miktarı (kg – lt)	Satış Tutarı (Milyon TL)	Satış Miktarı (kg – lt)	Satış Tutarı (Milyon TL)		
İNSEKTİSİTLER	11.406.564	40.887.745	2.386.713	39.122.626	13.793.277	80.010.371,00
FUNGİSİTLER	8.176.228	39.712.072	2.217.526	32.307.104	10.393.754	72.019.176,00
HERBİSİTLER	6.418.782	26.764.557	2.288.556	39.643.933	8.707.338	66.408.490,00
DİĞERLERİ	228.463	739.835	632.231	9.381.510	860.724	10.121.345,00
Fumigant- Nematisit- Mollusosit	250.110	1.348.358	1.437.814	10.105.297	1.687.924	11.453.655,00
TOPLAM	26.480.147	109.452.567	8.962.870	130.560.470	35.443.017	240.013.037,00

Kaynak : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

TABLO 22. 2005 YILI TÜRKİYE'DE ÜRETİLEN İLAÇ TAHMİNİ SATIŞ MİKTARI VE TUTARI

	İMAL		İTHAL		TOPLAM	TOPLAM	
	Satış Miktarı (kg – lt)	Satış Tutarı (Milyon TL)	Satış Miktarı (kg – lt)	Satış Tutarı (Milyon TL)	Satış Miktarı (kg – lt)	Satış Tutarı (Milyon TL)	yüzde
İNSEKTİSİTLER	11.750.400	43.680.800	2.640.900	42.907.500	14.391.300	86.588.300	34
FUNGİSİTLER	7.980.200	40.912.300	2.380.500	357.788.600	10.360.700	76.700.900	30
HERBİSİTLER	6.500.780	27.900.400	2.400.550	41.980.800	8.901.330	69.881.200	27
DİĞERLERİ	248.710	780.000	679.900	10.430.500	928.610	12.536.500	5
Fumigant- Nematisit- Mollusosit	209.200	1.705.700	1.500.700	10.830.800	1.709.900	11.210.500	4
TOPLAM	26.329.290	113.979.200	9.602.550	139.938.200	36.291.840	257.917.400	100

yüzde 1 TESPİT EDİLEMEYENLER : 2.579.174.00

GENEL TOPLAM : 260.496.574,00 TL (192.960 Milyon ABD doları)

FİYATLAR : Tarım ilaçlarının satış fiyatları maliyet fiyatlarına eklenen giderler ve belirli kar marjları ile tespit edilmektedir.Fiyatlar serbest piyasa ekonomisi şartları içinde oluşmaktadır olup aylık fiyat artışları aylık enflasyon oranları civarında gerçekleşmektedir.

Tarım ilaçları girdilerinin yüzde 90'a yakını ithal edilmekte olduğundan dövizdeki artış miktarı fiyatlara da yansımaktadır.İmal ilaçlarda kar marjı brüt yüzde 15 , ithalatçı kar marjı ise brüt yüzde 12'dir.Tüketicili fiyatları ise imalatçı ve ithalatçı satış fiyatlarına yüzde 20 kar ilavesiyle oluşmaktadır.Bu fiyatlara KDV dahil değildir.

2.1.7. Dış Ticaret

TABLO 23. YILLARA GÖRE HAZIR İLAÇ İTHALAT MİKTARLARI

MAMUL GRUBU	YILLAR (Ton /Yıl)					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
İNSEKTİSİTLER	1879	1382.453	1668.530	1960.462	1288.107	2301.293
AKARİSİTLER	49	145.291	70.406	52.401	264.607	334.122
FUMİGANTLAR-MEMATİSİTLER-RODENTİSİTLER	1590	1108.634	1005.532	1764.867	1419.905	1609.832
FUNGİSİTLER	1794	1436.260	1811.003	1395.769	2442.206	3160.689
HERBİSİTLER	1763	1621.770	1940.682	1601.237	1732.628	2545.409
BGD'ler ve Diğerleri	812	965.779	398.382	746.560	746.598	770.043
TOPLAM	7887	6660.187	6894.535	7.521.296	7894.051	10.721.388

TABLO 24. YILLARA GÖRE HAZIR İLAÇ İTHALAT DEĞERİ (Bin \$)

MAMUL GRUBU	YILLAR (Bin \$)					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
İNSEKTİSİTLER	27.690	18.908.204	13.919.152	18.315.426	10.646.449	15.083.823
AKARİSİTLER	1.703	2.836.267	958.640	831.821	3.489.219	4.540.781
FUMİGANTLAR-MEMATİSİTLER-RODENTİSİTLER	4.247	4.713.918	3.378.325	6.300.652	5.858.407	5.571.624
FUNGİSİTLER	10.515	13.225.770	9.882.504	14.311.000	15.712.467	16.003.689
HERBİSİTLER	20.202	23.637.963	17.391.889	1.723.249	16.490.596	21.306.658
BGD'ler ve Diğerleri	621	1.900.386	1.525.163	4.311.000	1.323.403	1.727.822
TOPLAM	64.938	65.222.598	47.055.673	499.941.547	53.520.541	64.231.397

Not :Gerek miktar gerek değer olarak 2005 yılında artış olduğu tahmin edilmektedir.2006 yılında da bir miktar artışın olacağı tahmin edilmektedir.

TABLO 25. 2005 YILI ZİRAİ MÜCADELE UYGULAMALARINDA yüzde OLARAK İLLERE GÖRE KULLANILAN İLAÇ MİKTARI

Ülkemizde ilaç tüketimlerinin illere göre dağılımı sektörün önünü görmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Aşağıdaki tablonun incelenmesinde bazı bölge ve illerimizde entansit tarımın yapılmasına bağlı olarak ilaç tüketiminin neredeyse yüzde 70' nin Marmara, Akdeniz ve Ege sahil kuşağındaki illerimizde kullanıldığı görülmektedir.

SIRA NO	İLLER	BİNDE
1.	ADANA	72
2.	ADİYAMAN	3,1
3.	AFYON	4,1
4.	AGRI	0,1
5.	AMASYA	14
6.	ANKARA	22
7.	ANTALYA	87
8.	ARTVİN	0,1
9.	AYDIN	21
10.	BALIKESİR	19
11.	BİLECİK	0,4
12.	BİNGÖL	0,2
13.	BİTLİS	0,4
14.	BOLU	0,8
15.	BURDUR	13
16.	BURSA	46
17.	ÇANAKKALE	17
18.	ÇANKIRI	0,3
19.	ÇORUM	12
20.	DENİZLİ	14
21.	DİYARBAKIR	22
22.	EDİRNE	16
23.	ELAZIĞ	11
24.	ERZİNCAN	9

SIRA NO	İLLER	BİNDE
41.	KOCAELİ	11
42.	KONYA	41
43.	KÜTAHYA	10
44.	MALATYA	12
45.	MANİSA	34
46.	KAHRAMANMARAŞ	16
47.	MARDİN	5,6
48.	MUĞLA	24
49.	MUŞ	0,7
50.	NEVŞEHİR	15
51.	NİĞDE	17
52.	ORDU	12
53.	RİZE	0,1
54.	SAKARYA	18
55.	SAMSUN	31
56.	SİİRT	0,2
57.	SİNOP	10
58.	SİVAS	8
59.	TEKİRDAĞ	13
60.	TOKAT	16
61.	TRABZON	11
62.	TUNCELİ	0,1
63.	ŞANLIURFA	30
64.	UŞAK	12

SIRA NO	İLLER	BİNDE
25.	ERZURUM	2
26.	ESKİŞEHİR	14
27.	GAZİANTEP	17
28.	GİRESUN	10
29.	GÜMÜŞHANE	0,3
30.	HAKKARİ	0,1
31.	HATAY	27
32.	ISPARTA	12
33.	MERSİN	49
34.	İSTANBUL	1
35.	İZMİR	48
36.	KARS	0,2
37.	KASTAMONU	7
38.	KAYSERİ	12
39.	KIRKLARELİ	5
40.	KİRŞEHİR	3

SIRA NO	İLLER	BİNDE
65.	VAN	5
66.	YOZGAT	1
67.	ZONGULDAK	3
68.	AKSARAY	2
69.	BAYBURT	0,1
70.	KARAMAN	1
71.	KIRIKKALE	4
72.	BATMAN	4
73.	ŞIRNAK	0,1
74.	BARTIN	0,1
75.	ARDAHAN	0,1
76.	IĞDIR	0,8
77.	YALOVA	3
78.	KARABÜK	0,4
79.	KİLİŞ	5
80.	OSMANİYE	10
81.	DÜZCE	0,6

Kaynak;T.K.B.-K.K.G.M

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇ BAYİ SAYILARI

Ülkemizde Zirai Mücadele İlaçlarının satışı 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu ve bu kanuna dayanarak çıkarılan Nizamname ve “Zirai Mücadele İlaçlarının Toptan ve Perakende Satılması ve Depolanması Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre yapılmaktadır.Buna göre,Ziraat Mühendisi,Ziraat Teknikeri veya Ziraat Teknisyeninin nezaretinde zirai mücadele ilaçlarının satışı esastır.

Bu mevzuata göre,Tarım Bakanlığı,İl Müdürlüklerince “Bayi İzin Belgesi” verilen bayilerin il bazında sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.Bu bayiler ilgili İl Müdürlüklerince

her yıl en az iki defa teknolojileri,hastalık,zararlı,yabancı kontrol edilmekte,mevzuat otlar vb. hususlarda hizmet içi ilaçlar,ilaç geçirilmektedir.

SIRA NO	İLLER	BAYİ SAYISI
1.	ADANA	243
2.	ADIYAMAN	27
3.	AFYON	156
4.	AGRI	15
5.	AMASYA	41
6.	ANKARA	164
7.	ANTALYA	544
8.	ARTVİN	10
9.	AYDIN	135
10.	BALIKESİR	157
11.	BİLECİK	40
12.	BİNGÖL	7
13.	BİTLİS	7
14.	BOLU	26
15.	BURDUR	42
16.	BURSA	198
17.	ÇANAKKALE	121
18.	ÇANKIRI	29
19.	ÇORUM	57
20.	DENİZLİ	166
21.	DİYARBAKIR	45
22.	EDİRNE	90
23.	ELAZIĞ	39
24.	ERZİNCAN	11
25.	ERZURUM	20

SIRA NO	İLLER	BAYİ SAYISI
42.	KONYA	307
43.	KÜTAHYA	86
44.	MALATYA	92
45.	MANİSA	332
46.	KAHRAMANMARAŞ	59
47.	MARDİN	41
48.	MUĞLA	151
49.	MUŞ	7
50.	NEVŞEHİR	53
51.	NİĞDE	50
52.	ORDU	88
53.	RİZE	3
54.	SAKARYA	76
55.	SAMSUN	119
56.	SİİRT	6
57.	SİNOP	42
58.	SİVAS	86
59.	TEKİRDAĞ	108
60.	TOKAT	156
61.	TRABZON	19
62.	TUNCELİ	6
63.	ŞANLIURFA	124
64.	UŞAK	57
65.	VAN	15
66.	YOZGAT	72

SIRA NO	İLLER	BAYİ SAYISI
26.	ESKİŞEHİR	91
27.	GAZİANTEP	49
28.	GİRESUN	50
29.	GÜMÜŞHANE	17
30.	HAKKARİ	1
31.	HATAY	133
32.	ISPARTA	89
33.	MERSİN	346
34.	İSTANBUL	85
35.	İZMİR	185
36.	KARS	4
37.	KASTAMONU	41
38.	KAYSERİ	98
39.	KIRKLARELİ	85
40.	KİRŞEHİR	17
41.	KOCAELİ	48

SIRA NO	İLLER	BAYİ SAYISI
67.	ZONGULDAK	55
68.	AKSARAY	52
69.	BAYBURT	4
70.	KARAMAN	50
71.	KIRIKKALE	32
72.	BATMAN	7
73.	ŞIRNAK	5
74.	BARTIN	14
75.	ARDAHAN	1
76.	IĞDIR	14
77.	YALOVA	12
78.	KARABÜK	14
79.	KİLİS	8
80.	OSMANİYE	70
81.	DÜZCE	39
	TOPLAM	6.271

Kaynak;T.K.B.-K.K.G.M.

İHRACAT :

Sektörün Tarım ilaçı ihracatı genelde azalmaktadır. Yıllara göre değişikler görülmektedir. Sektörün yeni ihracat alanları çok uluslu firmaların pazarlardaki etkinliğine bağlı olarak değişmekle beraber yeni ihracat kapıları aranmalı ve ihracat teşvik edilmelidir.

TABLO 26 . 2002 YILI İHRACAT MİKTARLARI

ETKİ GRUBU	MİKTAR (KG/YIL)	Miktar (%)
AKARİSİTLER	8.981	1.0
FUNGİSİTLER	418.483	43.0
HERBİSİTLER	135.372	13.90
İNSEKTİSİTLER	402.579	41.3
BGD	3.604	0.36
DİĞER İLAÇLAR	5.284	0.44
GENEL TOPLAM	974.303	100

2.1.8. İstihdam

Tarım ilaççı, imalatçı ve temsilcilerin istihdam edilen personelinin durumu aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

TABLO 27. İSTİHDAM

Meslek Grubu	Memur			İşçi		Toplam (Adet)
	Üretim- İmalat	Pazarlama	İdari	Kalifiye	Düz	
Ziraat Mühendisi	49	398	41	-	-	512
Kimya Mühendisi	4	2	17	-	-	60
Kimyager	25	-	14	-	-	39
İşletmeci	5	-	18	-	-	23
Makine- Endüstri Mühendisi	10	4	15	-	-	29
Digerleri	340	90	140	698	485	1762
Toplam (Adet)	470	494	254	698	485	2435

2.1.9. SEKTÖRÜN SORUNLARI

A. KDV ORANLARI :

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından ruhsat verilen Bitki Koruma Ürünleri (Zirai Mücadele İlaçları) satışında daha önce yüzde 18 olarak uygulanan KDV oranı yüzde 8'e indirilmiş olup ,bu çiftçilerimiz adına olumlu bir durumdur.Ancak yeni uygulamada hazır ithal ilaç olarak ülkeye getirilen ürünlerde gümrükte yüzde 8 KDV uygulanırken , ülkede ilaç üretebilmek için ithal edilen hammaddelere KDV yüzde 18 olarak uygulanmakta , dolayısıyla yerli sanayicilerimiz cezalandırılmakta,ithalatçıların lehine bir durum ortaya çıkmaktadır.

Böylece yerli üretimdeki hammadeye uygulanan yüzde 18 KDV üretici firmalarımızın finansal yüklerini ve kayıplarını artırmaktadır.Bu uygulama ayrıca firmalarımızı hazır ilaç ithalatına yönlendirmeye yönelik bir durumun ortayamasına neden olabilecektir.Bu nedenle imal ilaçların aktif madde ithalatında da yüzde 8 KDV oranı uygulanması sanayicilerimizin mağduriyetinin önlenmesi bakımından çok önemlidir.

B.SOLVENT :

Tarım sektörünün en önemli girdilerinden biri olan tarım ilaçlarının üretiminde petrol yan maddesi olan Xylene bir solvent (çözücü) olarak kullanılmaktadır.Bu madde olmadan sıvı formülasyondaki zirai mücadele ilaçlarının(tarım ilaçlarını) üretmek imkansızdır.

Sektörümüzün çok önemli ihtiyacı olan solvent(Xylene) ithal izinlerinin alınmasında yaşanan gecikme ve belirsizlikler sektörümüzü önemli derecede olumsuz etkilemiştir ve halen etkilemektedir.

Geçmişte de zaman zaman yaşanan benzeri gecikmeler sektörümüzü çok güç durumda bırakmış ve üretimde önemli aksamlara ve bunun sonucunda da pek çok sıkıntının yaşanmasına sebep olmuştur.Solvent ihtiyaçlarının sezonunda tedariki için gerekli uygulamaların yapılması sağlanmalıdır.

Tarım ilaç sanayinin kullandığı solvent ihtiyacı yıllık 7000-8000 ton olup değeri yılda yaklaşık 4-5 milyon dolardır.

Tarım ilaçı sanayicisinin sezonluk bir yapıya sahip olması ,özellikle yılın ilk yarısında Pazar ihtiyacının yüzde 70-80'inin ithal ve üretimle karşılanması nedeni ile sektör üreticileri solvent ihtiyaçlarını bu kısa dönemde izin ve tahsislerle karşılamaya çalışmaktadır.Ancak tahsislerin verilmesinde bürokratik gecikmeler üreticileri zor duruma sokmakta ve hatta sezonu kaçırılmalarına neden olmaktadır.

Ayrıca ülkeye hazır olarak ithal edilen mamullerin içindeki solvent (xylene) mevcut olup , bunlar ile ilgili hiçbir belgelendirme ve kontrol işlemi yapılmadığından hazır mal ithali teşvik edilmekte ve sonuçta haksız rekabet ortamı doğmaktadır.Sektörün stratejik olması ve çok büyük bir değer yaratması nedenlerinden dolayı bu haksızlıkta önlenmeli ve bürokrasi azaltılmalı ve yerli sanayi cezalandırılmamalıdır.

C.PATENT SORUNU :

Patent süresi biten ürünlerin rekabete açılması sonucu ilaç fiyatlarının ortalama 5-30 kat arasında düşüğü gerçeği dolayısıyla çiftçilerimizin daha ucuz ilaç tedarik ettiği ,uygulamadan tasarruf ve ülke ekonomisine de önemli katkı sağladığı yıldır sektörümüzde bilinen bir gerçektir.

Oysa tarım ilaçları ruhsat başvuruları sırasında patent ile ilgili ; özellikle patent başlangıç ve bitiş süreleri ve patent konusu gibi bilgilerin tam bilinmemesi ,patent ile ilgili bilgilere ulaşamaması ilaçların emsalden ruhsatlandırılmasını geciktirmekte veya engellemekte, bu da rekabeti yok etmektedir.

2.1.10. AB UYUM ÇALIŞMALARINDA ÖNEMLİ SORUNLAR:

AB Uyum Mevzuatının tercümleri aynen yapılmakta ,konunun içeriğini ve terminolojisini bilmeyen kişiler tarafından yapıldığında da bazı karışıklıklara sebep olunmaktadır.

Ülkemizde henüz alt yapısı oluşmayan ve bilinmeyen ; faaliyete geçmemiş Komisyon ve direktiflere atıflar yapılarak çelişkiler ve çözümsüzlükler yaratılmaktadır.

Tercüme edilerek ülkemiz için uygulanmak üzere çıkarılacak mevzuatlarda diğer ilgili kuruluşların yetki,alan ve sorumlulukları da dikkate alınarak belirlenmesi çalışmalarda büyük yarar sağlayacaktır.

AB uyum çalışmalarında alt yapının oluşması ülkenin zarar görmemesi ve çiftçilerimizim ilaç ihtiyacını karşılaması ve bunu yerli üreticilerden ucuza temin etmeyi sürdürmesi için diğer ülkelere tanınmış olan geçiş sürelerinin ülkemiz için dikkate alınması üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Halen uygulanmakta olan mevcut Ruhsatlandırma Yönetmeliğimizin bizi Avrupa'ya kolaylıkla taşıyacağı görülmektedir.

Çıkarılacak mevzuat için verilen görüşlerin ve ülke ekonomisini etkileyebilecek önerilerin yeterince dikkate alınması ve önemsenmesi gereklidir.

Çıkarılacak mevzuat için alt yapı oluşmadığından uygulama da önemli aksaklılıklar doğacaktır.

AB uyum çalışmaları yapılırken ülkemiz gerçekleri dikkate alınmalı ve özellikle yerli sektörümüzün zarar görmemesi ve ekonomik yaşamını sürdürmesi için gerekli direnç gösterilmelidir ve tam üye olmadan ülkeyi sektörü yok edebilecek bir değişikliğe gidilmemelidir.

2.1.11. AB UYUM ÇALIŞMALARINDA DİĞER SORUNLAR

AB uyum çalışmaları yapılırken bazen AB'de olmayan yalnız ülkemizde var olan mevzuatta değiştirilmek istenerek uyum yapılmaya çalışılması ilerde sorunlar yaratabilir.

Solvent (xylene) problemleri henüz tam anlamı ile çözülmüş olmayıp , sektörü bürokrasiye bogulmuş uygulamalardan kurtarmak gereklidir.

2.1.12. ÜLKEMİZ ÜRETİCİ VE SANAYİCİLERİN İSTEĞİ

Ülke ekonomisi ve istihdamı için rekabet edilebilir bir ortamda çalışmaların sürdürülmesi

AB mevzuatlara uyum için diğer ülkelere (aday ve üye) tam üye olduktan sonra verilmiş olan hatta bazlarında 40 yılı aşan geçiş süresinin ülkemiz içinde verilmesi (asgari 10 yıl gibi bir geçiş süresi)

Firmalarımızı temsilen müzakere sürecinde kendi konularında uzman elemanları ile müzakerelere katılımın sağlanması

2.1.13.ÖNERİLERİMİZ

Ülkemizde son yıllarda önemli gelişmeler olmuştur.Bu yurt içi gelişmelere ilave olarak hızla globalleşen dünyamızda sınır tanımayan mal ve finans hareketleri ,bilimsel ve teknolojik gelişmelerin karşılıklı iletişim kolaylıkları ve artan temalar ile bu sektörümüzə sağladığı hareketlilik gelişmeleri hızlandırmaktadır.

Böylece sektörümüz belirttiğimiz bu iç ve dış dinamikler sayesinde önemli bilgi ve deneyimler kazanmıştır.Ancak sektörümüz bu bilgi ve deneyimlerini pratiğe aktarmada ve hızla değişen dünyaya ayak uydurmada ve ülkemizin giderek artan ve değişen ihtiyaçlarını karşılamakta zaman zaman bazı sorunlarla karşı kalmaktadır.Bu sorunların ortaya çıkışında bazı mevzuat yetersizliklerinin de önemli payı vardır.Bu günün koşullarına ,gelişen teknoloji ve bilimsel araştırma sonuçları ile dünyadaki değişen ekonomik anlayışlara yeteri kadar cevap verebilecek mevzuat değişikliklerine de ihtiyaç vardır.

Ürünlerin dağıtımdan ,perakende satış ve kullanımına kadar her dönemde denetim ve kontrol yapacak elemanların eğitimi ve illegal olarak pazara giren ürünlerin bu denetimlerle kontrol edilebilmesi ve ruhsatsız satılan mamuller dolayısıyla gerek çiftçinin gerekse ülkemiz insanların sağlığını korunması gerekmektedir.

Üretici çiftçilerin eğitimi ile bunları eğitecek teknik personelin eğitimini sağlayacak önlemlerin alınması gerekmektedir.Firmalarımız bu konuda her yıl Bakanlıkça organize edilen eğitim seminerlerine katılmakta ,ayrıca yayım faaliyetleri bulunmaktadır.

Uygulama ve araştırmaların bir bütün olarak düşünülmesi ve yapılan araştırmaların ilgililere ,bilgilendirilmesi gereken kişilere ulaşmasını sağlayacak yayım faaliyetlerine daha çok önem verilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Bitki koruma ürünlerinin doğru kullanılabilmesi için tarım tekniklerinin gereğince uygulanabilmesi için etkili olabilecek danışmanlık bürolarının oluşturulmasını sağlayacak yapılandırmalar düşünülmelidir.

Zaman zaman görsel ve yazılı medyada bilgisizce ve hatalı yapılan konuşmaların yarattığı tedirginliği önleyecek sağlıklı ve doğru açıklamaların yapılarak tüketicinin bilgilendirilmesi sağlanmalı bu konularda uzman ve bilgili kişilerin konuşmasına izin verilmelidir.

Bitki koruma ürünlerinin ruhsata esas standartlara uygunluklarını ve gerekse tarımsal ürün ve gıdalarda kalıntı durumlarını düzenli olarak denetim altında bulunduracak yeterli alt yapı bir an önce kurulmalıdır.Bunun için ihtiyaç duyulan özel ve resmi akredite analiz laboratuar sayısı gereklili ve ihtiyaç duyulan yerlerde açılmalıdır.Özel laboratuarların açılması teşvik edilmelidir.

Zirai mücadele masraflarının maliyetinin düşürülerek ekonomik katkı oranının artırılmasını sağlayacak ve ilaçlar arasında rekabeti artıracak aynı biyolojik etkinliği gösteren aynı teknik maddeyi aynı formülasyonda aynı oranda ihtiva eden emsal tarım ilaçlarının ruhsatlandırılması hususu üzerinde önemle durulmalı ve teşvik edilmelidir.

İlk kez ruhsatlandırma sırasında ülkede pek çok problemi önlemek üzere tarım ürünlerindeki Maksimum Kalıntı Miktarlarının (MRL) Türkiye şartlarında tespiti sağlanmalıdır.Cünkü MRL miktarları ülke,ürün,yetiştirme şekli,mücadele metodları,ilaçlama sayıları,hasat edilen ürünü tüketen kitlenin alışkanlıklarını,çevre şartları buna bağlı olan ürünün gelişme süresiyle çok yakından ilgilidir. Kalıntı miktarları her ülkeye göre değişir.

Tarım Ve Köyişleri Bakanlığı'nda yeni bir düzenleme ,yapılanma yapılarak Bitki Sağlığı ile ilgili bütün hizmetlerini aynı Genel Müdürlüğün bünyesinde toplanmasında büyük gereklilik vardır. Bitki sağlığı ile ilgili organizasyon, araştırma,uygulama,eğitim ve diğer konulardaki istihdam,politika ve stratejilerin belirlenmesinde tüm bu hizmetlerin bir bütünlük içinde aynı bünyede tek şemsiye altında toplanması ile mümkündür.

2.2. SEKTÖRÜN DÜNYADA (OECD,DTÖ,Ülkeler) VE AB ÜLKELERİNDEKİ DURUMU

2.2.1. Dünyada Sektörün Gelişimi

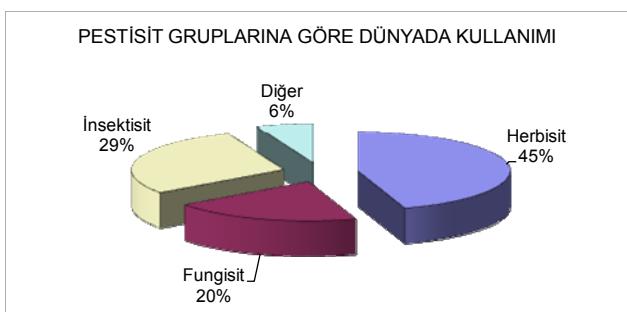
Dünyada tarım ilaçı üretimi 2.6 milyon ton civarında olup pestisitlerin yıllık satış tutarları 2002 yılında 26.5 milyar ABD \$ olup bu miktar yüzde 5.5'lik bir artışla 2004'de 28.0 milyar ABD \$'a ulaşılacağı tahmin edilmektedir.Hacim olarak ise yılda yüzde 1'den daha az bir büyümeye beklenmektedir.

TABLO 36 . DÜNYADA BÖLGESEL PESTİSİT SATIŞLARI 2002-2004 (MİLYON \$)

BÖLGELER	2002	yüzde Değişim	2003	yüzde Değişim	2004
Kuzey Amerika	7.613	+0.9	7.697	-1.1	7.592
Güney Amerika	3.589	+15.2	4.134	+3.5	4.280
Batı Avrupa	5.648	+11.7	6.307	+3.1	6.502
Doğu Avrupa	888	+5.6	938	+3.4	970
Asya	6.936	-2.5	6.761	-1.1	6.684
Diğer	1.887	+6.1	2.002	-0.7	1.988
TOPLAM	26.561	+4.7	27.821	+0.7	28.016

Kaynak : Agrow ,2004

Not : 2004 verileri tahmini olarak verilmiştir.

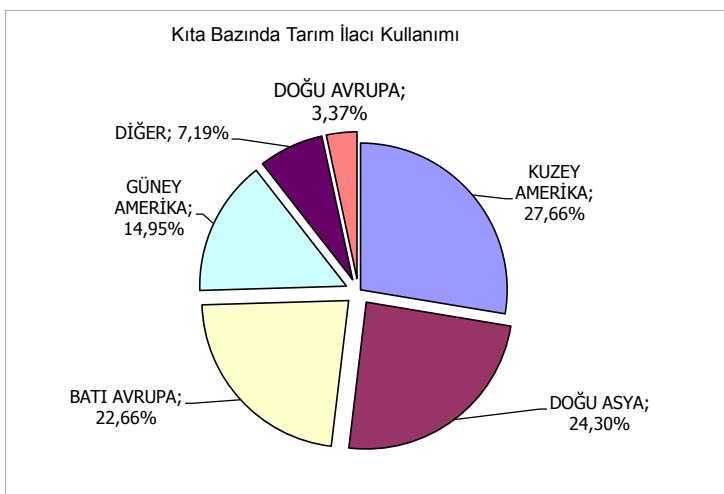

Herbisitler tarım ilaçları içinde yüzde 45'lik bir payla birinci sırayı almaktadır.Bunu yüzde 29 ile insektisitler izlemekte, fungisitlerin yüzde 20'lik ve biyolojik preparatların yüzde 0.6'lık bir payı bulunmaktadır.Herbisitler ve insektisitler kullanımının yüzde 70'in üzerindeki bir

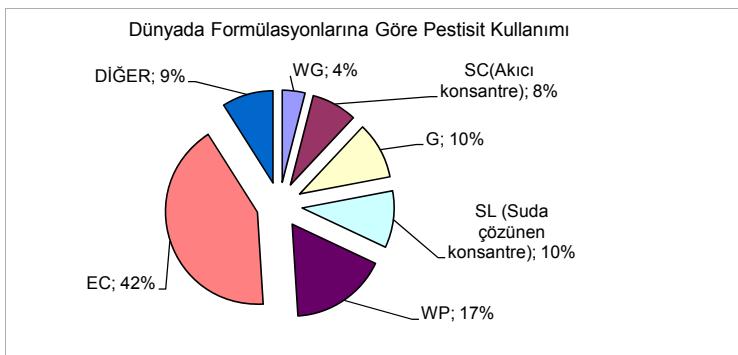
bölümünü kapsamaktadır.Diğer pestisit grupları ise yüzde 6'lık bir paya sahiptir.(Agrow 2004)

2.2.2. Dünyada Sektördeki son gelişmeler

Formülasyonlarına göre pestisit kullanımına baklığımızda EC (Emülsiyon Konsantre) formülasyonlu sıvı ilaçların en büyük kullanım alanının sahip olduğunu görmekteyiz.Bu arada WP (Islanabilir Toz) ilaçların giderek yerlerini suda dağılabilir granül ve akıcı sıvı formülasyonlara bıraktığı görülmektedir.(Ashley and Watkins,1996)

Dünya'da Kuzey Amerika 2003 verilerine göre pestisit pazarıdır.Ancak önümüzdeki yıllarda Batı Avrupa'nın liderliği tekrar ele geçireceği tahmin ediliyor.ABD Kuzey Amerika'nın üretiminin yüzde 93'ünü , pestisit talebinin ise yüzde 90'ını karşılamaktadır.Bu durumda Dünya tarım ilaçları pazarının Kuzey Amerika ile Batı Avrupa'ya odaklandığı söylenebilir.

Asya –Okyanusya pestisit pazarının ise güçlü bir şekilde gelişeceği tahmin edilmektedir.Bu pazarın yüzde 40'dan fazlasını insektisitler,yüzde 32'sini herbisitler,yüzde 18'ini fungisitler oluşturmaktadır.

Batı Avrupa pazarının 1998-2004 yılları arasında yüzde 4.6'lık bir değerle gelişeceği tahmin edilmektedir.Batı Avrupa ülkeleri kendi ruhsatladıkları yeni ve pahalı ilaçları bu pazara sunacaklardır.2003 yılında Batı Avrupa'da en çok kullanılan pestisit grubu yüzde 46 ile yabancı ilaçlaraıdır.Bunu yüzde 31 ile fungisitler izlemektedir.Biopestisitlerin kullanımı da özellikle Almanya'da yeşiller hareketi ve büyük araştırma geliştirme programlarının desteklenmesi ile artmaktadır.

Batı Avrupa pazarında sırasıyla Sygenta ve Bayer firmaları birbirini izlemekte ve bu pazarın 1/3'ünden fazmasını kapsamaktadır.

2.2.3. Seçilmiş Ülkelerdeki Uygulamalar (A.B.D,Almanya ,İngiltere)

Türkiye'de birim alana kullanılan ilaç miktarı gelişmiş ülkelere göre çok düşük düzeyde kalmaktadır. Ülkemizde hektara kullanılan ilaç miktarı 0.5 kg. iken bu miktar Fransa ve Almanya' da 4.4 kg., İtalya' da 7.6 kg., Hollanda' da 17.5 kg., Yunanistan' da 6.0 kg., Belçika' da 10.7 kg.' dır. Diğer bir deyişle Türkiye' ye kıyasla Fransa ve Almanya' da 9, İtalya' da 15, Hollanda' da 35, Yunanistan' da 12, Belçika' da 21 kat fazla ilaç tüketilmektedir. Bu oran ABD ve Japonya' da 15 mislidir.

TABLO 37. AB Ülkelerinde Kullanılan Tarım İlacı Miktarı, Ekili Araziye Hektar Başına Düşen Miktar ve Türkiye ile Kıyaslaması

ÜLKE	EKİLİ ARAZİ (1000 ha.)	KULLANILAN İLAÇ MİKTARI (1000 kg.a.i.)	HEKTARA İNŞABET EDEN MİKTAR (kg.)	TÜRKİYE'YE GÖRE KIYASLAMASI
Almanya	7.492	33.146	4.4	9
Belçika	737	7.866	10.7	21
Danimarka	2.558	5.619	2.2	4
Fransa	19.234	84.709	4.4	9
Hollanda	911	15.921	17.5	35
İngiltere	6.600	23.800	3.6	9
İrlanda	933	2.072	2.2	4
İspanya	20.089	52.250	2.6	5
İtalya	11.975	91.100	7.6	15
Lüksemburg	81	253	3.1	6
Portekiz	3.173	6.117	1.9	4
Yunanistan	3.912	23.477	6.0	12
Türkiye	22.377	10.248	0.5	-----

2.2.4. Türkiye Üretim Teknolojisindeki Gelişmeler

Ülkemiz mevcut tarım ilaçları sektöründe Ar-Ge harcamaları ,yeni ürün formülasyonları bulma ve mevcut tavsiye alanlarını geliştirme amacıyla yapılmaktadır.Dünya piyasasında faaliyette bulunan firmaların ürünler,pazardaki rakipler,hastalık ve zararlilar dikkate alınarak firmalar ürün paletlerini geliştirmeye çalışmaktadır.

2.3 GZFT (Güçlü Yönler-Zayıf Yönler ve Sorunlar-Fırsatlar-Tehditler)

TABLO 38. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ

GÜÇLU YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
Kurulu kapasite gücü Gelişmekte olan pazarlara yakınılık Tarımsal ürünlerde kalite ve kantiteyi artırması Formulasyon bilgisi (50 yılı aşkın)	İklimsel faktörlere bağımlılık Hammadde olarak dışa bağımlılık Örgütlü olmadaki dağınlıklık Mevsimsel satışlar Yüksek ithal girdilerinin firmalara büyük kur riski getirmesi Çiftçi ve bayilerin tarım ilaçı kullanımında bilinç düzeyinin düşük olması Bilgilerin kitlelere istenilen seviyede ulaştırılamaması İlaç geliştirilmesine yönelik sistemin olmaması
FIRSATLAR	TEHDİTLER
GAP'da olası üretim artışları AB, Ortadoğu ve CIS ülkelerine ihracat potansiyeli Çiftçi gelir düzeyinin artmasıyla çok düşük ilaç olan tüketiminin artması	Çevre ve insan sağlığına duyarlılığın artması Mevcut yönetmeliklere aykırı standart dışı ilaçlara sahip firmaların pazara ilgi göstermesi - Kaçak ve ruhsatsız ilaç üretimi

Sektörde Eğitim Sorunları ve Konuları:

Uygulamada doğru ilaç ve doğru doz kullanımı

Tavsiye dışı ilaç kullanımını önlemek

Hasat öncesinde yapılacak son ilaçlama zamanı ile hasat arasındaki bekleme süresine uymak

Alet kalibrasyonu

Bakiye (kalıntı) bilincinin yerleştirilmesi ve bunun önemini izahı ve ihracattaki önemi

En iyi uygulama tekniklerinin kullanılması

İlaçlarda ilkbaharda direnç oluşumunu önleyecek tedbirler

İlaçların tavsiye edildiği hastalık ve zararlılara karşı kullanılması

Bilgilerin kitlelere ulaştırılması(Haberleşme)

3. 9. PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDE BEKLENEN GELİŞMELER TALEP PROJEKSİYONU :

3. 1. Yurt içi talep projeksiyonu =TÜKETİM

Türkiye' nin bir tarım ülkesi olması 60' in üzerinde kültür bitkisinin ekonomik olarak üretiminin yapılması GAP' in sulu tarıma açılmış olması, ihracat imkanlarının artabileceği gibi sebepler pestisite olan talebi artırır gibi görülmektedir.

1.ci plan döneminde zirai ilaç tüketim miktarlarında yıllar üzerinden bir dalgalanma görülmektedir. Bunun nedenleri iklim şartlarına bağlı olarak sezonun yağışlı geçmesi özellikle herbisitlerde yağıştan dolayı ilaçlamaya fırsat bulunamaması ,diğer etmenlerin (hastalık ve zararlı) artış göstermemesi, ayrıca özellikle son yıllarda piyasada görülen durgunluktan (ürünün yeterince değer bulamaması, ilaç satışının düşük olması) kaynaklanmaktadır.

Bunların yanında gelişen teknoloji ile daha etkili ve düşük dozda ilaçların devreye girmesinden ileri gelmektedir. Bugün zirai mücadele ilaçı imal ve ithal eden firma sayısında önceki yıllara göre artış olmuştur. Zirai mücadelede kullanılan tüm aktif maddelerin olduğu gibi aynı aktif maddenin değişik firmalar adına ruhsatlı ilaçları bulunmaktadır. Bu durum piyasadaki rekabeti artırmakta ilaç fiyatlarında ucuzluk sağlamaktadır.

Alt gruplar düzeyinde bu dönemde de insektisitlerde klorlu hidrokarbonlarda, karbamatlarda, benzoyl ürünlerde artış, sentetik piretroidlerde azalma beklenmektedir.

Akarisitlerde artış beklenmektedir.

Fumigantlarda özellikle Metil Bromidin kısıtlı kullanımı bilahare de uygulamadan kaldırılacağı düşünülürse karantina amaçlı kullanımda alternatif ürün olmaması nedeniyle ihracatta ve ithalatta sorun yaşanacaktır. ağların kullanımı sabit kalacaktır.

Fungisitlerde ; özellikle sistemik fungisitlerde bir artış beklenebilir. Organik tarımın yoğunlaşması nedeniyle Bakırlı ve Kükürtlü preparatlarda bu artış fazla olacaktır.

Herbisitlerin iş gücünün aşırı artışı , temininde güçlük ve maliyeti yükselmesi nedeni ile talepte artış sürecektir.

TABLO 28. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ YURTİÇİ TALEP PROJEKSİYONU
 (Miktar olarak) (Ton)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort.Yıllık artış(yüzde)
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	TARIM İLAÇLARI	35.500	33.800	34.800	35.000	36.900	36.000	36.800	38.000	35.900 yüzde 1

TABLO 29. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ YURTİÇİ TALEP PROJEKSİYONU (Değer olarak) (2005 fiyatlarıyla-YTL)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort.Yıllık artış(yüzde)
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	TARIM İLAÇLARI	260.000.000	265.000.000	268.000.000	273.888	290.000.000	278.000.000	290.000.000	300.000.000	280.698.290 yüzde 8

NOT : Mevcut kanun ve yönetmelikler korunduğunda yukarıdaki tahminler geçerli olup, eğer AB'ye tam üye olmadan ve bir geçiş süresi almadan Ulusal Ruhsat Yönetmeliğimizde yapılabilecek olumsuz bir değişiklik yerli sanayinin zamanla yokmasına ,rekabetin kalkmasıyla ve fiyatların 30 kata kadar artmasına ,pazarın 3-5 milyar dolarlık bir değere ulaşmasına ,tarımsal üretimimizin planlaması ve korunmasının tamamıyla uluslararası arası dış ülke orjinli firmaların kontrolüne geçmesine neden olacaktır.

3.2.İhracat projeksiyonu

Plan döneminde ihracat projeksiyonunda büyük bir artış bekleneceği ifade edildiği halde ihracat miktarlarının azalan bir eğilim gösterdiği görülmektedir.Bu durum özellikle Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Orta Doğu ile olan ticari ilişkinin sağlam zeminlere oturtulmamasından kaynaklanmaktadır.Ticari ilişkilerin arzu edilen düzeye gelmesi halinde ilaç ihracatında da artış olacaktır.

TABLO 30. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ İHRACAT PROJEKSİYONU
(Miktar olarak) (Ton)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort. Yıllık artış(yüzde)
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	TARIM İLAÇLARI	2.00 0	3.00 0	1.70 0	1.50 0	2.00 0	2.40 0	1.80 0	2.10 0	2.071.43 yüzde 3.8

TABLO 31. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ İHRACAT PROJEKSİYONU (Değer olarak)
(2005 fiyatlarıyla-BİN ABD \$)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort. Yıllık artış(yüzde)
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	TARIM İLAÇLARI	14.000	18.500	12.000	11.000	13.000	19.000	15.000	18.000	15.215 yüzde 9

3.3.Toplam talep projeksiyonu

Türkiye' nin ilaç talebi ve ihracatı açısından 8.Plan dönemine kıyasla ihracatın artacağı düşüncesiyle,yeni formulasyonların katılımı ile yüzde 4 oranında bir üretim ve ithalat artışı olacağı tahmin edilebilir.

3.4.Üretim hedefleri (2005-2013)

Yurdumuzda mevcut teknoloji ve kapasite,toplam ilaç talebini fazlasıyla karşılayacak düzeydedir.9.Plan dönemindeki üretimde çevre dostu,etki yüzdesi yüksek yeni formulasyon tiplerinin devreye girmesi beklenmektedir.Halen ülkemizde üretilerek kullanılan toz ilaçların 2010 yılı itibariyle ruhsatlarının iptal edilerek kullanımından kaldırılacak olmaları ve 2006 yılı itibariyle özellikle devlet mücadeleinde (süne' de) uçakla mücadeleinin kaldırılacak olması sebebiyle,toz ve ULV formulasyonlu ilaçların üretimlerinin azalarak biteceği,sıvı ,WP,Granül formulasyonlarının yanı sıra dry flowable,capsül,süspansiyon gibi formulasyon tiplerine de çoğalarak geçebileceği düşünülmektedir.

3.5.Hammadde İthalatı

9.Beş yıllık dönemde ithalat miktarının ortalama 18 BİN-TON civarında,tutarının da ortalama 96 000 BIN USD olacağı tahmin edilmektedir.

TABLO 32. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ ÜRETİM TAHMİNLERİ (Miktar olarak) (Ton)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort.Yıllık artış(yüzde)
	TARIM İLAÇLARI	26.500	27.000	27.500	28.100	29.200	28.000	28.600	27.900	28.043 yüzde6

TABLO 33. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ ÜRETİM TAHMİNLER (Değer olarak) (2005 fiyatlarıyla-YTL)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort.Yıllık artış(yüzde)
	TARIM İLAÇLARI	133.000.000	8.000.000	158.000.000	150.000.000	163.000.000	157.000.000	156.000.000	153.000.000	153.572 yüzde 15

TABLO 34. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ İTHALATI PROJEKSİYONU (Miktar olarak) (Ton)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort.Yıllık artış(yüzde)
	TARIM İLAÇLARI	8.500	8.890	8.400	8.250	9.000	8.800	9.200	10.000	8.935 yüzde 5

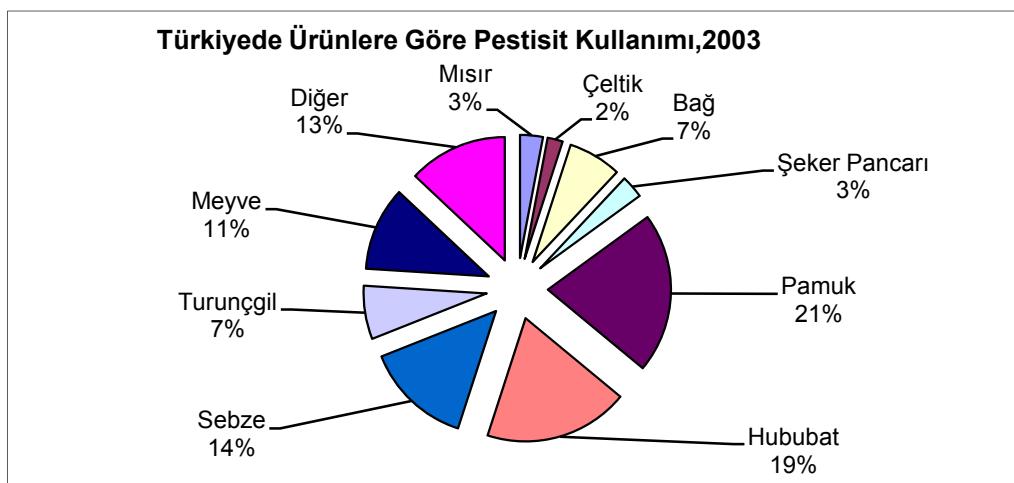
TABLO 35. TARIM İLAÇLARI SEKTÖRÜ İTHALATI PROJEKSİYONU (Değer olarak) (2005 fiyatlarıyla- ABD \$)

Sıra No	Ana Mallar	YILLAR								Ort.Yıllık artış(yüzde)
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	TARIM İLAÇLARI	93.500	95.000	92.000	94.000	93.000	92.500	100.000	108.000	96.357 yüzde 3

4. SEKTÖRDE GELECEĞE YÖNELİK BEKLENTİLER

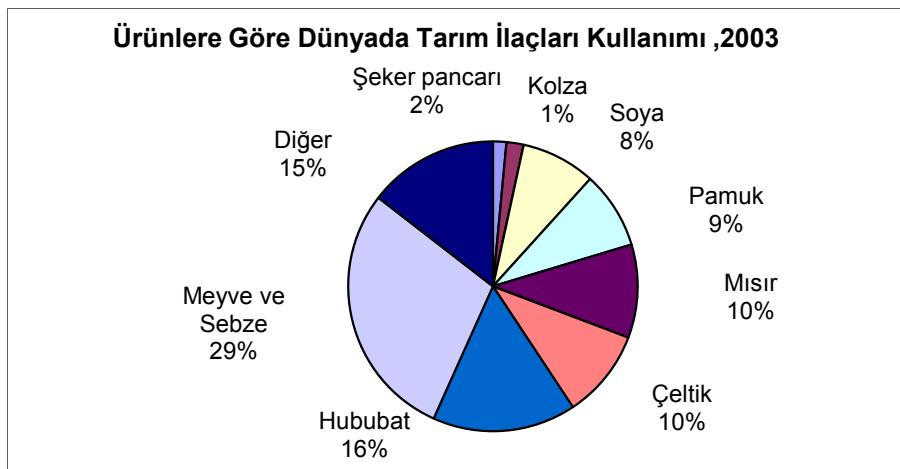
4.1. Türkiye için Ürün Talebi

Yetiştirilen ürün bazında ilaç kullanımı ele alındığında bu pazarın yüzde 21'inin pamukta ve genelde insektisitlerde yer aldığı görülmektedir. Hububatta yüzde 19, taş ve yumuşak çekirdekli meyvelerde yüzde 11, Sebzelerde yüzde 14, Bağ alanlarında yüzde 7, Turunçgilde ise yüzde 7 oranında tarım ilacı kullanılmaktadır.

4.2. Dünya Ürün Talebi

Dünyada yetiştirilen ürünlerde göre tarım ilaçları pazarına baktığımızda ise en önemli ürün gruplarının meyve, sebze(yüzde 28.7) ve hububat (yüzde 16) olduğu görülmektedir. Bunların yanında çeltik(yüzde 9.9), mısır(yüzde 10.4), pamuk(yüzde 8.6) ‘ta önemli ürün grupları olarak dikkati çekmektedir.(Agrow ,2004)

5. SEKTÖR STRATEJİLERİ VE POLİTİKALAR

5.1. Vizyon ve Misyon

Misyonumuz : Sektördeki tüm firmaların katılımı ile dünyadaki gelişmeleri izleyerek devamlı gelişmeyi amaçlayan strateji ile çalışarak Türk tarımına gelişen teknolojiler paralelinde kaliteli ürünler temin etmek.

Vizyonumuz : Türk çiftçisinin isteklerini göz önüne alarak sektörün dünyadaki gelişmelere öncü, uluslararası alanda sürdürülebilir rekabet gücüne sahip, evrensel değer ve normları daima ön planda tutarak kimya sanayinde gelişen teknolojiler paralelinde toplumun yaşam kalitesini ve refahını yükseltecek, sektörel sorumluluğun bilincinde, doğaya ve insanlara saygılı ürünler vermek olacaktır.

5.2. Stratejik politikalar

KONU BAŞLIKLARI	İLGİLİ MERCİLER
1-Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü ünün yeniden kurulması (Bitki Sağlığı Genel Müdürlüğü kuruması ve organizasyonu)	- Tarım Bakanlığı,Ziraat Fakülteleri,Tisit,Zimid
2-Tarım ilaçları hammaddeleri KDV oranlarının düşürülmesi, fonların kaldırılması	- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı,Tisit,Zimid
3- AB müktesabatına uyum için AB'ye tam üye olduktan sonra en az 10 yıl geçiş süresinin alınması	- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı,Tisit,
4-Bölgesel üreticiye dönük bakiye analizleri	- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı,İhracatçı Birlikleri,Belediyeler,Firmalar
5-Mevzuatta milli sanayi destekleyici teşvikler	- Tarımve Köy İşleri Bakanlığı,Tisit, Maliye Bakanlığı
6-Tarım ilaçlarının çevreye etkileri ile ilgili sorunların görüşülmesi	- İlgili Bakanlıklar

6. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Kültür bitkilerine zarar veren hastalık, zararlı ve yabancı otlara karşı mücadele yöntemleri içinde en başta geleni en çok ve en kolay uygulanan ve ekonomik olan ve mücadele yöntemleri içinde yüzde 95'in üzerinde bir paya sahip olan kimyasal mücadele yöntemidir.

Diğer mücadele yöntemlerinin bazı sınırlı ve belirli konular dışında uzun süreli güvence vermemesi sebebi ile etki yönünden güvenli ve tüm sorunları birden çözmeye, kesin ve kısa sürede etki göstermesi ile de kimyasal mücadele yöntemi tüm dünyada; gerek dünyanın gelişmiş ülkelerinde gerekse AB ülkelerinde önemini korumaktadır. Kimyasal mücadele bugün de dünyamızda bitkisel üretimin güvencesi olarak önemini devam ettirmektedir. Kimyasal mücadelede kullanılan maddelere tarım ilaçları veya diğer isimleri ile bitki koruma ürünleri veya pestisitler adı verilmektedir. Tarım ilaçları kısaca bitkilerin üretimi, depolama ve taşınmaları esnasında zarar veren herhangi bir zararlığı (hastalık etmenleri, zararlılar-böcekler ve yabancı otları yok ederek) kontrol etmek ve bunların zararlarını önlemek üzere uygulanan madde veya maddeler karışımıdır.

Tarım ilaçlarının önemini ülkemiz için sayısal olarak ifade etmek istersek, örneğin; bugün tarımsal ürünlerimizin toplam değerinin yıllara göre 28-30 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir. Tarım ilaç kullanımı takdirde ortalama ürün kaybının yüzde 65 civarında olabileceği tahmin edilmektedir. Tarım ilaçının kullanılmasına rağmen çeşitli sebeplere bağlı olarak bir miktar ürün kaybının olabileceği de düşünülperek; Bilgili, bilinçli ve yeterli miktarda ve tavsiyelere uygun tarım ilaçlarının kullanılması ile ülkemizde her yıl yaklaşık 10 milyar dolara yakın bitkisel üretim değeri kazanılmaktadır. Bunun için kullanılacak tarım ilaçlarının değerleri ile mukayese edildiğinde (250-300 milyon dolar) 30 misli bir katma değer sağlandığı görülmektedir.

Eğitimle ilgili olarak; tarım ilaçlarının uygulanması ile ilgili çeşitli konularda uygulayıcı ve eğitimcilerin eğitilmesi ve bilgilendirilmesi çalışmalarına önem verilerek üzerinde durulmasının çok yararlı olacağı görüşündeyiz. Bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlarla yapılacak işbirliği bu konuda önemli katkı sağlayacaktır.

Hammadde tedariki konusunda yurt dışına bağımlılığı azaltacak yönde gerekli teşviklerin sektörre verilmesini ve hammadde bağımlılığımızın firmalarımızın dış pazarlarda rekabetçi üretim olanaklarını azalttığını dikkate almalıyız.

Tarım ilaçları sektörü, ülkemizin hızlı gelişen sektörlerinden biri olup, kurulu üretim kapasitesi yeterli olup, kurulu üretim kapasitesinin bugün için kullanım oranı yüzde 5-6 civarındadır. Mevcut kapasite ihtiyacımızı uzun yıllar karşılayacak düzeydedir.

Sektörün önemli sorunlarından biri olan solvent (xylen) ihtiyacının zamanında ve yeteri seviyede karşılanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması düşünülmelidir. Ayrıca ülkeye hazır olarak ithal edilen mamullerin içindeki solvent (xylene) mevcut olup, bunlar ile ilgili hiçbir belgelendirme ve kontrol işlemi yapılmadığından hazır mal ithali teşvik edilmekte ve sonuçta haksız rekabet ortamı doğmaktadır. Sektörün stratejik olması ve çok büyük bir değer yaratması nedenlerinden dolayı bu haksızlıkta önlenmeli ve bürokrasi azaltılmalı ve yerli sanayi cezalandırılmamalıdır.

KDV oranlarında hazır ilaç ithalatı ile yerli üretim ilaçlar için yapılan farklı uygulamaların düzeltilerek sektörün hazır ilaç ithalatına yönelik teşvik edilmemelidir. Ayrıca yerli üretim yapan sanayicilerimizin bu konudaki mağduriyetlerinin önlenmesi de çok önemli olacaktır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından ruhsat verilen Bitki Koruma Ürünleri (Zirai Mücadele İlaçları) satışında daha önce yüzde 18 olarak uygulanan KDV oranı yüzde 8'e indirilmiş olup, bu çiftçilerimiz adına olumlu bir durumdur. Ancak yeni uygulamada hazır ithal ilaç olarak ülkeye getirilen ürünlerin gümrükte yüzde 8 KDV uygulanırken ülkede ilaç üretебilmek için ithal edilen hammaddelere KDV yüzde 18 olarak uygulanmakta dolayısıyla yerli sanayicilerimiz cezalandırılmakta ve ithalatçıların lehine bir durum ortaya çıkmaktadır.

Böylece yerli üretimdeki hammaddeye uygulanan yüzde 18 KDV üretici firmalarımızın finansal yüklerini ve kayıplarını artırmaktadır. Bu uygulama ayrıca firmalarımızı hazır ilaç ithalatına yönlendirmeye yönelik bir durumun ortayamasına neden olabilecektir. Bu nedenle imal ilaçların aktif madde ithalatında da yüzde 8 KDV oranı uygulanması sanayicilerimizin mağduriyetinin önlenmesi bakımından çok önemlidir.

AB ile gerçekleştirilen Gümrük Birliği Anlaşmasındaki bazı uygulamaların yapılması ülkemiz açısından ciddi olumsuzluklara yol açabileceği unutulmamalıdır. AB kurallarına

uyum için AB'ye tam üye olduktan sonra geçiş süresi ve bu geçiş sürecinin ülkemiz gerçekleri dikkate alınarak tam üyeliğimizin kabulünden sonra asgari 10 yıl gibi bir geçiş süresinin ülkemiz içinde verilmesi özellikle yerli sektörümüzün zarar görmemesi ve ekonomik yaşamını sürdürmesi için gerekli direnç gösterilmelidir.

AB standartları ile kurallarına ve gelişen teknoloji ile ekonomik koşullarına uyum sağlayabilmek için Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde gerekli yeni yapılanmaların oluşturulması kısa bir süre içinde yapılması gerekliliğimizdir..

Öncelikle 47 yıl önce çıkartılmış olan 15.5.1957 kabul tarihli 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Karantina Kanununun bugünün koşullarına gelişen teknoloji ve bilimsel araştırma sonuçları ile dünyada değişen ekonomik anlayışlara göre ele alınması ve yenilenmesi gerekmektedir.

Bitki koruma ilaçları formulasyonlarının kalite kontrolü ve bitki ve bitki orjinli maddelerde bitki koruma ürünlerinin residü (kalıntı) kontrollerini yapmak için mevcut laboratuarların sayısını artırmak ve imkanlarını AB standartlarına uygun hale getirmek gerekmektedir. Bu laboratuarlardaki uzman eleman sayısını da yeteri düzeye çıkarmak ve yeni elemanların eğitimine önem verilmesi dikkate alınmalıdır.

AB uyum çalışmalarında kararlar, konular ile ilgili paydaşlara da danışılarak alınmalı, farklı ülkelerde farklı problemlerin ve farklı uygulamaların o ülke koşullarına göre farklı olabileceği de dikkate alınmalı ve farklı öneriler ileri sürebilmelidir.

Ülkemiz kendi koşullarını iyi tespit etmeli özel durumları ile ilgili önerilerini ve isteklerini somut biçimde ortaya koyacak ön çalışmalarını yapmalıdır. Bu konularla ilgili yapılacak çalışmalara sektörü temsil edecek elemanların katılımının faydalı ve gerekliliği olduğu görüşündeyiz.

Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi ile ilgili üretim, ithalat ve tüketim projeksiyonu;

Üretim:

Türkiye'nin bu plan döneminde tarım ilaçı imalat miktarlarına bakıldığından plan dönemi ortalaması olarak yılda 25.396 /ton civarında tarım ilaç (formulasyon olarak) üretildiği görülmektedir. Bu üretim içerisinde en büyük paya insektisitler sahiptir. Bu verilere göre Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde ilaç üretim miktarlarının 28.000 tonu geçmesi beklenebilir.

İthalat:

Bu plan dönemi ortalaması yıllık 8.169 ton olarak gerçekleşmiştir. 9.Plan döneminde bir miktar artış olacağı ve bunun 10.000 tonun üzerinde olması beklenebilir.

İhracat;

Sektörün tarım ilaçları, formulasyon ve teknik madde bazında ihracatı genelde çok az olmaktadır. Bunun için ihracatın teşvik edilmesi ve yeni ihracat kapıları aranması gereklidir. Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde 2.500-3.500 ton arasında bir ihracat beklenebilir.

Tüketim:

Türkiye' nin bir tarım ülkesi olması 60' in üzerinde kültür bitkisinin ekonomik olarak üretiminin yapılması ve GAP' in da sulu tarıma açılması bitkisel üretimlerin ihracatında artış izlenmesi ve benzeri sebeplerle tarım ilaçları tüketiminde talebin artacağı beklenebilir. Bu dönemde tüketim ortalaması 33.210 ton olarak gözükmeektedir. Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde ise yüzde 5-6 arasında bir artış tahmin edilebilir.

Tarım ilaçlarının muhtemel risklerinin önlenmesi için Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından çıkarılmış olan teknik talimatlara ve onaylı etiket tavsiyelerine ve dozlarına uygun tarım ilaç uygulamasının gerçekleştirilmesi ve tarım ilaçlarından beklenen faydanın sağlanarak bilinçli kullanımının sağlanması gibi birçok nedenden dolayı tarım ilaç uygulamalarının Bakanlıktan izin almış bünyesinde uzman elemanların bulunduğu profesyonel uygulayıcılar tarafından ücreti karşılığında yapılması uygulamasına geçilmesinin teşvik edilmesinin yararlı olacağı dikkate alınmalıdır. Gerekirse bunun için gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır. Böylece çevre kirlenmesi, kalıntı, yanlış uygulama ve benzeri pek çok sorunun ortaya çıkması önlenmiş olacaktır. Bakanlık tarafından bu tür kişi ve kuruluşların denetim ve kontrolü de yapılmalıdır.

EK:**ÜLKEMİZDE HALEN YÜRÜRLÜKTE OLAN ZİRAİ
MÜCADELE İLAÇLARI İLE İLGİLİ KANUN ,TÜZÜK ,
YÖNETMELİKLER VE YÖNERGELER :****KANUN :**

6968 SAYILI ZİRAİ MÜCADELE VE ZİRAİ KARANTİNA KANUNU (15.05.1957-
25.05.2957)

TÜZÜK :

15.5.1996 TARİH VE 22637 SAYILI RESMİ GAZETEDE YAYINLANAN “ ZİRAİ
MÜCADELE İLAÇ VE ALETLERİ HAKKINDA NİZAMNAME”

YÖNETMELİKLER :

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN RUHSATLANDIRILMASI HAKKINDAKİ
YÖNETMELİK (17.02.1999)

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARI ETİKET YÖNETMELİĞİ(1.9.1983-18152)

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARI KONTROL YÖNETMELİĞİ(22.06.1995-22321)

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARININ TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASIİLE
DEPOLANMASI HAKKINDAKİ YÖNETMELİK (21.08.1996/22734,8.5.1998/23336
,2.9.1998/23451 SAYILI RESMİ GAZETELER)

ZİRAİ MÜCADELE İŞLERİNİ ÜCRET KARŞILIĞINDA YAPMAK İSTEYENLER
HAKKINDA YÖNETMELİK (19 MART 1993)

MeBr'ün TARIMDA KULLANIMIN AZALTILMASI HAKKINDA YÖNETMELİK
(23.06.2000)

YÖNERGELER :

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARININ TOKSİKOLOJİK SINIFLANDIRILMASINA AİT
YÖNERGE(ETİKET YÖNETMELİĞİ)

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇLARI PROSPEKTÜS YÖNETMELİĞ(ETİKET YÖNETMELİĞİ
5.MADDESİ)

TEBLİĞ :

FİAT TESPİTİNDEN UYGULANAN ESASLAR(15.05.1996/22637)